

વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૧૫૦/-

વર્ષ : ૪૬મું
જુન - ૨૦૨૧
અંક - ૫૧૭

મંગલ મંદિર • જુન-૨૦૨૧ • ૧
(કુલ પાના : ૬૦)

મંગલ મંદિર

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનું માસિક મુજપત્ર

માસ્ક પહેરો, હાથને સાફ કરો વારંવાર
બે મીટરની દૂરી બનાવી રાખો

મુખ્ય કાર્યાલય :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

માતુશ્રી સાકરબહેન રવજી મોરારજી લાલન (કોડાય-સુમીમવાલા)

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન

તંત્રી મંડળ : ૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી, પાલડી, એલિસબ્રીજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬

પ્રતાપ નાથલાલ ઈંડ - મુખ્ય તંત્રી

ફોન : (079) 4890 6001, 4890 6004, 4890 6006

દિનેશ આર. મહેતા - સહતંત્રી

Email : kjssmangalmandir@gmail.com • Web site : www.kuthchijainahd.org

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

સંચાલિત

નવનીત મેડિકલ સેન્ટર - બોપલ

અને

કંચનબેન નવીનચંદ્ર નાનજી શાહ O.P.D. સેન્ટર

તથા

દીપ ફાઉન્ડેશન મેડિકલ ચેક-અપ સેન્ટર

૨જો અને ૩જો માળ, ગાલા હબ એનેક્સ, બસંત બહાર-૧ની બાજુમાં, ગાલા જીમખાના રોડ, બોપલ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૫૮
ફોન નં. : ૯૮૨૪ ૮૮ ૦૩૦૩, ૯૮૨૪ ૮૮ ૦૪૦૪ | Email: kjssmedicalbopal@gmail.com

છેલ્લા ૪૫ વર્ષથી દર મહિનાની ૫ તારીખે નિયમિતપણે પોસ્ટ કરવામાં આવતું “શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ”નું મુખપત્ર

“મંગલ મંદિર”

મુખ્ય કાર્યાલય

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન,

૪૩-૪૪, શ્રી બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી, પાલડી, એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭૮૮૯૨, ૨૬૫૮૧૫૦૧
ફેક્સ : (૦૭૯) ૨૬૫૮૨૦૬૦
ઈ-મેઈલ : kutchijainamd@gmail.com
વેબ-સાઈટ : www.kutchijainahd.org

તંત્રી

પ્રતાપ નારાયણ દંડ

સહ તંત્રી

દિનેશ આર. મહેતા

મો. ૯૯૨૪૩ ૪૨૬૨૮

અંકમાં પ્રસિધ્ધ થયેલ લેખો તથા અન્ય વિભાગની માહિતીઓ સાથે તંત્રીમંડળ સહમત છે તેમ માની લેવું જરૂરી નથી. રજૂ થયેલ વિચારો જે તે વ્યક્તિના હોય છે, જેની નોંધ લેવા વિનંતી.

લેખકોને નમ્ર વિનંતી

‘મંગલ મંદિર’માં પ્રગટ કરવા માટે વિપુલ પ્રમાણમાં લેખ સામગ્રી અમને મળતી રહે છે અને એટલે સ્વીકૃત કૃતિઓને પ્રગટ કરવાનું પણ સ્વાભાવિક રીતે વિલંબાય. મંગલ મંદિરના ધોરણને ધ્યાનમાં લઈ, પોતાની રચના મોકલતી વખતે લેખક સ્વવિવેક દાખવે તેવી વિનંતી છે.

એક સાથે એકથી વધુ કૃતિઓ ન મોકલવા વિનંતી.

ભાષાદોષ અને લાંબા લેખો અસ્વીકાર્ય બનશે તેની નોંધ લેવા વિનંતી. લેખમાં એકની એક વાતનું પુનરાવર્તન (રિપિટેશન) ટાળવું જરૂરી છે. કૃતિની હસ્તપ્રત સ્વચ્છ અને સુવાચ્ય હોવી જોઈએ. આશા છે કે, આ બાબતમાં લેખક મિત્રોનો સહકાર અમને મળી રહેશે.

— મુખ્યતંત્રી

અનુક્રમણિકા

તંત્રી લેખ :

- વિકાસના નામે વિશ્વમાં જંગલોની કાપ-ફૂપ નુકસાનકારક દિનેશ આર. મહેતા..... ૫

દીપશીખા

- પુસ્તક મિત્ર ● સત્સંગ ડૉ. પૂજા કોટક..... ૭

મનોરમ્ય : કાવ્ય સૃષ્ટિ

- મારું સત્ય છે : બકુલેશ દેસાઈ ● આવી ગયા : રાકેશ હાંસલિયા ૮
- નિહાળું છું તમને : કિરણસિંહ ચૌહાણ ● જો વરસાદ આવે છે! : અલ્પ ત્રિવેદી ૮
- લઘુ કાવ્ય : અરુણા અરુણા ૬૬૨ ૮
- ઝંખના : જયેશ ૬૬૨ ● ગઝલ : આભિદ ભટ્ટ ૯
- કઠોર લાગે : ડૉ. નટુભાઈ પંડ્યા ● હિંદુસ્તાનમાં રહેવા દે મને : બેન્યાઝ ધ્રોલવી ૯

લેખ

પ્રસ્તાવના

- ઘરનો ઉંબરો એ ઘરનું નાક ડૉ. ભગીરથ બ્રહ્મભટ્ટ..... ૧૦

કીર્તિ

- ધીરતા અને વીરતા કસોટી - સહનશીલતા ડૉ. કમલ પુંજાણી..... ૧૧

પડકાર

- બાપ - બેટો ડૉ. મણિલાલ હ. પટેલ..... ૧૨

તુલસી

- નથી સાપનો ભારો - દીકરી તુલસીનો ક્યારો દિનેશ ચૈશ્નવ..... ૧૪

બોધ કથા

- સુંદરીના વાળની સફર ડૉ. એમ. પી. કાકડિયા..... ૧૫

સંસ્કૃતિ

- ગામડાંની સંસ્કૃતિ જોરાવરસિંહ જાદવ..... ૧૬

વિચાર મંચ

- મહાસત્તા બનતાં પહેલાં પાયાની સુવિધા આપો ડૉ. યાસીન દલાલ..... ૧૯

ગુલશન (ચાલુ શ્રેણી) (મણકો-૭)

- “દિલની જબાન” :
પીઠ-કવિ ગઝલકાર : શ્રી હરીશ પંડ્યા ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’, સાહિત્યકાર..... ૨૧

નવલિકા

- ભૂરા આકાશમાં શ્વેત હંસોની હાર રમેશ પટેલ, લેખક-કવિશ્રી..... ૨૪

પ્રસંગ કથા

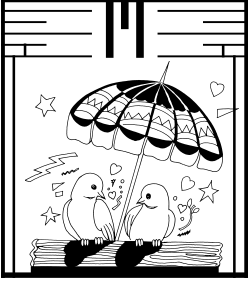
- એક ભણે સૌને તારે નટવર આહલપરા..... ૨૬

નાટક

- સોનાનો સૂરજ રક્ષાબેન ચોટલિયા..... ૨૮

નારી ગૌરવગાથા-૩

- હંસાબા સરવૈયા : નારી શક્તિની મિશાલ ડૉ. શીલા વ્યાસ, એસોસિએટ પ્રોફેસર..... ૩૧

તંત્રી લેખ

વિકાસના નામે

વિશ્વમાં જંગલોની કાપ-કૂપ ગુકસાનકારક....

વૈશ્વિક એજન્સી 'ગ્લોબલ ફોરેસ્ટ વોચ' દ્વારા તાજેતરમાં એક અહેવાલ બહાર પડાયો છે. તેમાં જણાવ્યા મુજબ વર્ષ - ૨૦૨૦માં સમગ્ર વિશ્વમાંથી ૧,૨૨,૦૦૦ ચોરસ કિલોમીટર જંગલો કપાયા છે. આ ટ્રોપિકલ ફોરેસ્ટના આંકડા છે. જેનો વિસ્તાર ભારતમાં (પૂર્વોત્તરના રાજ્યોમાં અને વેસ્ટર્ન ઘાટમાં) ખૂબ મર્યાદિત છે. આ કારણે તેની સાચવણી મહત્ત્વની હોય છે. પરંતુ સરકાર માટે વન સંરક્ષણ, એ પ્રાથમિકતા હોય તેવું જણાતું નથી. વિકાસના નામે આજે વિશ્વમાં સર્વત્ર જંગલોની કાપ-કૂપ અવિરતપણે ચાલુ રહી છે. સૌથી વધારે જંગલો કાપનારા દેશમાં બ્રાઝિલે પ્રથમ ક્રમાંક જાળવી રાખ્યો છે. ઈન્ડોનેશિયામાં ગાઠ જંગલો છે પરંતુ ત્યાં કાપ-કૂપ ઓછી થાય છે. એ રીતે મલેશિયા જેવા દેશોમાં પણ જંગલો કાપવાની પ્રવૃત્તિ ઓછી થઈ છે.

ઘરતીના બે ભાગ પાડતી કાલ્પનિક રેખા ઈક્વેટર (વિષુવવૃત્ત અથવા ભૂમધ્યરેખા) તરીકે ઓળખાય છે. તેની બંને તરફ વિકાસ પામેલ ગાઠ જંગલો એટલે ટ્રોપિકલ ફોરેસ્ટ. ઘરતી પરનું વાતાવરણ સાચવવામાં આ જંગલો મહત્ત્વપૂર્ણ ફાળો પ્રદાન કરે છે. વર્ષ ૨૦૧૯ કરતાં જંગલો કાપવાના પ્રમાણમાં લગભગ ૧૨ ટકા વધારો નોંધાયો છે. જે ચિંતાજનક કહી શકાય. કપાયેલા જંગલો પૈકી ત્રીજા ભાગના જંગલો એવા હતા કે જ્યાં માનવી પ્રવૃત્તિ નહિવત હતી. જેને પણ કાપી નખાયા છે.

બીજી મહત્ત્વની વાત એ છે, જ્યાં માનવીય દબલગીરી સાવ ઓછી હોય એવા જંગલો પ્રાયમરી ફોરેસ્ટ તરીકે ઓળખાય છે. કપાયેલા જંગલો પૈકી ૪૨ હજાર ચોરસ કિલોમીટરના જંગલો પ્રાયમરી હતા. આ પ્રકારના જંગલો કપાય એટલે તેના દ્વારા શોષાતો કાર્બન હવામાં ફેલાય. એક અંદાજ મુજબ આ કાર્બનનું વાર્ષિક પ્રમાણ ૨.૬૪ અબજ ટન જેટલું થાય છે.

પ્રાયમરી પ્રકારના ગાઠ જંગલો કાપનારા ૨૦૨૦ના મુખ્ય ૧૦ દેશોના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે :

દેશ	કપાત (ચો.કિ.મી.)	દેશ	કપાત (ચો.કિ.મી.)
બ્રાઝિલ	૧૭,૦૦૦	કોલંબિયા	૧૬૬૦
કોંગો	૪,૯૦૦	કેમરુન	૧૦૦૦
બોલિવિયા	૨૭૬૦	લાઓસ	૮૨૦
ઈન્ડોનેશિયા	૨૭૦૦	મલેશિયા	૭૩૦
પેરુ	૧૯૦૦	મેક્સિકો	૬૮૦

ઉપરોક્ત અહેવાલ અનુસાર છેલ્લા બે દાયકામાં સૌથી વધુ જંગલ કાપનારા દેશોમાં... રશિયા, બ્રાઝિલ, કેનેડા, અમેરિકા, ઈન્ડોનેશિયા, કોંગો, ચીન, ઓસ્ટ્રેલિયા, મલેશિયા અને પેરાગ્વેનો સમાવેશ થાય છે.

જંગલો કાપવાની પ્રવૃત્તિ ભારતમાં પણ સારા પ્રમાણમાં ચાલી રહી છે. ભારતમાં વર્ષ ૨૦૨૦ દરમિયાન ૩૮૫ ચોરસ કિલોમીટરના ગાઠ જંગલો કપાયા હતા. જે વર્ષ ૨૦૧૯ કરતાં ૧૪ ટકા વધારે છે. આ આંકડો માત્ર ટ્રોપિકલ ફોરેસ્ટનો છે. છેલ્લા દાયકાની વાત કરીએ તો ભારતે ૧૬ ટકા જંગલો ગુમાવ્યા છે. આના અનુસંધાનમાં જોઈએ તો ભારત ૨૦૦૧થી લઈને ૨૦૨૦ સુધી હવામાં કુલ ૭૪૨ મેટ્રિક ટન (દર વર્ષે સરેરાશ ૩૭.૧ મેટ્રિક ટન) કાર્બન હવામાં

ઠાલવ્યો છે!! આ પ્રક્રિયા અન્વયે તાજેતરમાં જણાવાયું હતું કે કોરોના મહામારી જેવા અનેક વાયરસો જંગલોમાં વર્ષોથી હોય છે. અગર મનુષ્ય તેના સંપર્કમાં આવે, તો એ વાયરસ મનુષ્ય સુધી પહોંચે અને ત્યારબાદ તેનો જોરદાર ફેલાવો થાય.

વિશ્વમાં જંગલો કાપવાની વૃત્તિ ઓછી થશે તો વન-સંરક્ષણ, કાર્બનને હવામાં ફેલાતો અટકાવવા, પ્રદૂષણ તથા અનેક રોગો ફેલાતા અટકાવવામાં ખૂબ મહત્વનું કામ થયું ગણાશે. આ દિશામાં વૈજ્ઞાનિકો સતત લાલ બત્તી બતાવતા રહે છે. પરંતુ વિશ્વના મોટાભાગના દેશોની સરકારે હજુ સુધી તે તરફ જરૂરી ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું નથી.

ભારતમાં અને સમગ્ર વિશ્વમાં અગર વન-વિચ્છેદનો દર ઓછો નોંધાશે અને એ ટ્રેન્ડ વર્ષ ૨૦૨૧ દરમિયાન સતત જળવાશે તો માનવજાત માટે ખૂબ ઉપયોગી થશે.

*ગામડે-ગામડે વડ, પીપળ, લીમડાના વૃક્ષો વાવીએ
અને ગામડાંઓને શ્રેષ્ઠ ગામડાં બનાવીએ,
જંગલોમાં ઘટાદાર વૃક્ષો કાયમ રહે તે માટે
તેનો વિચ્છેદ અટકાવીએ અને પર્યાવરણ બચાવીએ.*

૩૦૨, મલિન અર્હમ્, ૧૧, વિશ્વકુંજ સોસાયટી, નારાયણનગર રોડ,
પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭. • મો. ૯૯૨૪૩ ૪૨૬૨૮

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

માસિક મુખપત્ર ‘મંગલ મંદિર’માં પ્રકાશિત કરવા વિજ્ઞાપન માટે દરોત્તી વિગત...

ક્રમ	ટાઈટલ	કલર	આખુ પાનું	અડધું પાનું	પા પાનું	અન્ય
૧.	કવર પેઈજ નં.-૪	મલ્ટિ કલર	૭,૦૦૦	૪,૫૦૦	૩,૦૦૦	—
૨.	કવર પેઈજ નં. ૨ તથા ૩	મલ્ટિ કલર	૬,૦૦૦	૩,૫૦૦	૨,૫૦૦	—
૩.	કવર પેઈજ ૨ તથા ૩ની સામેનું પાનું	મલ્ટિ કલર	૫,૫૦૦	૩,૨૫૦	૨,૨૫૦	—
૪.	અંદરનું પાનું	મલ્ટિ કલર	૫,૦૦૦	૩,૦૦૦	૨,૦૦૦	—
૫.	અંદરનું પાનું	સિંગલ કલર	૪,૦૦૦	૨,૫૦૦	૧,૫૦૦	—
૬.	અંદરનું સાદુ પાનું	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	૨,૦૦૦	૧,૫૦૦	૧,૦૦૦	—
૭.	ટ્યુકડી જાહેર ખબર ૧ કોલમ x ૫ સે.મી.	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	—	—	—	૫૦૦
૮.	સાદા પાનાની નીચે ૧ ઈંચની પટ્ટી	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	—	—	—	૩૫૦

- નોંધ :** ૧. એક સાથે **૧૨** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૧૦ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ** આપવામાં આવશે.
૨. એક સાથે **૬** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૭.૫ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ** આપવામાં આવશે.
૩. એક સાથે **૩** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૫ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ** આપવામાં આવશે.

જરૂરી રકમ “શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ”ના નામે મોકલાવવા વિનંતી.
(ઓનલાઈન / ડિજિટલ પેમેન્ટ માટેની જરૂરી વિગત અન્યત્ર આપી છે.)

નોંધ : જાહેરાતની સાઈઝ

- (૧) ફુલ પેજ : ૧૮.૦ x ૨૩.૬ સે.મી. (૨) હાફ પેજ : ૧૮.૦ x ૧૧.૬ સે.મી.
(૩) ૧/૪ પેજ : ૯.૦ x ૧૧.૬ સે.મી. (૪) બોટમ પટ્ટી : ૧૮.૦ x ૨.૫૪ સે.મી.

પુસ્તક મિત્ર

આ વાત ખાસ એ વર્ગની છે, જે પુસ્તકમાંથી જીવવાનો કંઈક ટેકો શોધે છે - ધન્યવાદ ખાસ તેમને તો છે જ પણ... એક દિવસ, અનાયાસે જ પુસ્તક મેળામાં જવાનું થયું. થોડા દિવસ વિત્યા અને મનમાં એક વિચાર આવ્યો, કે પુસ્તક મેળામાં મોટાભાગના જુવાનિયાઓ જ કેમ હતા અને ચાર-પાંચની સંખ્યામાં ગણી શકાય તેટલા વડીલ... તેના બે કારણ મનમાં આવ્યા... એક તો પુસ્તકોનું સ્થાન ઈન્ટરનેટે લઈ લીધું છે અને બીજું નિરાંતે બેસીને વાંચવા - વિચારવાનો આજે કોઈ પાસે સમય જ ક્યાં છે? માંડ એક નાનો વર્ગ હશે જે 'પુસ્તકપ્રેમી' કહેવડાવવામાં ગર્વ અનુભવતો હશે. તેમાં પણ ઘણા હશે જે પુસ્તકના મથાળા અને મોટા મોટા પેરેગ્રાફ વાંચીને બસ પુસ્તકો ભેગા જ કરતા હશે!

એક બીજી વાત જુવાનિયાઓની... જિંદગીની સફર હજુ તો પા પા પગલી પછીની શરૂ કરી હોય અને જરૂર પડવા લાગે છે ટેકાની... કહેવાનો અર્થ એ કે જુવાનિયાઓ એવા પુસ્તકોની આસપાસ ફરતા જોવા મળે છે જે જિંદગી જીવતા શીખવતા હોય. **જિંદગીનો અભિગમ એટલે કે જિંદગીની 'ફિલોસોફી' થી શરૂ કરીને ભારે ભરખમ શિર્ષકો અને શબ્દો તથા પ્રેરણાથી ભરપૂર હોય! અરે મિત્રો, તમારું જીવન જ એક પુસ્તક સમાન છે. એવું જીવન ન જીવી જાણીએ કે જેના દરેક પાને એક નવી પ્રેરણા પીરસાતી હોય... નવો બોધ, ઘોઘની જેમ વહેતો હોય...!**

પણ વાંક તેમનો નથી. બીજની વાવણી જ કંઈક ભૂલભરેલી છે... એમ નથી લાગતું? બાળ જન્મ, બાળ ઉછેર, તેના પહેલા અને પછીની વ્યક્તિની શારીરિક, માનસિક, સામાજિક, આર્થિક અને તે સિવાયના તેના પર અસર કરતા પરિબળો. પછી બાળકને પાપા પગલી કરવામાં કે જિંદગીની સફર ખેડવામાં ટેકાની જરૂર પડે તેમાં શું નવાઈ છે! **પુસ્તકો સુખદુઃખના મિત્રો છે. બસ, તેના પ્રત્યેનો દૈનિકોણ બદલવાની જરૂર છે.**

સત્સંગ

આપણે ત્યાં સત્સંગનું ખૂબ મહત્ત્વ આંકવામાં આવ્યું છે અને તેની વ્યવસ્થા પણ છે. સત્સંગનો અર્થ સામાન્ય રીતે કોઈના સારા ગુણોની ચર્ચા છે. સુંદરકાંડમાં તુલસીદાસજીએ વિભીષણ અને હનુમાનજીની વાતચીતની સુંદર ચોપાઈ લખી છે - 'અહીં બિધિ કહત રામ ગુન ગ્રામા, પાવા અનિવાર્ય બિશ્રામા.' આ પ્રકારે શ્રી રામના ગુણગાન વખતે અલૌકિક શાંતિ પ્રાપ્ત થાય છે. અહિંયા હનુમાનજી અને વિભીષણને શાંતિ મળે છે. તેઓશ્રી

રામચંદ્રજીના ગુણોની ચર્ચા કરે છે. તેનો અર્થ એ છે કે **સારી કે યોગ્ય વ્યક્તિઓના ગુણગાનથી પરમાત્માના સ્મરણથી શાંતિ પ્રાપ્ત થાય છે.** વિશ્રામની પ્રાપ્તિ માટે પરમાત્માનું યશગાન કરવું જોઈએ. સુંદરકાંડમાં એવા ઘણા પ્રસંગો છે, જે જીવનને સુંદર બનાવે છે. **દુનિયામાં કાર્ય સંપન્નતાથી જો શાંતિ મળે તો જીવન સુંદર અને શાંતિમય થાય છે. શાંતિ માટે પણ સૂત્ર આપેલ છે કે જ્યારે પણ તક મળે ત્યારે સારી વ્યક્તિ સાથે સમય પસાર કરવો જોઈએ તથા સત્સંગ કરવો જોઈએ.**

સત્સંગથી વ્યક્તિત્વ ખીલે છે અને ફેલાય છે. આપણી પ્રસન્નતા અને ઉદાસીનતા આપણી આસપાસ જ પ્રવાહિત થાય છે. આપણે જ્યારે આંતરિક રીતે ખુશ હોઈએ છીએ ત્યારે આપણું વ્યક્તિત્વ ખીલે છે, જ્યારે તકલીફમાં હોઈએ છીએ ત્યારે આપણને દરેક સ્થિતિ ભારરૂપ લાગે છે. **આપણે કોઈને મળીએ ત્યારે સામેની વ્યક્તિને કંઈક સારું આપવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ. સત્સંગનો આ જ તો મહિમા છે.** સત્સંગ વડે અન્યોન્ય લાભ અને સારું વાતાવરણ મળે છે.

આપણે ત્યાં સભા, શિબિર, કથા, ચર્ચા સભાનો લાભ, વિવિધ જાણકારી, પ્રશ્નોત્તરી થકી સત્સંગ દ્વારા જો દરેક વ્યક્તિ કે ઉત્સુકો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરે તો તેનાથી ઘણો ફાયદો થાય છે, જ્ઞાનવૃદ્ધિ થાય છે. સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ઉમેદવારોએ તો ખાસ માર્ગદર્શક, પથદર્શક વગેરે સાથે મોકો મળે ત્યારે જે તે વિષયક સત્સંગ કરવો જોઈએ. તેનાથી માત્ર માહિતી જ નહીં પણ માર્ગદર્શન, ઉકેલો અને નવી રાહ મળે છે.

અત્યારે શાળા, કોલેજોમાં, ઓફિસોમાં પણ કોઈ નાના અથવા મહત્ત્વના વિષયને લઈને ચર્ચા કે ગ્રુપ ડિસ્કશન થાય છે. પહેલા જે સત્સંગ કહવાતો, કે જેમાં ઋષિમુનિઓ કોઈ મુદ્દાને લઈને, ખાસ કરીને ધાર્મિક - સામાજિક પ્રશ્નો ઉપર વાત - ચર્ચા કરતા અને મનની શાંતિથી લઈને સમાજ સુધારણા જેવા પરિણામો મેળવતા. તેવી ચર્ચા આજે લુપ્તપ્રાય થઈ ગઈ છે. હા, હરિદ્વાર, ઋષિકેશ જેવા ધાર્મિક સ્થળે કે કોઈ સંતના પોતાના સ્થાને આજે પણ સંત સત્સંગ સભાઓ યોજાય છે, પણ તેની સાથે સામાન્ય જીવનમાં વ્યસ્ત વ્યક્તિ સત્સંગ ચર્ચા વિચારણા કરી શકે તેમ શક્ય હોતું નથી. તેથી આપણી આસપાસ આપણા માતા-પિતા, ગુરૂજનો, વડીલો, મિત્રો કે અન્ય કોઈ - જેની પાસે સમય મુજબ પાકેલ જ્ઞાન હોય તે દરેક વ્યક્તિ માટે ચોક્કસ વિકાસ સાધનાર છે, જેને પણ આપણે 'સત્સંગ' કહી શકીએ છીએ. **નવા માહોલમાં તેને 'ગ્રુપ ડિસ્કશન' કહી શકાય.**

બસ જરૂર છે, ખુલ્લા મને ચર્ચા કરવાની અને શાંત ચિત્તે તેને પચાવવાની.

- ડૉ. પૂજા કોટક

મારું સત્ય છે

છંદ બંધારણ : ગાલગાગા, ગાલગાગા, ગાલગા

વહાલું છે, કારણકે મારું સત્ય છે,
યુગ-યુગોથી એકધારું સત્ય છે.
જે કટુ - તીખું ને ખારું સત્ય છે,
એ મુબારક તુજને, તારું સત્ય છે!
મન મનાવ્યું કે અમારું સત્ય છે,
જે તને હો, અમને પ્યારું સત્ય છે.
જાણ કે સોનુંય એને ઢાંકશે,
ને લખી લે, અકારું સત્ય છે.
કાં વિંધાશે, કાં શૂળી ઉપર ચડે...
તું સમજ નહીં કે બજારું સત્ય છે.
હોય એ વિકલાંગ ને લાચાર પણ,
આમજન વચ્ચે બિચારું સત્ય છે.
શક્ય છે સૂરજ બનીને ઝળહળે,
પૂરતું છે કે ઝુઝારું સત્ય છે.

બહુલેશ દેસાઈ - સુરત

મો. ૯૮૨૫૧ ૫૨૯૨૩

આવી ગયા!

છંદ બંધારણ : ગાલગાગા, ગાલગાગા, ગાલગા

આ તે કેવા સ્થાનમાં આવી ગયા?
કેટલા અભિમાનમાં આવી ગયા?
ભાવ છે હર ચીજનો સરખો અહીં,
કેવી આ દુકાનમાં આવી ગયા!?
ગામ આખામાં છે ચર્ચાનો વિષય,
કઈ રીતે એ ભાનમાં આવી ગયા?
રાહ જોતી રહી બિચારી કેડીઓ,
ને તમે વિમાનમાં આવી ગયા.
નીકળ્યા'તા વેશ પલટીને અમે,
તોય એના ધ્યાનમાં આવી ગયા.
પોટલું વાળી અને મૂકી દીધા,
પત્ર પણ સામાનમાં આવી ગયા!
કોઈ ગીતો માંગલિક ગાતું નથી,
આ તે કોની જાનમાં આવી ગયા?
બે'ક ગઝલો થઈ પ્રગટ ત્યાં તો તમે,
રેશમી પરિધાનમાં આવી ગયા!

રાકેશ હાંસલિયા - રાજકોટ

મો. ૯૮૨૪૮ ૮૫૪૧૬

નિહાળું છું તમને

છંદ બંધારણ : લગાગા, લગાગા, લગાગા, લગાગા

છલકતાં હૃદયથી નિહાળું છું તમને,
હું લાંબા સમયથી નિહાળું છું તમને.
અગર જોઈ લેશો તમે તો શું કહેશો?
કંઈક એવા ભયથી નિહાળું છું તમને.
હું ચંદ્રોદયે પણ નિહાળી રહ્યો છું,
સૂરજના ઉદયથી નિહાળું છું તમને.
છતાં મારી આંખો પરિપક્વ ના થઈ,
ઘણી કાચી વયથી નિહાળું છું તમને.
નથી આ નજર મારી નુકસાનકર્તા,
અદબથી, વિનયથી નિહાળું છું તમને.

કિરણસિંહ ચૌહાણ - સુરત

મો. ૮૧૪૧૦ ૩૩૩૧૦, ૯૩૭૪૭ ૩૭૪૦૯

જો વરસાદ આવે છે!

ઘડી તું આવ ઘરની બહાર, જો વરસાદ આવે છે
પલળવું આજ મુશળધાર, જો વરસાદ આવે છે.

ફક્ત ના ખોલ બારી-જાળિયાં, પર્યાપ્ત ક્યાં છે એ?
ઊઘાડી જો ફરીથી દ્વાર, જો વરસાદ આવે છે.

કહેવાતા સુખી છીએ, કમી ક્યાં જોઈ છે? તોયે
હંમેશાં કેમ મનને માર? જો વરસાદ આવે છે.

વળાવી દીકરીઓ, દીકરાઓ વહુઓ લઈ ગઈ છે
ગણી લે જિંદગીનો સાર, જો વરસાદ આવે છે.

ક્ષણેક્ષણ તેં મને સંભાળી લીધો છે, હકીકત છે
સહારો ને બની આધાર, જો વરસાદ આવે છે.

અલ્પ ત્રિવેદી - મહુવા (જિ. ભાવનગર)

મો. ૯૯૭૮૯ ૦૯૨૯૦

લઘુ કાવ્ય

દૂર ઊભીને
જુઓ છો,
આ કોઈ
તમાશો નથી
આગળ આવી આપો કાંધ
આ મારી
છેલ્લી સવારી છે.

અરુણા અરુણ ઠક્કર 'માઘવી' -

ભુજ, કચ્છ

મો. ૯૮૭૯૫ ૩૯૧૭૮

કાવ્ય / ગદ્ય
સૃષ્ટિ

ઝંખના

દરિયો ખેડીને આજ આવ્યા, ઇબીલા રાજ,
લાવ્યા છે ઝંખનાની ઝાંઝરી,
મનડાના મોરને, બાંધુ હું કેમ કરી,
ફરકી રહી છે મારી પામરી.
ઇબીલારાજ, લાવ્યા છે....

ઝીણી આ ઝરમરથી ઓઢણી ભીંજાય ના,
અંતરની આગ હવે સાચવી રખાય ના,
નથી સાંભળવી વાત હવે કોરી,
ઇબીલારાજ, લાવ્યા છે....

શેરી મેં વરસોથી શણગારી હેતથી,
આંસુથી સાથિયા, પૂર્યા મેં પ્રીતથી,
મને લાગે વિદેશ હવે વેરી;
ઇબીલારાજ, લાવ્યા છે....

આથમણે ખૂણેથી ઉઠી છે વાદળી,
ચાલો ને ખેતરિયે પીપળની છાંયડી,
તહીં હીંચકો ને રેશમની દોરી,
ઇબીલારાજ, લાવ્યા છે....

જયેશ ઠક્કર - વડોદરા
મો. ૯૮૨૪૮ ૭૭૫૮૫

ગઝલ

છંદ : લગાના આઠ આવર્તન

છે શ્વાસનું આ પીંજવું, સહેલ ક્યાં છે જીવવું,
ઝુલા વિનાનું હીંચવું, સહેલ ક્યાં છે જીવવું!
છે કંટકોમાં ખીલવું, નિશાના અંધકારમાં,
ખમીને તાપ મ્હેકવું, સહેલ ક્યાં છે જીવવું!
ઓજાર હાથમાં નથી, ધરી ધૂરા ખભે અમે,
આ જીવતરને ખેડવું, સહેલ ક્યાં છે જીવવું.
સંકેતના દિશા વિશે, અજાણ સર્વ માર્ગ પણ,
ન આંગળીનું ચીંધવું, સહેલ ક્યાં છે જીવવું.
વિહંગને નિરાંતના, સવાલ નીડતો સતત,
છે બાજનું ત્યાં પીંખવું, સહેલ ક્યાં છે જીવવું.
ઊભા છે પ્રશ્ન ચોતરફ સવાર, સાંજના નવા,
કે જીવ લઈ ક્યાં ભાગવું, સહેલ ક્યાં છે જીવવું!

રાબિદ ભટ્ટ - દિંમતનગર (જિ. સાબરકાંઠા)
મો. ૯૪૦૯૦ ૨૨૧૩૦

કઠોર લાગે

સત્ય ખરેખર કઠોર લાગે
પ્રેમ કોક'દી નઠોર લાગે.
હીમ કોઈના હેયા ઠારે,
કોઈને બળતી બપોર લાગે.

હોય ચાંદની પૂનમની પણ—
ચકવીને ઘનઘોર લાગે.

કોઈ બને તલ્લીન સાંભળી,
કોઈને સંગીત શોર લાગે.

સુંદરતા એમાંય ભરી છે,
છો કાંટાળો થોર લાગે.

જીવન પલમાં બદલી જાતું,
નાની શી જ્યાં ટકોર લાગે.

શાસકને સાચું સમજાવે,
કૃષ્ણ ભલે ને ચોર લાગે.

જીવનનું પણ એવું છે ને?
કદી ન સીધું દોર લાગે.

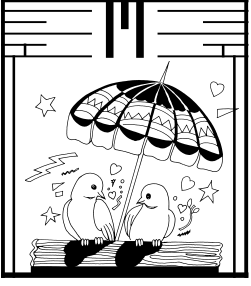
ડૉ. નટુભાઈ પ્ર. પંડ્યા - ભાવનગર
મો. ૯૪૨૭૫ ૫૮૦૫૩

હિંદુસ્તાનમાં રહેવા દે મને

છંદ બંધારણ : ગાલગાગા, ગાલગાલ, ગાલગાગા, ગાલગા

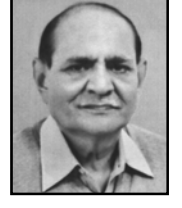
શબ્દ-મોભો સહેજ માનમાં રહેવા દે મને,
હે ગઝલ! તારા મકાનમાં રહેવા દે મને.
ખ્વાબની જગત મને મળી હતી મધરાતના,
હૂર સાથે આસમાનમાં રહેવા દે મને.
ફેંકી લે તું આજ હુસ્નતીરને મારી તરફ,
ઈશકના એક જ નિશાનમાં રહેવા દે મને.
પત્રના દરિયે, કલમની નાવ તરતી જોઉં છું,
ફક્ત સાગરના સુકાનમાં રહેવા દે મને.
લ્યો! અમાસી નોકરી કરી કરી થાકી ગયો,
દોસ્ત! પૂનમની દુકાનમાં રહેવા દે મને.
આજ કાબા દિલથી તવાફ કરતો હોઉં છું,
ઘર ખુદાનું, એક ધ્યાનમાં રહેવા દે મને.
ધૂળને 'બેન્યાઝ' મસ્તકે ચડાવી ચૂમતો,
ઉમ્મતર બસ હિન્દુસ્તાનમાં રહેવા દે મને.

બેન્યાઝ દ્યોલવી - દ્યોલ (જિ. જામનગર)
મો. ૯૪૦૧૦ ૩૫૪૭૭

પ્રસ્તાવના

ઘરનો ઉંબરો એ ઘરનું નાક

ડૉ. ભગીરથ બ્રહ્મભટ્ટ

આધુનિક યંત્રોની મદદથી નિર્માણ પામેલી ઇમારતો ગમે તેટલી તોતિંગ હોય, મકાનો ગમે તેટલા સિમેન્ટ - કોંક્રિટથી બન્યા હોય, મહાલયોનો એને ભલે દરજ્જો પ્રાપ્ત હોય પણ પચાસ-સાઠ વરસ પૂર્વેનાં ગામડાનાં ઈંટ-માટીના ઘરનો તો મહિમા જ નોખો હતો. એ મકાન નહોતાં, ઘર હતાં. એ માટીનાં ભલે હતા, પણ એમાં જે ઠંડક હતી, એની ચારે દીવાલોમાંથી જે હૂંફ મળતી એમાંથી કુદરતની નજીક રહેવાની અનુભૂતિ થતી - એ ઘરોમાં એ.સી. કે વીજળીની જરૂરત પણ નહોતી જણાતી **કારણકે અજવાળાં અંતરનાં હતાં અને હૂંફ ત્યારે હેયાની હતી.** એ ઘરની બાંધણી ઓસરી-ઓરડાની, પણ ઓરડા અને ઓસરી વચ્ચે ઉંબરો રહેતો. ઉંબરા ઉપર થઈને જ ઘરમાં જવાનું.

પ્રત્યેક પુરાણા ઘરને ઉંબરો હતો. એ ઉંબરો લાકડાનો. બારસાબ નીચે જડેલો. ઉમરાથી બારણાં સજ્જડ રહેતા. ઉંબરાનું લાકડું ઊંચી જાતનું ટકાઉ રહેતું. **આપણી આર્યવ્યવસ્થામાં ઉંબરો ગણેશ ગણાય. ઘરમાં શ્રીગણેશ કરવા હોય તો ત્યાંથી થતા.** એટલે ઉંબરો ઘરની નાન્દી કહેવાય. ઉંબરને ગણપતિ માનવામાં આવે એટલે એની પૂજા પણ થાય. તેની ઉપર સ્વસ્તિક દોરાય, ચાંલ્લા થાય, ચોખા ચઢે, ફૂલો મૂકાય, દરરોજ એની પૂજા થાય. પવિત્ર જગ્યા ગણાય. ઉંબર ઉપર પગ રાખીને જવાય. પણ ઉંબર ઉપર બેસાય નહીં. ઉંબરો ઘરમાં અચલ છે. ઘરનો વૈભવ બદલાય પણ ઉંબરો એનો એ. ઘરમાં કેટકેટલા સભ્યો ઉમેરાય, કેટલાક સભ્યો ઓછા થાય, કેટલા મહેમાનોના પગલાં પડે - બધું જ ઉંબર જાણે. **ઉંબરો ઘરની વ્યવહારુતાનો અને ઘરની આબરૂનો મૂક સાક્ષી. ઉંબરો એ આખા ઘરમાં પવિત્ર જગ્યા.** પાણિયારાની જેમ ઉંબર પણ દેવનો પય્યાય!

ઉંબરાએ ઘરમાં વસી ગયેલા કેટકેટલા સભ્યોને પ્રેમ મેળવ્યો છે! કેટકેટલી પેઢીઓનું કલ્યાણ વાંછ્યું છે! બાપદાદાઓની ભાવનાઓ અને દાદી-માતાઓનો સ્નેહ એણે જોયો છે! કેટકેટલી બહેનોનાં હાલરડાં તેણે સાંભળ્યાં છે! આખા વંશનો વહીવંચો છે એ. બોલતો નથી પણ જાણે છે બધુંય. **ઉંબરા ઉપર પગલાં પાડવાં અને પડાવવા એ મંગલ ઘટના છે.**

સમાજે ઉંબરા સાથે કેટકેટલાં વિધિવિધાનો, કેટકેટલી માન્યતાઓ, કેટકેટલા રૂઢિપ્રયોગો બનાવ્યા છે! ઉંબરાની પૂજા થાય, ઉંબરા ઉપર બેસાય નહીં. ઉંબરા ઉપર ઊભા રહી કોઈ

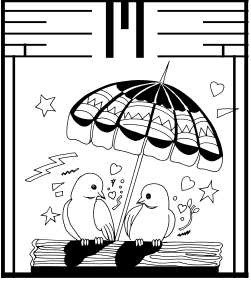
કામ ના કરાય. ઉંબરો ઓળંગાય નહીં... ઘરડા લોકો કહેતા - 'હા, ભા; એ ઉંબરો હારો.' એટલે સમજી લેવાનું કે ખાનદાન-કુળ... ઉંબરો ઘરનું રક્ષણ પણ કરે અને મંગલ પણ કરે... ઉંબર ઘર પ્રવેશનો પરવાનો છે.

પ્રવેશદ્વારે દરવાનની જેમ ઉભો છે - ઘરમાં આવનાર-જનારની દેખરેખ રાખે છે. ઉંબરો ઈષ્ટદેવ જેવો દરજ્જો ધરાવે. શેષ વહેંચવાની હોય તો ઊમરે ઊમરે, લ્હાણી કરવાની હોય તો ઊમરે ઊમરે, નોતરું આપવાનું હોય તો ઊમરે ઊમરે કોઈ રહી ન જાય એમ. ઊમરો ટાળવો એ પાપ છે - અશુભ છે. ગામમાં કોઈ વાયક પહોંચાડવાનું હોય, નોતરું આપવાનું હોય તો ઊમરે ઊમરે કહેવાનું. ગામમાં, મહોલ્લામાં બધાના ઊમરા સરખા. દરેકનું મહત્ત્વ સરખું. એ પૈસાદાર હોય કે ગરીબ દરેક ઊમરાનું મહત્ત્વ સરખું... કેવો સમજવાદ!! ગામમાં ફાળો કરવાનો હોય, ગામમાં કંઈ પરસાદ વહેંચવો હોય, સગાવહાલાં કોઈ વહેંચણી કરતા હોય ત્યારે ઊમરો ઊમરો સંભારવો પડે. ઊમરાદીઠ વહેંચણી થાય. ઊમરો એટલે વ્યક્તિ. ઊમરો આમ સમાજધર્મ નિભાવે છે - નિર્દેશે છે.

ઉંબર પ્રત્યેક ઘરનું નાક ગણાય. ઘરની ગળથૂથીનો ઇતિહાસ ઉંબર પરથી મળી આવે. ઘરની ખાનદાની ઊમરો જાણે. ઘરમાં થઈ ગયેલા આત્મા-મહાત્માઓનો હિસાબ ઉંબરાને વેઢે. ઉંબરો જોઈને અતિથિ આંગણે આવે. ઉંબરો જોઈને સગાં થતાં. ઉંબરો જોઈને છોકરીની લેતીદેતી થતી. ઉંબરા પ્રમાણે દાન દેવાતા. ઉંબરા મુજબ માગણ હાથ લંબાવતા. ઉંબર મુજબ ભિક્ષુકોની અપેક્ષા રહેતી. ઉંબરો જ અતિથિઓનો આદર કરે... કોઈની પાસે પૈસો વધારે હોય તો તેનું મૂલ્ય નહોતું અંકાતું, એ ઉંબરો કેવો એના પરથી મૂલ્યો અંકાતા. ઉંબરાને નાના બાળકની પગલીઓ ગમે છે અને યુવાનોનાં મક્કમ પગલાં પણ ગમે છે. વૃદ્ધોના ડગમગતાં પગલાંનેય એ આવકારે છે. ઉંબરો પગલાં સાચવે છે. પગલાંનો હિસાબ રાખતો ઘરનો સભ્ય છે એ.

ઉંબરા દ્વારા કુળ નક્કી થાય... એ ઉંબરે કેટલા વરરાજા ઊઘડ્યા, કેટલી કન્યાઓ સાસરે ગઈ, કેટલી નવવધૂઓ પ્રવેશ પામી... આ બધામાંથી જે આબરૂના આંક મંડાય છે એ આબરૂ ઉંબરાની હોય છે. ઉંબરે હિરણ્યકશપ જેવા આસુરી તત્ત્વનો છેદ

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૧૩ ઉપર)

ધીરતા અને વીરતા કસોટી - સહનશીલતા

કીર્તિ

ડૉ. કમલ પુંજાણી

સહનશીલતા એ સત્પુરુષનું આગવું લક્ષણ છે. વ્યક્તિના ધૈર્ય અને વીર્યની કસોટી પણ સહનશીલતાથી જ થાય છે. જે જેટલી વિશેષ સહનશીલતા કેળવી શકે છે, સહીને ચૂપ રહી શકે છે, એ એટલો જ મહાન ધીરપુરુષ અને વીરપુરુષ બની શકે છે.

અનેક લોકો દુઃખ સહન તો કરી લે છે, પણ દુઃખ જ્યારે અસહ્ય થઈ પડે છે, ત્યારે તેઓ ચૂપ રહી શકતા નથી. તેમની સહનશીલતાની સીમા આવી જાય છે. આવા લોકો શૂર કે સંતની કક્ષા સુધી પહોંચી શકતા નથી. **વર્ધમાન 'મહાવીર'ની કક્ષા સુધી સહનશીલતાથી જ પહોંચ્યા હતા.** તપસ્યા વખતે પેલા ગોવાળે તેમના કાનમાં ખીલા ખોસી દીધા તોય તેમના મુખમાંથી એક અક્ષર પણ ન નીકળ્યો! એટલું જ નહીં, પણ એ કારમી વ્યથાનું એક પણ ચિહ્ન તેમના ચહેરા પર દેખાયું નહીં!! તેઓ વેદનાથી વિચલિત બન્યા વિના, નિર્વિકાર ભાવે બેસી રહ્યા અને **'સંપત્સુ ચ વિપત્સુ ચ મહતામેક રૂપતા'**, ની સુક્તિને સાર્થક કરી.

મહાવીરે જે વેદના સહન કરી તે ચરમ કક્ષાએ પહોંચીને ક્ષમા અને કરુણામાં પલટાઈ ગઈ. દુઃખ - સુખમાં બદલાઈ ગયું. હિંદીની પ્રસિદ્ધ કવયિત્રી મહાદેવી વર્માએ સાચું કહ્યું છે :

"હે પીડા કી સીમ યહ, દુઃખ કા ચિર સુખ હો જાના!"

ગુજરાતી કવિ કલાપીએ પણ **'વ્હાલી બાબા, સહન કરવું એય છે, એક લ્હાવો!'** કહીને સહનશીલતાને આવકારી છે.

ઘણા લોકો પોતાનું દુઃખ ઓછું કરવા માટે જેની-તેની પાસે રોદણા રોતા હોય છે. બીજાને કહી દેવાથી દુઃખનો બોજો ક્યારેક હળવો થતો હોય તેવું લાગે છે. રશિયન લેખક ચેખોવની 'ગ્રીફ' (Grief) નામની વાર્તામાં નાયક પોતાની વ્યથા ઘોડા પાસે વ્યક્ત કરી દુઃખમાંથી રાહત મેળવે છે, પરંતુ એ રાહત જ છે, મુક્તિ નહીં. **દુઃખ મુક્તિનો સાચો માર્ગ સહનશીલતા છે.** એક હિંદી કવિએ આ તથ્યને પોતાના એક મુક્તકમાં સરસ રીતે ગૂંથ્યું છે:

**"દુઃખ ઓર સુખ મેં યોં અંતર હોતા હૈ,
દુઃખ કા એક-એક પલ મન્વન્તર હોતા હૈ!
કહને સે દુઃખ કમ હોતા હૈ, લોકિન-
સહને સે વહ ધૂમંતર હોતા હૈ!"**

આમ, દુઃખની વાત કોઈને કહેવા કરતાં એને સહેવામાં આવે તો એનાથી જલ્દી છુટકારો મળે છે.

કોઈનું દુઃખ કોઈ લઈ શકતું નથી, એ હકીકત છે. હા, કોઈ ઘડીભર સાંત્વના જરૂર આપી શકે છે, પણ એવી ક્ષણજીવી સાંત્વના સારુ અન્યને દુઃખી કરવાનો શો અર્થ? એમ કરવા કરતાં સહન કરીને ચૂપ રહેવું વધારે સારું છે. આચાર્યશ્રી સત્યનારાયણજી ગોયન્કા પણ પોતાના એક રાજસ્થાની દોહરામાં આ જ સલાહ આપે છે :

**"અપના દુખડા આપ સહ, મત ઓરાંને બાંટ,
ઓરા કી પીડા બહે, તેરી ઘટ્ટે ન છાંટ."**

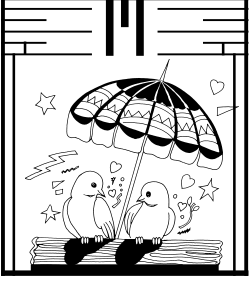
"Death and sorrow are common to all" — એ સિદ્ધાંત પ્રમાણે દુઃખ અને મૃત્યુ દરેક માટે સરખું છે, અનિવાર્ય છે. સંસારમાં ભાગ્યે જ એવો કોઈ માણસ જન્મ્યો હશે, જેને કશું દુઃખ વેઠવું ન પડ્યું હોય. પરંતુ દુઃખ વેઠીને ચૂપ રહે, એવા લોકો બહુ ઓછા હોય છે. આ સંદર્ભમાં જૈન મુનિ ગજસુકુમારની સહનશીલતા સ્મરણીય છે.

મુનિ ગજસુકુમારે ભગવાન નેમિનાથ પાસે જ્યારે તત્કાલ દુઃખ મુક્તિનો ઉપાય જાણવાની ઈચ્છા પ્રદર્શિત કરી ત્યારે ભગવાને તેમને ત્રણ દિવસ સુધી ભૂખ્યા તરસ્યા રહી સ્મશાનમાં ખડે પગે તપ કરવાની આજ્ઞા આપી. ગજસુકુમારે સ્મશાનમાં જઈ તપસ્યા આરંભ કરી.

એવામાં ત્યાંથી તેના શ્વસુર સૌમિલ પસાર થયા. પોતાની પુત્રીને છોડીને સંન્યાસી બની ગયેલ ગજસુકુમાર પ્રત્યે તેનામાં પ્રતિશોધની ભાવના જાગી અને તેણે ગજસુકુમારના માથા પર ચિતાના સળગતા અંગારા નાખવા માંડ્યા. પરંતુ ગજસુકુમાર મૃત્યુ પર્યંત એ મહાપીડા સહેતા રહ્યા અને તત્કાલ મોક્ષધામ પહોંચી ગયા.

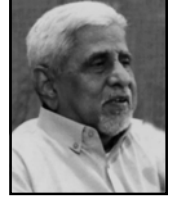
આ રીતે, સહનશીલતા એ ધીરતા અને વીરતા બંનેની કસોટી છે. **જે જેટલા વધારે કષ્ટો સહે છે, એ એટલી જ વધારે કીર્તિ મેળવી વિશ્વમાં આદર પામે છે.**

**'પ્રીતદીપ', ૧, સિદ્ધાર્થ ટેનામેન્ટ્સ,
જામનગર-૩૬૧ ૦૦૮. • મો. ૯૪૨૮૯ ૮૬૩૩૮**

પડકાર

બાપ - બેટો

ડૉ. મણિલાલ હ. પટેલ

પતિ તથા પત્ની એકબીજાનું નામ નહોતા લઈ શકતાં એ દિવસો સુધી પાછા જઈએ છીએ ત્યારે ખ્યાલ આવે છે કે ગામડાંમાં બહુ નાની વયે લગ્ન થઈ જતાં અને કાચી વયે વહુ 'બા' - 'જીજી' બની જતી તથા વર (પતિ) 'બાપો' બની જતો. વડીલોના દેખતાં પતિ-પત્ની ચાર-પાંચ વર્ષો સુધી તો વાતો નહોતા કરી શકતાં અને પછીય વાતો નિરાંતે ક્યાં કરાતી હતી?

સંતાનોને બાપ હાથમાં લઈને રમાડી નહોતો શકતો. દાદા-દાદી તથા કાકા-કાકીની પાસે રહી-રમીને સંતાનો મોટા થતાં. વહુ સંતાનોને ધવરાવે, નવરાવે, તૈયાર કરે - એમ એ માતા તરીકે બાળકોને થોડું વહાલ કરી શકતી. પણ ઝાઝા કામોમાં અને વધુ તો વડીલોની 'આમન્યા' રાખવામાં એય સગા પેટનાં જણ્યા સંતાનોને વ્હાલ, ઝાઝા કે જરાક લાડ કરી શકતી નહોતી!

બાપા કહેતાં પિતાનો પાઠ તો કામ કરવાનો અને આઘે આઘેથી પત્ની-સંતાનો ઉપર દેખરેખ રાખવા પૂરતો મર્યાદિત હતો. પતિ માંદો પડતો ત્યારે પત્ની વડીલોની હાજરીમાં ઝાઝી સેવા કરી શકે કે નકરો પ્રેમ દાખવી શકે એવું નહોતું બનતું. પ્રેમ કરવાની વાતો ને એવી તકો : બધું મનમાં જ રહી જતું ને ચાલી જતો સમય! પિતા બનેલા યુવકને મનમાં કાયમ થતું કે પોતે પોતાનાં દીકરા-દીકરીને તેડે, રમાડે ને વ્હાલ કરે! પત્ની સ્તનપાન કરાવતી હોય ત્યારે એય સામે ખાટલે બેસીને એના ચહેરા પર છલકાતા માતૃત્વને માણે...

'વડીલશાઈ' યુગમાં એ બનતું નહોતું! હા, જે ઘરમાં ઘરડાં મા-બાપ નહોતાં હયાત, કે પતિ-પત્ની જુદા રહેતા હતા (એવા કિસ્સા તો અપવાદ ગણાતા) ત્યાં એ સંતાનોને રમાડતાં, ને વખતે ક્રોધથી મારતા - બેય બાબતોમાં સ્વાતંત્ર્ય હતું. વળી, એવા દંપતી નસીબદાર ગણાતા. બાકી પિતાને 'પિતૃત્વ પ્રાપ્તિ' પછી જાણે કશું કરવાનું જ ક્યાં હતું? ખેતી કરો, પશુપાલન કરો, નાનો મોટો ધંધો કરો - પૈસા કમાવ અને મા-બાપ તથા બૈરી છોકરાનાં પેટ પાળો! બસ...! આ જ હતું જીવતર!

સાચું કહું તો બાપ કે દીકરો બેઉ પાસે છતાં દૂર રહીને ગુવતા હતા. હા, કેટલાક કિસ્સાઓમાં બાપ બાળકની ચિંતા - દરકાર કરતો. વડીલોને ગણકાર્યા વિના વહાલ કરતો ને પત્ની માટે વસ્તુઓ લાવતો - આઝાદીની ચળવળનાં વર્ષોમાં

આવું બનવા માંડેલું. 'બાપ' અને 'પતિ'માં જાગૃતિ આવતી જતી હતી. એ રીતે શિક્ષણ સાથે 'પત્ની' - 'બા' - માંય પ્રેમ - કાળજી જતાવવાનું સાહસ આવવા માંડેલું. આ સામાજિક પરિવર્તન રસપ્રદ છે.

મા-બાપને સંતાનો કોઈ કાળે અળખામણા નથી હોતા. સમય-સંજોગની મજબૂરી જ એમની વચ્ચે અંતર વધારતી - ઘટાડતી રહી છે. જોકે એકદમ આદર્શો કે ભાવનાઓની દુનિયામાં સરી પડવા જેવું નથી. 'માની મમતાની તોલે કશું જ ન આવે!' 'જનનીની જોડ સખી નહીં જડે રે લોલ!' આ ઉક્તિ - પંક્તિઓ સાચ્યા જ છે. છતાં દીકરીને ગળે નખ દઈ દેનારી માતાઓ હતી ને છે. **આજે 'લોહીની સગાઈ' વાર્તા વાંચીએ છીએ ને માની મમતાની પરાકાષ્ઠાઓ ડૂમો બાઝી જાય છે.** બાપાનાં હેત પણ ઓછા નથી હોતાં... 'બા-ના હેતનો 'પા' ભાગ જેનામાં છે તે 'બાપા!' ભલે કહેવાતું હોય, પણ મા કરતાંય વધુ ભાવથી સંતાનો માટે ન્યોચ્છાવર થઈ જનારા બાપા હતા, હોય છે અને આજે તો એમાં વધારો થયો છે.

આપણા જમાનાનું એક બીજું સત્ય પણ નોંધવા જેવું છે - જે બાપાએ કારમા અભાવો વચ્ચે ભણીને, કમાઈને સંતાનોને સુખમાં ઉછેર્યા, ને ધંધેધાપે 'મોટાં માથાં' બનાવ્યા, તે સંતાનો એમને વૃદ્ધાવસ્થામાં 'વૃદ્ધાશ્રમો'માં મૂકી આવવા લાગ્યા છે. 'ઘરડાંઘર'ની સંખ્યા વધતી જાય છે! બે પેઢી વચ્ચેનો આ ચૈતસિક તનાવ તો જુઓ! વ્હાલ છે ને વ્યક્ત થઈ શકતું નથી! પત્ની તેમ થવા દેતી નથી! **બાપાને ઘર છોડવું નથી ને તોય દીકરાના ગુવનમાં કલેશ ન વ્યાપે એ માટે એ 'ઘરડાંઘર'માં જતો રહે છે,** ને સંતાનો ત્યાં પ્રેમથી મળવા આવે તેની વાટ જુએ છે ને એમ બને છે ય ખરું! ત્યારે થાય કે 'રે રે! જીવતર! તારી આ તે કેવી કઠોર ગતિ છે!'

પિતાએ એક સાથે એકાધિક સમયોમાં જીવવું પડે છે. એણેય સમજણથી કામ લેવું પડે છે ને ઝાઝે ભાગે 'લેટ ગો' કરીને 'સૌને વહાલપૂર્વક માફ કર્યા'નો ચહેરો પહેરી લેવો પડે છે. 'સોહરાબ-રૂસ્તમી' તો દરેક યુગમાં હોવાની! મારી એક વાર્તા છે - 'દેહદાન.' એમાં વૃદ્ધાશ્રમમાં રહેતો બાપ (જે જાતે બધું કમાયો હતો ને દીકરાના ઘરમાં સમાતો નથી. વહુ-દીકરો બાપને ચાહી

નથી શક્તાં. છેવટે ‘ઘરડાં ઘર!’ બાપ દેહદાન કરે છે - એનું કારણ પૂછતાં એ કહે છે કે - ‘જે દીકરાએ જીવતેજીવ આખો જન્મારો બાળ્યો છે - દઝાડ્યો છે એ જ દીકરો પાછો મરણ પછી મારા શરીરને આગ મૂકે? જીવતાં ય બાળે ને મર્યા પછી પણ પાછો એ જ બાળે? ના, ના... એનાથી તો ભલું દેહદાન!’ આ વિચાર કે દષ્ટિકોણ આજના પિતાઓનું એક પાસું - એક જગત પણ દર્શાવે છે, તો સામે પક્ષે પિતાની ખ્વાહિશો પૂરી કરનારા, એમને પાળનારા ને એમને નામે દાન કરનારા દીકરાઓ પણ છે જ છે!

મારા ગામમાં દલાભાઈ નાનજીને સાત દીકરા હતા. એ સાતેયને ઘેર દીકરાસુખ જોઈને દલાકાકા નિરાંતે ગુજરી ગયેલા. દીકરાઓ અડધા તો ભણ્યા જ નહીં, બે-ત્રણ ભણ્યા ને નોકરીએ વળગ્યા! પણ સાતેનયનો બાપા માટે ખૂબ પ્રેમ-આદર! ને દલાકાકાનો દીકરાઓ માટે ભાવ સરખો. સાતેયને ‘સરખા’ રાખે! આવા કિસ્સા ઘણા હતા. ચાર-પાંચ દીકરાઓના બાપાઓ ય ઘણા હતા. ક્યાંક લડાઈ-ટંટા થતા. બૈરાં, છોકરાં, ખાવાનું અને વૈતરું - આટલાં ઝઘડાના કારણે બધે જ હતાં ને છે. પણ પિતાનું કર્તવ્ય ત્યારે તો હતું દીકરાને મોટો કરવો, પરણાવી દેવો અને બાપદાદાનો વારસો - ખેતીકામ - બંધો જે છે તે એને સોંપી દેવો ને મરતાં સુધી એની સાથે રહી મદદ કરવી. સમાજમાં એનું સારું દેખાય એ માટે મથવું! ગામડાંમાં ‘પિતૃત્વ’ની આ દિશા હતી - બધે જ આમ જ ચાલ્યું હતું. ને આજે પણ એ દિશા સાવ બંધ થઈ નથી. બાપાને પીડા આપનારા દીકરા તો દરેક યુગમાં હતા ને રહેશે. પણ દીકરાના કર્યા સામે જોયા વિના એના માટે ખપી ખૂટનારા બાપાઓનો એક જમાનો હતો! દીકરો મેળવવા ચાર ચાર બૈરાં કરનારા અને સાત સાત દીકરીઓ પછી દીકરો જન્મશે એ આશારે ઘરને - બૈરીને દુઃખી કરનારા પુરુષોય હતા. એમના પિતૃત્વનોય એમની ભૂમિકાએ મહિમા છે. પણ ‘સાત ખોટનો દીકરો’ દુઃખ આપે છે ત્યારે વલવલતું ‘પિતૃત્વ’ તમે જોયું છે? હું ચાહું કે તમારે એવું જોવું ના પડે! ને બાપબેટા સાથે મળીને કુટુંબને ઉગારે - એવાં દર્શ્યો ય હતા ને હશે.

આજે દીકરો એની માના ગર્ભમાં હોય ત્યારથી એના માટે બધી જ સુવિધા તૈયાર રહે છે. કપડાં, રમકડાં, શિક્ષણ, ગાડી, વાડી, મૌજ - બધું જ સંપડાવી દેનાર બાપનું પિતૃત્વ દીકરા પર ઓળખોળ હોય છે. શહેર કે ગામડે - બધે જ હવે એક દીકરો ને એનું સુખ! બાપો એના માટે ઘર-બંગલો-પૈસા બધું જ મૂકી જવા ચાહે છે. એ માટે એ ભ્રષ્ટાચાર પણ કરે છે.

દીકરાએ તો જાણે કશું કરવાનું જ નથી રહેતું! ને છેવટે એવા પરાધીન સમાજને કે કુટુંબને ઝાઝા ખપે લાગતા નથી. **‘સંતાનો તો પંખીઓ છે, એમને એમની પાંખોના બળે**

જ ઊડતાં કરવાના છે!’ આવું માનનારા પિતાનું પિતૃત્વ સમાજને ઉગારશે. આજે આવું વિચારનારા છે. ગઈકાલેય હતા. ભવિષ્યમાં વધે તો સારું! વ્હાલના અંધાપામાં દીકરાને બગાડી બેસતી મા ક્ષમાપાત્ર છે. પણ દીકરાને સમજણ નહીં આપનાર બાપ કદી ક્ષમાને પાત્ર નથી હોતો.

માણસ પરણીને બાપ બને એ વાત સરળ છે પણ ખરા અર્થમાં ‘બાપાપણું’ નિભાવવું દોહાવું છે. એ જ રીતે બાપાનો વારસો મેળવીને જીવી જવું સરળ છે પણ બાપાના ‘પિતૃત્વ’ની કદર કરી મૂલ્યલક્ષી જીવવું અઘરું છે. મહાન વ્યક્તિઓના બાપાઓ કેવા હતા! અને બાપ તરીકે એ મહાન માણસો કેવા નીવડ્યા છે? એ જરા જોજો! ખ્યાલ આવશે કે ‘પિતૃત્વનું પાલન’ પડકાર છે. ‘બેટો’ ઉછેરનારાએ બાપાનેય પાળતાં શીખવાનું છે.

“સહજ બંગલો”, શાંતાબા બગીચા પાસે,
બાકરોલ રોડ, વલ્લભ વિદ્યાનગર-૩૮૮ ૧૨૦.
મો. ૯૪૨૬૮ ૬૧૭૫૭

ઘરનો ઉંબરો એ ઘરનું નાક

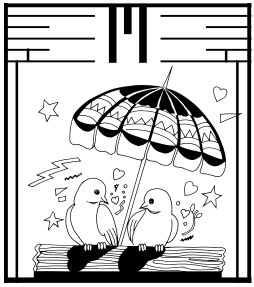
(અનુસંધાન : પાના નં. - ૧૦ ઉપરથી ચાલુ)

પોતાના દેહ પર થવા દીધો છે. કેટકેટલી નવવધૂઓથી, કેટલાક પુણ્યાત્માઓથી ઉંબરો ઓળખાયો છે! કેટલા સભ્યોને લાડ લડાવ્યા છે એ ઉંબરે? ઉંબરાના ભીતરને તપાસો તો ખાનદાનીના ખજાના તમારા હાથ લાગે.

‘ઉંબર ટાળવો’, ‘ઊંમરો ઓળંગવો’, ‘ઊંમરે જવું’, ‘ઊંમરો માંડવો’, ‘ઊંમરો સાચવવો’, ‘ઊંમરો ચઢવો’ - આવાં તો કેટકેટલા રૂઢિપ્રયોગો જાણીતા છે? એ બધામાં ઉંબર એ ઘરનું પ્રતિનિધિત્વ કરતો સદસ્ય પુરવાર થાય છે. **ઉંબરો એ કેવળ કાષ્ઠનો ટુકડો નથી, એ ઘરમાં નિવાસ કરતાં - કરી ગયેલા જીવનનો એક હિસ્સો છે.** એની ઉપર માના-દાદીના હાથે દોરાયેલા ઝાંખા પડેલા સ્વસ્તિકો છે. એ સ્વસ્તિકોમાંથી ગાણાં ફૂટે!! **ઉંબરો એ ઘરનું પ્રતીક, ખાનદાનીનો સંકેત અને સમાજમાં આર્યસંસ્કૃતિના પવિત્ર થાનક તરીકેનો દસ્તાવેજ છે.** આજે નવી રચનામાં ઉંબરો વિસારે ભલે પાડી દેવાયો, પણ તેની અર્થસમૃદ્ધિ અને તેનો અર્થકોશ અનન્ય!! નરસિંહ મહેતાએ ‘ઘડપણ કોણે મોકલ્યું?’ કાવ્યમાં ‘ઊંમરા તો ડુંગરા થયા’ ગાઈને ઊંમરાને અમર કર્યો છે... તો અર્વાચીન કવિ મણિલાલ દેસાઈએ ‘ઊંમરે ઊભી સાંભળુ રે’ રચના દ્વારા ઊંમરાને લોકકંઠે બેસાડ્યો છે.

ઊંમરો એ ઘરની પ્રસ્તાવના છે. પ્રસ્તાવનાથી જ પુસ્તકનો પરિચય થાય એવું ઊંમરાથી ઘર પરખાય છે.

‘ગ્રેસ’, પ્લોટ નં. ૮૬૪, મહાદેવ એરિયા,
વલ્લભ વિદ્યાનગર - ૩૮૮ ૧૨૦.

તુલસી

નથી સાપનો ભારો દીકરી તુલસીનો ક્યારો

દિનેશ વૈશ્નવ

જે રીતે જગત જનની આદ્યશક્તિ માતાજીના અનેક રૂપ અને અવતાર છે તે જ રીતે દીકરીમાં પણ અનેક સ્વરૂપો અને સંબંધો (અવતારો) છુપાયેલા હોય છે. દીકરી, માતા, બહેન, નાની, દાદી, પત્ની, સાસુ, વહુ - આવા અનેક સંબંધો દીકરી પોતાના જીવન દરમિયાન ધારણ કરે છે અને નિભાવે છે.

પુત્ર ઈચ્છુક માતા-પિતાએ એ વાત ન ભૂલવી જોઈએ કે પુત્રજન્મ માટે પણ દીકરીનો જન્મ જરૂરી છે. કારણકે દીકરી જ મોટી થઈને પુત્ર કે પુત્રીને જન્મ આપવાની છે. જો તમે દીકરીને પૃથ્વી ઉપર જન્મવા જ નહીં દો તો પુત્રપ્રાપ્તિ ક્યાંથી થશે? **વંશવેલાને આગળ વધારવા માટે જે રીતે પુત્રજન્મ જરૂરી છે તે જ રીતે પુત્રીજન્મ પણ જરૂરી છે.**

અત્યારના સમયમાં પુત્રીઓ પણ પુત્ર સમોવડી બનીને પોતાના માતા-પિતાને મદદરૂપ થાય છે, માતા-પિતાની સંભાળ પણ રાખે છે અને લગ્ન પછી પણ લાગણીના તાંતણે બંધાયેલી રહી માતા-પિતા સાથે જોડાયેલી રહે છે.

તા. ૧૮-૧૦-૨૦૧૪ના રોજ મારે રાંદલના દડવા ગામની બાજુમાં ફુલઝર ગામે મારા મામાની દીકરીના સસરા સ્વ. જયંતીભાઈના આત્મકલ્યાણ અર્થે યોજાયેલ ભદ્રોત્સવમાં જવાનું થયું. ત્યાં મેં જોયું કે મારા મામાની દીકરીની માત્ર ૮ જ વર્ષની દીકરી સિદ્ધિએ પણ પોતાના માથાના વાળ ઉતરાવેલા હતા. પિતાના અવસાન બાદ પુત્રના વાળ તો ઉતરાવવામાં આવે છે પણ સિદ્ધિના વાળ ઉતરાવેલા જોઈને મને આશ્ચર્ય થયું. એટલે મેં આ બાબત પૂછ્યું ત્યારે જાણવા મળ્યું કે જ્યારે સિદ્ધિના પપ્પા વાળ ઉતરાવતા હતા ત્યારે સિદ્ધિએ પણ પોતાના વાળ ઉતરાવવાની ઈચ્છા દર્શાવી. બધાએ તેને સમજાવી કે, 'બેટા, તું તો દીકરી છે. તારે વાળ ઉતરાવવાના ના હોય.' પણ સિદ્ધિએ કહ્યું કે, 'હું તો દાદાનો દીકરો છું અને દાદા પણ મને દીકરો જ કહેતા હતા. એટલે મારે તો વાળ ઉતરાવવા જ છે.' એટલે સિદ્ધિના વાળ ઉતરાવવાની ઈચ્છા પૂરી કરવામાં આવી. આ હતો એક દીકરીનો પોતાના દાદા પ્રત્યેનો પ્રેમ, લાગણી, આદર અને શ્રદ્ધાંજલિ.

આપણે ઘણીવાર છાપામાં વાંચીએ છીએ કે પુત્ર ન હોય અને માત્ર પુત્રીઓ જ હોય તેવા સ્વર્ગસ્થ પિતાને પુત્રીઓ દ્વારા

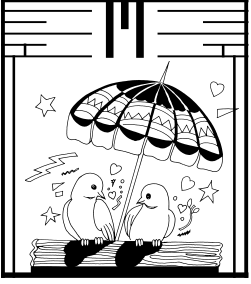
એક પુત્રની જેમ જ પિતાની નનામીને કાંધ આપી સ્મશાન સુધી સાથે જઈ, પિતાના અગ્નિસંસ્કાર પણ કરવામાં આવે છે. **પહેલાના સમયમાં સ્ત્રી કદી સ્મશાન સુધી જતી નહીં.** આ રીતે અત્યારની દીકરીઓએ સામાજિક રૂઢિનો ચીલો ચાતરી સમાજને એક નવી રાહ ચીંધી છે.

સમસ્ત માનવજાતને ગૌરવ થાય તેવા સમાચાર છે કે કાશ્મીરના સ્વાત ખીણ પ્રદેશની માત્ર ૧૭ વર્ષની દીકરી મલાલા યુસુફઝાઈને સૌથી નાની ઉંમરમાં નોબેલ પ્રાઈઝ મળ્યું. દીકરીઓની કેળવણીની હિમાયતી એવી મલાલાએ જ્યારે કન્યા કેળવણીનું આંદોલન ચલાવ્યું, ત્યાંના મુસ્લિમ પુરુષો પણ આતંકવાદીઓથી ડરતા હતા અને તેમની સામે વિરોધ વ્યક્ત કરી શકતા ન હતા, ત્યારે એક નાની બાળકી આતંકવાદીઓની વિરુદ્ધ દીકરીઓના શિક્ષણ માટે પોતાનો અવાજ ઉઠાવે તે કેટલું અદ્ભુત અને બહાદુરીનું કાર્ય ગણાય! જોકે આ માટે તેણે પોતાનો જીવ પણ જોખમમાં મૂક્યો હતો.

માત્ર ૧૪ વર્ષની ઉંમરમાં જ્યારે આતંકવાદીઓએ તેને માથામાં ગોળી મારી તેની હત્યા કરવાનો પ્રયાસ કર્યો. જીવનમરણ વચ્ચે ઝોલા ખાતી મલાલાને પાકિસ્તાનમાં થોડી સારવાર - સર્જરી પછી ઈંગ્લેન્ડ લઈ જવી પડી. બ્રિટનની હોસ્પિટલમાં ત્યાંના નિષ્ણાત ડોક્ટરોએ મલાલાની ખોપરીમાં ટીટાનિયમની પ્લેટ મૂકી સર્જરી કરી, તેની ચાલી ગયેલી સ્મરણશક્તિ પણ પાછી અપાવી.

મલાલાના પિતા નાનકડી સ્કૂલ ચલાવતા એક સામાન્ય માણસ છે. મલાલાએ મુશ્કેલ પરિસ્થિતિઓનો જે રીતે બહાદુરીપૂર્વક સામનો કર્યો તેથી તે વિશ્વપ્રસિદ્ધ થઈ. **માત્ર ૧૬ વર્ષની ઉંમરમાં તેને યુનોમાં ભાષણ કરવાનું બહુમાન પ્રાપ્ત થયું. જેમાં તેણે કહ્યું : 'એક શિક્ષક, એક ચોપડી, એક પેન દુનિયા બદલી શકે છે.'** સમાજમાં મલાલાએ પોતાની આગવી વિચારધારા દ્વારા કન્યા કેળવણીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે જે અભિયાન ચાલુ કર્યું તેના પડઢા સમગ્ર વિશ્વમાં પડ્યા અને સમગ્ર વિશ્વએ પણ મલાલા દ્વારા બતાવવામાં આવેલ આવી બહાદુરીની નોંધ લીધી.

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૧૮ ઉપર)

બોધ કથા

સુંદરીના વાળની સફર

એક સુંદરી. રૂપરૂપનો અંબાર. સુંદર ઘાટીલો દેહ. મોઢે નમણાશ. ગોરો વાન. હરણી જેવા નેત્રો. એમ જ કહોને કે સર્વાંગ સુંદર. અધૂરામાં પૂરું ઘર સારું મળ્યું. સારું કમાતો પતિ. કુખે એક દીકરો પણ જણ્યો. ઘરબાર નોકર-ચાકર વચ્ચે મજાનું જીવે. કોઈ વાતની ઓછપ નહીં. ભગવાને તેના ખોળે ખોબલા ભરીને સુખ આપ્યું. ભાઈ! આ તો સુંદરી છે. કોઈ વાતે ધરાય ખરી? ભગવાને ઘણું આપ્યું તોય ક્યાંક ક્યાશ રાખી દીધાનું તો કહેવાની જ. ન પણ કેમ કહે? મને, તમને એ ક્યાશ ન દેખાય પણ સુંદરીને દેખાયા વિના થોડી રહે! **સુંદરીના દેહ લાલિત્યની શોભા નિખારતી વખતે ભગવાને એક ક્યાશ જરૂર રાખી અને તે તેના વાળ.** તેને તો સિલ્કી, ભરાવદાર, લાંબા કાળા વાળની ઝંખના. પણ ઈચ્છા અધૂરી રહી ગઈ. વાળ તો મળ્યા પણ ટુંકા અને બરછટ. સુંદરીની સુંદરતામાં એક પીંછું રંગ વિહોણું રહી ગયું.

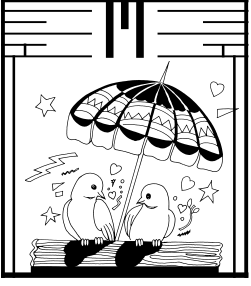
સુંદરી આખો દિવસ નવરી. પતિ કામઘંધે. દીકરો શાળાએ. ઘરકામ, કામવાળીના હવાલે. કંટાળે એટલે સોફા ઉપર પણોઠી ઠાંસીને ટી.વી. જોવા બેસી જાય. સીરિયલો ચાલ્યા કરે. વચ્ચે વચ્ચે એડ આવ્યા કરે. મન થાય તો નજર નાખી લે. વાળની એડ આવે એટલે સાવધાન. એવામાં અચાનક તેનું ધ્યાન એક એડ ઉપર ગયું. ‘મારા લાંબા, કાળા અને સિલ્કી વાળનું રહસ્ય હવે તમારા હાથમાં’ કહીને લાંબા લહેરાતા વાળવાળી મોડેલે શેમ્પુનું કંડિશનર સામે ધર્યું. સુંદરીને આવું શેમ્પુ તો જોઈતું જ હતું. બજારમાંથી બે-ચાર શેમ્પુ મંગાવી લીધા. બીજા જ દિવસથી અજમાઈશ શરૂ. મહિનો વિત્યે સુંદરીના વાળ તો ત્યાંના ત્યાં. માન્યું, મોડેલ બનાવી ગઈ. નિરાશા હાથ લાગી. કોઈ બીજા સારા શેમ્પુની રાહમાં દિવસો કાઢે. શેમ્પુએ ભલે નિરાશ કરી પણ રાહ જોવી કામિયાબ થઈ. એક એડે તેનામાં પ્રાણ પૂર્યા. એક મોડેલે લહેરાતા, દમકતા, ચમકતા વાળનો જાદુ પાથરી શેમ્પુની જાહેરાત કરી. સુંદરીમાં નવી આશાનો સંચાર થયો. બે-ચાર શેમ્પુ ખરીદી પ્રયોગ શરૂ કર્યો. પરંતુ તે મોડેલની તોલે તેના વાળ ન આવ્યા, તે ન જ આવ્યા. **કહેવાય છે કે ખરા હૃદયની પ્રાર્થના ઇશ્વર પણ સાંભળે છે.** સુંદરીની પ્રાર્થના પણ સફળ થઈ. એક અભિનેત્રી નવા લોન્ચ થતા શેમ્પુની બોટલ સાથે એડમાં સામે આવી. સુંદરી પણ પહેલેથી આ અભિનેત્રીની ફેન. વિશ્વાસ વધ્યો. પહેલાના વધ્યા ઘટ્યા શેમ્પુને ગારબેજમાં પધરાવી, નવા લોન્ચ થયેલા શેમ્પુ ખરીદ્યા. નહાતી વખતે સાબુ લગાવવાનું ભૂલી શકે પણ આ શેમ્પુથી માથું ધોવાનું તો ન જ ભૂલે. પરંતુ અફસોસ કે સુંદરીના

અરીસાએ તેના લાંબા, કાળા અને સિલ્કી વાળનું પ્રતિબિંબ ક્યારેય ન ઝીલ્યું. હા, એટલું ખરું કે શેમ્પુએ થોડો ઘણો પ્રભાવ જરૂર પાડ્યો અને એ, કે તેની આડઅસરે સુંદરીના વાળ સફેદ થવા માંડ્યા.

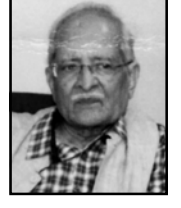
આ તો સુંદરી છે. દેહ ઉપર યૌવન ઝળુંબતું હોય અને માથે સફેદ વાળ! અસહ્ય, પીડાદાયક. વાળ ઉપર કરેલા અખતરાએ તેની ચિંતા વધારી, તો તેની સાથે વાળે પણ સફેદ થવાનું વધાર્યું. પરંતુ **લાખો નિરાશામાં એક અમર આશા છુપાયેલી હોય છે.** તેની ચિંતાને ખંખેરવા એક એડ તેની મદદે આવી. ‘સફેદ વાળને કુદરતી જેવા કાળા કરવા હવે ક્યાંય જવાની જરૂર નથી.’ આટલું બોલી એક રૂપકડી મોડેલે તેના સફેદ વાળને કાળા કરતું નિદર્શન આપ્યું. આ હતી હેરડાઈની એડ. ક્યવાતે મને હેર ડાઈ ખરીદી વાળ કાળા કર્યા પરંતુ તેનું કેમિકલ સુંદરીને માફક ન આવ્યું. વાળ વધુ બરછટ થયા. વાળ ઉતરવાની શરૂઆત પણ આ હેર ડાઈને કારણે થઈ. કોઈ સારી હેર ડાઈ મળે તો કામ થાય. એવામાં નવી ફૂટી નીકળેલી હેર ડાઈની એડ આવી. ‘સફેદ વાળને કાપવાની ઝંઝટમાંથી મુક્તિ. અપનાવો અમારી હેર ડાઈ.’ સુંદરીને આ એડના શરણે જવા સિવાય છૂટકો નહોતો. ખરીદીને અજમાઈશ કરી. પરંતુ તેણે તો તેના વાળની ઘોર ખોદી નાખી. માથું ઓળે, ને ઢગલા મોઢે વાળ ઉતરે. સુંદરીના દેહ ઉપરથી સૌંદર્ય ઉતરે એ પહેલા તો તેના વાળ ઉતરવા લાગ્યા. ઓછા વાળે માથુ સાવ પાંખુ લાગે. શેમ્પુની જેમ હેર ડાઈ બનાવતી કંપનીઓએ સુંદરીને ક્યાંયની ન રહેવા દીધી. પરંતુ મુશ્કેલીની ઘડીમાં સુંદરીને અવસર હાથ લાગ્યો. એક એડે તેની સમસ્યાનો ઉકેલ હાથવગો કરી આપ્યો. ‘માથા ઉપર ટાલ છે? કહેવા પૂરતાં જ વાળ છે? શું આનાથી શરમ અનુભવો છો? આવો, અમારી પાસે કાયમી ઉપાય છે.’ સુંદરીએ એકાગ્રચિત્તે એડમાં મન પરોવ્યું. એડમાં છેલ્લે કહેવાયું, ‘કુદરતી કે કૃત્રિમ તમારે જોઈએ તેવા વાળની વિગ બનાવી આપીશું.’ હાશ! વિગ બનાવતી એક કંપનીએ સુંદરીના માથાની લાજ રાખી.

વાહ રે સુંદરીના વાળની સફર! વધારા અંગો કોના ખોળે નાખતા ખરી પડે છે એ જાણવા એકના ખોળેથી બીજાના ખોળે નખાતા બાળ કંસની જેમ સુંદરીના વાળ સાથે લોભાભણી જાહેરાતો, કંપનીઓ અને વિવિધ બ્રાન્ડોએ આવો જ ખેલ ખેલ્યો.

*“માતરમ”, ૧, શિવમ સોસાયટી,
સત્યમ કોલોની પાસે, બામબગર-૩૬૧ ૦૦૪.
મો. ૯૮૨૪૦ ૩૦૨૦૩*

સંસ્કૃતિ

જોરાવરસિંહ જાદવ

ગામડાંની સંસ્કૃતિ

જૂના સમયમાં ઘરોઘર દુઝાણાં તો હોય જ. સૌરાષ્ટ્રના ગામડાંઓમાં ગીર ગાયોનો ઉછેર કરવામાં આવતો. ખેડૂતોનાં આંગણા ગાય અને અશ્વથી અરઘી ઊઠતાં. ઘરની બાજુમાં કોઢ રહેતી. ચોમાસાની મોસમમાં ભૈરાં અને આદમી સીમમાં જઈ ખડ વાઢી લાવીને સૂકવતાં, જે ઉનાળામાં ઢોરને ખવરાવાતું. ગોવાળ ગામનું ખાડું લઈને ગૌચરોમાં ચરાવવા જતો. ગોંદરે ગામની ગાયો, ભેંસોનું ખાડું દિ' ઉગ્યામાં ભેગું થતું. ગામમાં કપાસ થાય તેને લોઢાવીને, વેપારી કપાસિયા દુકાને રાખતા. તે ઢોરોને ખવડાવતા. ઢોર માંદા થાય ત્યારે તેને સારાં કરવા માટે ઉપચારો તો ઘરના માણસો પણ જાણતા હોય. ઢોર વિચાય ત્યારે ગામનો ગોવાળ વાછરું - પાડરું તાણી આપતા.

તાંબા - પિત્તળનાં વાસણોની વપરાશ જૂજજાઝ. દૂધ દોહવાના દોણાં, દૂધ મેળવવાના દોણાં, છાશની ગોળી કુંભાર બનાવીને આપી જતા. દોરડાં ઘરમાં હોય. રવૈયો, ડેર વગેરે ઉપકરણો સુથારે બનાવી આપ્યાં હોય. એટલે ઘી, દૂધ, દહીં, છાશ, માખણ, દૂધપાક, ખીરની ખૂબ છુટ રહેતી. **ઘરેઘરે ઢોરો એટલે દૂધ વેચવાનો રિવાજ જ ન મળે. તે દી દૂધ વેચવું એ પાપ ગણાતું.**

શ્રી પ્રભુદાસભાઈ પારેખ એ જમાનાને યાદ કરીને લખે છે કે અમારા ઘરમાં સોમવારનું દૂધ વાપરી નાખવાનો રિવાજ વડવાથી ચાલ્યો આવે. તે દિવસે દૂધ મેળવાય નહીં. દૂધ ખાવામાં ને ખીર-દૂધપાક બનાવવામાં વપરાઈ જાય. સગાં, સહોદર ને સ્વજનોને ઘેર દૂધ મોકલાય. ખાસ જરૂરના પ્રસંગે તેમને ત્યાંથી લેવાય. આમ આપ-લે ચાલે, પણ વેચવાનું નહીં એ વણલખ્યો નિયમ. ઘી ઘેર જ બનતું. એટલે મહેમાન આવે ત્યારે ઘી લેવા દોડવાનું નહીં. ઘરમાં લગ્ન કે દાદાનું કારજ આવે તેને માટે તાવણોમાં અમુક રોજનું વધતું ઘી ગાળીને કુરિયા જેવું ભરી રાખ્યું હોય તે વપરાય. તેમ છતાં ઘી વેચાતું લાવવું પડે તો એક રૂપિયાની ત્રણ શેર ઘી છૂટથી મળી રહેતું. તે દિ' ખાંડ, સાકરનો વપરાશ જૂજ હતો. માંગલિક પ્રસંગે સારા ઘરોમાં સાકર વપરાતી. બાકી ગોળધાણાથી ચાલતું. ગામના પટેલો શેરડીના વાઢ કરતા. ચિચોડો મંડાતો. શેરડી ભરડાતી તે તેના રસને ઉકાળી દેશી ગોળની ભેલીઓ બનાવાતી. ગામ આખું ચિચોડે

શેરડી ખાવા, શેરડીનો રસ પીવા અને તાવડાનો ગરમ ગરમ ગોળ ખાવા જતું. **જેને જેટલું ખાવું હોય તેટલું ઘરાઈને ખાય. પાઈ પૈસો આપવાનો નહીં. ખેડૂતોનાં મન બહુ મોટા હતા. ખવડાવવામાં એમને આનંદ આવતો.** તેઓ કહેતા કે ખવરાવ્યે કોઈનું ખૂટી જતું નથી. ગામલોકો આ વાઢનો ગોળ ખરીદીને ગજા પ્રમાણે લોઢાની કોઢીઓમાં ભરી રાખતા, જે બાર મહિના સુધી ચાલતો.

જમતી વખતે, મહેમાન આવે ત્યારે, બપોરે ભૂખ લાગે ત્યારે ગોળનાં દડબાં ને દડબાં છોકરાંઓ ખાય. ગોળ શક્તિવર્ધક ગણાતો. ગોળની લાપસી, શીરો, ચુરમાના લાડુ, ગોળપાપડી, તલધારી, લાપસી, છુટ્ટી લાપસી, ગળ્યાં ઢેબરાં, ગળ્યા પુડલા, ગળમાણું વગેરે ગોળમાંથી જ થાય. મોટા મરણના દહાડામાં ગોળપાપડી, ગાંઠિયા ને ગોળ ચણાનું જમણ થાય. ગોળ પાપડીના ઘાણના ઘાણ ઉતરે અને સાત સાત થર ઉપરાઉપર નાખે. ચોસલા ઉખડે ત્યારે પાતળા પાતળા સાત થર તેમાંથી નીકળે. દહાડામાં જમવા જઈએ ત્યારે ગોળપાપડી, ગાંઠિયા ને ચણા આવે. પાછળથી છાશ પીવાની આવે.

અમને ચણા ગાંઠિયા વધારે ભાવે. ગોળપાપડી બહુ ના ખાઈએ એટલે વડીલો ડોળા કાઢીને અમને તતડાવે, 'નમાલાઓ, તમને ખાતા આવડે છે કે નંઈ? ગાંઠિયા ચણામાં શું ખાવાનું છે? માલ માલ ખાઓને!' એમ કહેતાં તેઓ પાંચ પંદર ચોસલા ઝાપટી જાય. **ઘી, દૂધ અને ગોળના ખોરાકને કારણે એ કાળે લોકોનાં શરીર પથ્થર જેવા મજબૂત રહેતા. પાંચ-પાંચ મણ ભાર માથે ઉપાડીને બે ગાઉ ચાલી નાખતા.** બબ્બે મણ ભારની તો પાંચ પાંચ ગાઉ માથે લાવ લઈ જાવ કરવી રમત વાત હતી. અમારા ગામનો એક વાણિયો નાનકડો ત્રાંસ ભરીને લાપસી ખાઈ જતો. એકવાર એના ઉપર ૧૬ માણસ ભરેલી એક મોટર ચાલી ગઈ છતાં ઊભો થઈ લાકડીના ટેકે ટેકે ઘરે પહોંચી ગયો. અઠવાડિયું શીરો ખાઈને માથે દોઢ દોઢ મણ ભાર ઉપાડીને ચાલતો થઈ ગયો.

તે દિ' અનાજ સંઘરવા માટે આજના જેવાં ગોડાઉનો નહોતાં. ઘરનાં ભૈરાંઓ અને કુંભારની બાઈઓ અનાજ ભરવા માટીની મોટી કોઢીઓ, કઠોળ રાખવાના કોઢલા અને દૂધ દહીંના

ગોરહડાં રાખવા મજૂસડાં બનાવી આપતાં. ૫૦-૫૦ મણ અનાજ ભરેલી કોઠીઓમાં નીચેના ભાગમાં સાણું-કાણું હોય. તેને કપડાનો ડાટો માર્યો હોય. ડાટો ખેંચી કાઢો એટલે ખરરર કરતું અનાજ બહાર સુંડલામાં કે સૂપડામાં આવી જાય.

બાર મહિનાનું ઘર વપરાશનું અનાજ કોઠીઓમાં સંગ્રહી રાખવામાં આવતું. પણ મેઘરાજા રૂઠે ને કાળ દુકાળ પડે તો શું કરવું? એના માટે કોઠાસુઝ ધરાવતા કુટુંબના વડીલો ફળીમાં મોઝી ખાણ ખોદાવતા. તેમાં નીચે રાડાં, બાજરીના ઢુંસા વગેરે નાખે. તેમાં જુવાર બાજરો મોટા પ્રમાણમાં ભરે. પછી એવી જ વિધિથી તેને ઢાંકી દે. ત્રણ ચાર વર્ષ કોઈ એનું નામ ન લે. ચોમાસાને કારણે તેમાં ભેજ લાગીને થોડો બાટ પણ લાગે. છતાં કાળ દુકાળે લોકો આનંદથી ખાતાં.

ઢેબરાં, શાક, પુરીઓ માટે તેલની જરૂરત રહેતી. એ વખતે ખેડૂતો પુરબિયા અને શરદિયા નામના મીઠા અને કંઈક કડછા તલ અને તલી વાવતા. એ તલ લઈ અમે ગામના નથુ ઘાંચી પાસે જઈ ઘાણીમાં તેલ કઢાવી આવીએ. તેને કુલડામાં ભરીને ઘરમાં રાખી દઈએ.

થોડાં વચ્ચોથી અમે ચલાવી લેતા. ગામમાં કપાસ થાય તે ખરીદી ચરખામાં રૂ ને કપાસિયા કઢાવીએ. પીંજરો રૂની પુણીઓ કરી આપે. **ઘરોઘર રેંદિયા હતા એટલે બાઈઓ નવરી પડે ત્યારે કાંતવા બેસી જતી.** તેજો મેતર અને સામંત વેતર તેના વેજા વણી આપે. બેચર મેરાઈ પાસે તેનાં પહેરણ સીવડાવીને પહેરીએ. લાલ સુતર નાખીને કિનાર કાઢેલાં પોતિયાં પહેરીએ. ગામના પટેલિયા તો તેના ચોરણા, પછેડી, બુંગણ વાપરે. વાંકાનેરના મુમના કોમના લોકોએ હાથે કાંતેલ સુતરનાં ફાળિયાં વણ્યાં હોય. તેના મોટા મોટા ફીંડલા પટેલિયા પાઘડી તરીકે પહેરતા. માથે તલવાર કે લાકડીનો ઘા વાગે તોય માથાને ઈજા ન થાય. આ માથાબંધણાને પટેલિયાઓ મોળિયાં કહેતા. અમે તો એ વખતે શહેરની છોટના ફેંટા બાંધતાં, ગાદલાં, ગોદડાં, ઓછાડ (ચાદર), ચોફાળ, પછેડીઓ હાથવણાટની જ વપરાતી. આમ ખાવું-પીવું, પહેરવું, ઓઢવું અને રહેવું એનો ઉકેલ ગામડાંમાં જ આવી જતો. ગામડાંમાં ઘણે ભાગે એક સુથાર, એક લુહાર, એક દરજી, એક કુંભાર, એક બ્રાહ્મણ, એક બાવાજી, એક અતીત, બે-પાંચ રાજપુત દરબારો, કોળી, ઠાકોર, હરિજન, વણકર, ચમારનાં ઘર રહેતાં.

સુથાર સુથારીકામ કરી આપે. લુહાર કોશ, કોદાળી, ગાડાનાં પૈડાના પાટા, તવી, તાવડાં ને દાતરડાં બનાવી આપે. એમને બાર મહિને આળત અને અવસરે દાણા-પૈસા અપાય. સોની રૂપાના દાગીના, કંઠી, સીસાની કાનમાં પહેરવાની ચીજો બનાવી આપે. કુંભાર ઈંટો, નળિયાં ને માટીનાં વાસણો પૂરાં પાડે. મહેમાન આવે ત્યારે કે લગ્ન પ્રસંગે સામઢું પાણી ભરી

લાવીને પૂરું પાડે. જન્મ, અઘરણી, આણું, બાળકનું નિશાળ-ગરણું, લગ્ન મરણ જીવનના સોળ સંસ્કારો બ્રાહ્મણો કરાવતા. વણકર પાણકોરાં વણી આપે. ગોવાળ ગાયો ચારે, દરજી બારેમાસ કપડાં સીવી આપે. વાળંદ બારેમાસ વતું કરે. મહેમાનો આવે ત્યારે પગચંપી કરે. લગ્નમાં પીઠી ચોળે, કોળ ઠાકોરો પસાયતું રાખે ને ચોકી કરે. રાજપૂત દરબારો ગામનું, ગાયોનું અને નારીઓના શિયળની રક્ષા માટે યુદ્ધ ધિંગાણું કરે. સાધુ-બાવા ઠાકરદુવારે કે ગામના ચોરે રામજી મંદિરની પૂજા આરતી કરે. ચોરે બેસીને તુલસીકૃત રામાયણનું વાંચન કરે. અતીત બાવા શંકરની પૂજા કરે. હરિજન લગ્ન પ્રસંગે ઢોલ વગાડવા આવે.

નોરતામાં ગરબા અને ગરબીઓની રમઝટ બોલે. ગામડાંની હાડબળુકી બાઈઓ નવાં લૂગડાં પહેરીને ચોકમાં ગરબાની બઘડાટી બોલાવે ત્યારે કોઈ જુવાનિયો એની હડફેટે ચડી જાય તો બિચારો ગોઠીંબડા જ ખાઈ જાય! કોઈ બાઈની કોણી વાગી ગઈ હોય તો એવી કડ વળી જાય કે એને ઊભો થવાનું આકરું બની જાય.

હોળી, ધૂળેટી એટલે ગામડાંમાં આનંદનો ઉત્સવ. યૌવન હિલોળે ચડે. ધૂળેટી અને પડવાને દિવસે ગામના જુવાનિયાઓ એકબીજા ઉપર છાણાંના છૂટા ઘા કરીને રમે, પછેડીઓની ઢાલ મોઢાં આડે રાખીને બચાવ કરે અને હરીફ સામે આખું છાણું જોરથી ફેંકે. કદાચ વાગી જાય તો ઘેર જઈને હળદર મીઠું ચોપડે એટલે પત્યું. **આમાંથી લડાયક તાલીમ અને નિર્ભયતા કેળવાતી.** રામોદ અને ગોંડલના લોકો ટેકરી પાસે નાના નાના ગરગડિયા પાણકા ભેગા કરી ધૂળેટીના દિવસે સામસામા ફેંકીને રમે અને હાથમાં ઢાલો લઈ બચાવ કરે. આ જોવા બંનેય બાજુ ઠાકોરો અને મહાજનના શેઠિયા હાજર રહે. બપોર સુધી આ ધમાલ ચાલે. પછી નદીએ જઈ નહાઈને ગોઠનાં ખજૂર ટોપરાં ખાઈ સૌ સૌને ઘેર જાય.

ચોરામાં શંકરના મંદિરે તથા બીજા મંદિરે લોકો ધર્મબુદ્ધિથી જાય અને ભક્તિભાવથી નમન કરે. પુરુષોત્તમ માસમાં પુરુષોત્તમ માસની કથા થાય. સત્ય નારાયણની કથા ઘેર વંચાય. તેના મારફતે ધાર્મિક અને નીતિનો બોધ પ્રજાને મળતો. સૌ સૌના બારોટો અને વહીવંચાઓ આવે, વાર્તાઓ માંડે, વડવાઓના પરાક્રમો કહી સંભળાવે. નવા જન્મેલા દીકરા-દીકરીનુંય નામ ચોપડામાં માંડે ને દાપું લઈ જાય. બાવાઓ, સંન્યાસીઓ આવે ને ઉપદેશ આપે. બાવાઓની જમાત આવે. તેઓને સીધાં અપાય. લગ્ન પ્રસંગે જાન આવે. બંદુકોના ભડાકા કરી નિશાન પાડવામાં આવે. ગાડાંની મુસાફરી તથા બળદો દોડાવવાની હરીફાઈઓ થાય.

તે દિ' ગામડાંના રક્ષણ માટે હાથિયા થોરની દસ દસ ફૂટ જાડી અને ઊંચી વાડો કિલ્લાનું કામ કરે. પગી લોકો ચોર પકડી

આપે. પગેરું કાઢીને જે ગામમાં જાય ત્યાંના પગીની ચોર સોંપવાની જવાબદારી. ન સોંપે તો જે ગામમાં ચોરી થઈ હોય તેના ચોકીદાર કોળી ઠાકોરોનું તેની સામે બહારવટું થાય. ત્યાંના ગામમાંથી ચોરી કરી લાવે. પરિણામે લડાઈ થાય. પણ બ્રાહ્મણ, અતીત-બાવા, સંન્યાસી, ગુરુ વચ્ચે પડે એટલે સમાધાન થાય. કસુંબા થાય ને બધી પતાવટ થાય.

ગામડાંમાં એકબીજાને ત્યાં ચાંલ્યા, હુંતાસણીના હારડા, પ્રસુતાંજલિના શ્રીફળની લેવડદેવડનો રિવાજ. **મુસલમાન હોય, ખોજ હોય કે વાણિયા કે પટેલ, દરેકને ત્યાં અરસપરસના વ્યવહાર.** મુસલમાન સંબંધીને ત્યાં તેના દીકરાના લગ્ન પ્રસંગે બ્રાહ્મણને બોલાવીને રસોઈ કરાવાય અને સંબંધી હિંદુઓ તેને ત્યાં જમવા જાય. હિંદુ-મુસલમાનની જમવાની પંગતો જુદી, પણ સૌના દિલ એક; સૌના દિલ નેક. આજે હિંદુ મુસલમાનની પંગત એક થવા માંડી છે પણ દિલ શક્તિ બંને જુદા થઈ ગયા છે. તે સમયે એવું ન હતું.

એ કાળે તાર, ટપાલ, રેલવે કે યાંત્રિક વાહનો નહોતા. પોતાના ગામની આજુબાજુ સગાંવહાલાં, બહેન, દીકરી, ફોઈ,

મામા રહેતા હોય. કદાચ થોડું દૂર હોય તો ગાડાં, ઘોડા, સીગરામનાં સાધનો હતાં. **જાગ્રાએ જવું હોય તો સંઘ નીકળતા.** દૂર જાગ્રાએ જનાર યાત્રાળુઓના ગામેગામ સામૈયા, સત્કાર, ઉતારા, ખાનપાન વગેરેની વ્યવસ્થા થતી. જ્યાં પડાવ આવે ત્યાં તે તે ગામના દરબાર, પટેલ, મહાજનના શેઠિયા વગેરે સામૈયું કરે. પાણી, બળતણ વગેરે પૂરાં પાડે.

બ્રાહ્મણના જુવાનો સગાવહાલાને ત્યાંથી લખવાનું જ્યોતિષ પરણ અને મરણના વિધિવિધાનો શીખી લાવતા. **એ વખતના દરબારો ભણ્યા નહોતા પણ બેરિસ્ટરો કહેવાતા. કામદારોનેય કાન પકડાવતા અને ડહાપણથી તોડ કાઢતા.** ગામના પાદરેથી કોઈ નાતીલા જમવાના ટાણે પસાર થાય તો જમાડ્યા વિના જવા ન દે, તેવો વણલખ્યો નિયમ. જનારને ઉતાવળે ક્યાંક પહોંચવું હોય તો છાનોમાનો ગામના પાદરમાં થઈને પસાર થઈ જાય. આવું હતું ગઈ કાલનું સૌરાષ્ટ્રનું ગામડું. આવું હતું ત્યાંનું લોકજીવન.

૨, પ્રોફેસર કોલોની, વિજય ચાર રસ્તા, નવરંગપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૯. • મો. ૯૮૨૪૦ ૨૮૩૨૬

દીકરી તુલસીનો ક્યારો

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૧૪ ઉપરથી ચાલુ)

ભારતીય સમાજમાં નારીનું સ્થાન હંમેશાં સન્માનનીય રહ્યું છે. **પત્નીના રૂપમાં તે હંમેશાં પતિની સહધર્મચારીણી બની રહે છે** અને પતિના મુશ્કેલ સમયમાં પણ તેની પડખે ઊભી રહી પતિને મુશ્કેલીનો સામનો કરવા માટે સહાય કરે છે.

વૈદિક કાળમાં સ્ત્રી માટે કોઈપણ જાતનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા ઉપર પ્રતિબંધ નહોતો. તેમજ સ્ત્રીને જ્ઞાનપ્રાપ્તિ માટે પ્રોત્સાહિત કરાતી. જેના ઉદાહરણ તરીકે આપણને દેવહુતિ, સતરૂપા, અદિતિ, ગાર્ગી, મૈત્રેયી જેવી વિદુષીઓના રૂપમાં જોવા મળે છે કે જેઓએ વૈદિક કાળમાં પોતાના જ્ઞાનથી પોતાનું નામ ઈતિહાસમાં અમર કરી દીધું છે.

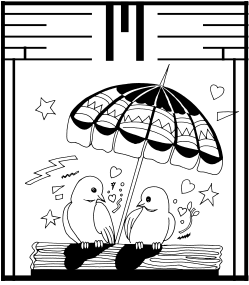
ત્યાર પછી સામંતશાહી યુગમાં ‘મારે તેની તલવાર’ જેવા અંધાધૂંધીવાળા સમયમાં દીકરી તથા સ્ત્રીઓની સલામતી માટે ખતરો ઊભો થતાં દીકરીને અભ્યાસથી વંચિત રાખવામાં આવતી અને તેને ઘરની બહાર નીકળવા પર પ્રતિબંધ ફરમાવવામાં આવેલો. સ્ત્રીની અસલામતીના કારણે જ કદાચ બાળકીને દૂધપીતી કરવાનો રિવાજ તે સમયે શરૂ કરવામાં આવ્યો હશે. જેથી દીકરી હોય જ નહીં તો તેની સલામતીની ચિંતા જ નહીં!

આજના આધુનિક યુગમાં તો આનાથી પણ આગળ વધી **માત્ર પુત્ર પ્રાપ્તિ માટે જ આધુનિક મશીનો દ્વારા ગર્ભ પરીક્ષણ કરાવી સ્ત્રીભૂણની ગર્ભમાં, જેના જન્મ પહેલા જ તેની હત્યા કરવામાં આવે છે. આ કેવી ક્રમસીળી? આ બાબત આજની નવી પેઢીના માતા-પિતા કંઈ વિચારશે?**

“મારુતિ”, વિદ્યાનગર સોસાયટી, બ્લોક નં.-૩૨, ટીંબાવાડી, જૂનાગઢ. • મો. ૯૮૭૯૨ ૬૯૪૮૨

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના બેંક ખાતામાં રકમ જમા કરાવવા અંગે...

એકાઉન્ટ નામ	: શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ
Account Name	: Shri Kutchi Jain Seva Samaj - Ahmedabad
બેંકનું નામ	: કેનેરા બેંક - પાલડી બ્રાંચ, અમદાવાદ
Bank Name	: Canara Bank, Paldi Branch, Ahmedabad.
A/C No. :	: 70072010016032 • IFSC : CNRB0017007
જ્યારે પણ રકમ મોકલાવવામાં આવે ત્યારે તેની જાણ મેનેજરને વોટ્સએપ નંબર : ૯૮૨૪૦ ૮૭૬૫૪ પર કરવી જરૂરી છે.	

વિચારમંચ

મહાસત્તા બનતાં પહેલાં
પાયાની સુવિધા આપો

ડૉ. યાસીન દલાલ

થોડા સમય પહેલાં આપણા જાણીતા ટેકનોકેટ અને દેશની ટેલિફોન ક્રાંતિના પ્રણેતા સામ પિત્રોડાએ એક ટકોર કરી હતી. એમણે કહ્યું હતું કે, પહેલા આપણે આપણી પ્રજાને પાણી, રસ્તા અને વીજળીની સુવિધા આપવી જોઈએ. આ પાયાની સુવિધાઓ વિના મહાસત્તા બનવાના સપના સેવવા એ ખોટું છે. એમની આ ટકોર સાચી છે.

૭૩ વર્ષની આઝાદી પછી દેશની પરિસ્થિતિ અત્યંત કંગાળ રહી છે. આપણને ન ગમે તેવું કડુણ સત્ય છે. એને માટે આપણી પોતાની નબળાઈઓ જવાબદાર છે. કેન્દ્ર સરકારમાં ૮૦૦ રાજકારણીઓ છે અને ૩૦ રાજ્યોમાં ૬ હજાર રાજકારણીઓ છે. ઉપરાંત લગભગ ૨ કરોડ જેટલા સરકારી કર્મચારીઓ પણ છે. એ બધાને નિભાવવા માટે દરરોજ રૂા. ૧૮૦૦ કરોડ અથવા દર વર્ષે રૂા. ૬,૫૦,૦૦૦ કરોડનો ખર્ચ થાય છે. બે કરોડ કર્મચારીઓ ૧૦૦ કરોડની પ્રજા ઉપર શાસન કરે છે. જે દેશમાં ઘરેલુ ઉત્પાદનના ૩૦% જેવું થાય છે.

દેશમાં આજે લગભગ ૩૦ કરોડ લોકો ગરીબી રેખા નીચે જીવે છે. બે કરોડ લોકો સરકારી નોકરીમાં છે. ૩૨ કરોડ લોકો આ સુરક્ષિત નોકરીઓમાં લાગ્યા છે. ૩૦ કરોડ લોકો બેકાર છે. **વિશ્વ બેંકની વ્યાખ્યા મુજબ વર્ષે વધુમાં વધુ ૬૫ ડોલર કમાતા હોય એવા લોકોને ગરીબી રેખાની નીચે ગણવા જોઈએ. આ ધોરણથી માપીએ તો ૭૫% લોકો ગરીબીની રેખાથી નીચે જીવે છે.** કેન્દ્ર સરકારના આંકડા મુજબ શહેરી વિભાગમાં નાગરિકનો મહિનાનો સરેરાશ પગાર રૂા. ૨૯૬/- અને ગામડાંમાં રૂા. ૨૭૬/- છે. આનો મતલબ એ થયો કે, આપણો સરેરાશ નાગરિક દરરોજના રૂા. ૧૦/- માંડ કમાય છે. આ આવક એકદમ ઓછી અને અપૂરતી છે. એમાંથી શિક્ષણ, આરોગ્ય, કપડાં કે રહેઠાણ, કંઈ પણ ખરીદી શકાય એમ નથી. સરકારી માપદંડ મુજબ મહિને રૂા. ૧૦૦૦/-થી રૂા. ૧૨૦૦/- મળવા જોઈએ પણ નાગરિકની સરેરાશ માથાદીઠ આવક એનાથી ઘણી ઓછી છે.

૧૦૦૦ વર્ષ પહેલાં ભારત અને ચીન ઉપરાંત બીજા દેશોમાં વિશ્વ વહેંચાયેલું હતું અને આ ત્રણેય વર્ગો વિશ્વની કમાણીમાંથી ૩૩% હિસ્સો મેળવતા હતા પણ ૧૯૪૭માં આપણે આઝાદ થયા

ત્યારે ૩૩% હિસ્સો ઘટીને ૩% પર આવી ગયો હતો અને આજે ૦.૬% જેટલો નીચો આવી ગયો છે. જે વિશ્વના કુલ ઉત્પાદનમાં ૧.૪% છે. **વસતીના પ્રમાણમાં વિશ્વની વસતીનો ૧૭% ભાગ ભારતમાં રહે છે. એ જોતાં આપણું સ્થાન ક્યાં છે એનો ખ્યાલ આવી જશે.** વિશ્વના વ્યાપમાં ૯૯.૫% ભાગ ભારતની બહાર ઢસડાઈ જાય છે. આનો મતલબ એ થયો કે આવતા ૨૦ વર્ષમાં આપણે આપણી નિકાસ ૧૦ ગણી વધારવી પડે.

આપણી પડોશમાં રહેલું ચીન આપણા કરતાં પણ મોટું છે. એની સાથે સરખામણી કરવાથી ચિત્ર સ્પષ્ટ થશે. વિશ્વ બેંકના જણાવ્યા મુજબ ભારતની માથાદીઠ આવક ૪૪૦ ડોલર છે. ત્યાં ચીનની આવક એનાથી બમણી એટલે કે ૮૦૦ ડોલર છે. વિશ્વ બેંકની વ્યાખ્યા મુજબ વ્યક્તિદીઠ દરરોજનો ૧ ડોલર ગરીબીની રેખા માટે ગણવો જોઈએ. **આ માપદંડથી ચીનમાં માત્ર ૩% વસતી ગરીબીની રેખાની નીચે જીવે છે અને ભારતમાં ૩૦થી ૪૦% વસતી ગરીબીની રેખાની નીચે જીવે છે.** અર્થતંત્રની વાત કરીએ તો ચીનનો આપણા કરતાં ૩૦% ભાગ ખેતીમાં રોકાયેલો હોવા છતાં આપણું કૃષિ ઉત્પાદન વિશ્વના બીજા દેશો કરતાં ઘણું જ ઓછું છે. ચીનમાં ખેતીલાયક જમીન આપણા કરતાં ઓછી હોવા છતાં એનું ઉત્પાદન બમણું છે. આપણા દેશમાં જંગી નદીઓ અને તળાવો હોવા છતાં આ સ્થિતિ છે. જો પૂરતું ધ્યાન આપીએ તો ભારત કૃષિ ઉત્પાદનમાં પહેલા નંબરે આવી શકે.

શિક્ષણની વાત કરીએ તો ચીનમાં ૯૯% બાળકો નવ વર્ષ માટે શાળામાં જાય છે. મતલબ ત્યાં સાક્ષરતાનો દર લગભગ ૧૦૦% જેવો છે. ત્યારે આપણે ત્યાં એ દર માંડ ૫૦-૬૦% છે. ચીનનું પોલાદનું ઉત્પાદન વર્ષે ૧૩ કરોડ ટન છે. આપણે ત્યાં માંડ ૯.૫ કરોડ ટન થાય છે. આપણે ત્યાં ૩ કરોડ ટન ખનિજ તેલ નીકળે છે ત્યારે ચીનનો આંકડો ૧૬ કરોડ ટનનો છે. કોલસાની વાત કરીએ તો ભારતમાં ૩૦ કરોડ ટન કોલસો બને છે. ત્યારે ચીનનો આંકડો ૧૩૦ કરોડ ટનનો છે. આપણે ત્યાં ૨.૭ કરોડ ટેલિફોન લાઈનો છે, ત્યારે ચીનમાં ૨૪ કરોડ છે. આપણાં દેશમાં ૭.૫ કરોડ ટી.વી. સેટ છે, ત્યારે ચીનમાં ૪૦ કરોડ ટી.વી. સેટ છે. **આપણી નિકાસ ૪ અબજ ડોલરની છે, ત્યારે ચીનની નિકાસ ૨૬ અબજ ડોલરની છે.** આપણા

દેશમાં દર વર્ષે ૨૫ લાખ પ્રવાસીઓ જાય છે, ત્યારે ચીનમાં એ આંકડો ૬ કરોડનો છે. આપણા દેશમાં ૪૮ અબજ રૂપિયાની વિદેશી થાપણો છે, જ્યારે ચીનમાં એ આંકડો ૩૧૨ અબજનો છે. ચીનની વસતી દર વર્ષે ૧ કરોડ જેટલી વધે છે. આપણી માથાદીઠ આવક ૪૪૦ ડોલરની છે, જ્યારે ચીનનો આંકડો ૯૯૦ ડોલરનો છે. ભારતમાં એક કુટુંબનાં સભ્યની સંખ્યા ૯.૫૨ની છે, ત્યારે ચીનમાં એ ૪ સંખ્યા ૩.૬૩ની છે.

આ આંકડાઓ બતાવે છે કે વિશ્વના અર્થતંત્રમાં આપણું સ્થાન ક્યાં છે. **ચીનની કક્ષામાં આવવા માટે આપણને ૧૦૦ વર્ષ લાગે એમ છે. અમેરિકાની માથાદીઠ આવક ૩૨૦૦૦ ડોલરની છે. એટલે અમેરિકાની સમકક્ષ બનવા માટે હજારો વર્ષ લાગી જાય.** ચીનમાં દર વર્ષે આપણા કરતા ૩૦% વધુ પ્રવાસીઓ આવે છે. ચીનમાં દર વર્ષે હોટલોમાં ૪ લાખ રૂમો ઉમેરાય છે. ભારતમાં હોટલોની કુલ રૂમ ક્ષમતા ૪ ૬ લાખની છે. આપણો વસતી વધારાનો દર ચીન કરતાં ૩૦૦% વધુ છે. દર વર્ષે આપણે ત્યાં એક ઓસ્ટ્રેલિયા જેટલી વસતી ઉમેરાય છે. આરોગ્યની બાબતમાં પણ આપણી કામગીરી નિરાશાજનક છે. દેશમાં ૧૦,૦૦૦ સુધારાઈની હોસ્પિટલો હોવા છતાં એની ગુણવત્તા કેવી છે, એ આપણે જાણીએ છીએ. ૩૦ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ આપણા દેશમાં છે. પણ છતાં આખા દેશમાં વીજળીની તંગી રહે છે. દિલ્હીમાં ૫૫% જેટલી વીજળી ચોરાઈ જાય છે. જ્યાં રાષ્ટ્રપતિ અને વડાપ્રધાન કક્ષાની વ્યક્તિઓ રહેતી હોય ત્યાં આ દશા હોય, તો બીજે શું થતું હશે એની કલ્પના જ કરવી રહે. આપણા દેશમાં વિશ્વના કોઈ દેશ કરતાં વધુ શાકભાજી ઉગે છે. જેનું પ્રમાણ ૭.૫ કરોડ ટનનું છે પણ એમાંથી ૪૦% જેટલાં શાકભાજીનો નાશ થઈ જાય છે. જેની કિંમત રૂ. ૫૦,૦૦૦ કરોડની થાય છે. ભારત જેવા ગરીબ દેશમાં આ ક્યારેય પોસાય નહીં. આપણા દેશમાં કરોડો લોકો બેકાર છે. કરોડો ખેત મજૂરોને લઘુત્તમ વેતન પણ મળતું નથી. અનેક રાજ્યોમાં દરરોજ સેંકડો ખેડૂતો બેકારીના કારણે આપઘાત કરે છે. ત્યારે બીજી બાજુ સુરક્ષિત કર્મચારીઓ કામ ન કરે તો પણ તગડો પગાર મેળવે છે. **અમેરિકા, બ્રિટન કે યુરોપના કોઈપણ દેશમાં આવી વિષમતા જોવા મળતી નથી.**

આપણી કોઈપણ સરકારે વસતી નિયંત્રણ ઉપર ગંભીરતાથી ધ્યાન આપ્યું જ નથી. પરિણામે મુંબઈ અને દિલ્હી જેવા શહેરોમાં લાખો લોકો ઝુંપડામાં રહે છે. આઝાદી વખતે દેશની વસતી ૩૫-૪૦ કરોડ હતી, જે વધીને ૧૨૦ કરોડ થઈ ગઈ છે. એનો મતલબ એ થયો કે ગરીબોની સંખ્યા પણ વધી છે. **વસતી વધે એનો વાંધો ન હોય, પણ અનાજનું અને બીજું ચીજોનું ઉત્પાદન ન વધે તો તે વસતી બોજાઈ જ બની જાય.** ખેતીલાયક જમીન ઉપર પણ બોજો વધતો જાય

છે. ૧૯૬૦માં વ્યક્તિ દીઠ ૦.૨૧ હેક્ટર ખેતીલાયક જમીન પ્રાપ્ય હતી. ૧૯૯૯માં આ આંકડો ઘટીને ૦.૧૦નો થઈ ગયો છે. એ જ રીતે પીવાના પાણીનું પ્રમાણ ઘટી રહ્યું છે. ભોપાલમાં પાણી માટે હિંસક અથડામણો થઈ ગઈ હતી. ૨૦૪૫માં આપણી વસતી ૫૫ કરોડ જેટલી વધી ગઈ હશે ત્યારે શું થશે એની કલ્પના પણ થઈ શકતી નથી.

અઢી કરોડ ભારતીયો વિદેશમાં વસે છે અને ચીનમાં વિદેશમાં વસતા નાગરિકોનું ૬૫%નું ફંડ સ્વદેશમાં આવે છે, ત્યારે આપણા દેશમાં એનું પ્રમાણ માત્ર ૧૦% છે. ચીનમાં ૩૧૨ અબજ ડોલર વિદેશી હુંડિયામણના જમા પડ્યા છે. જ્યારે આપણે ત્યાંનો આંકડો માત્ર ૪૮ અબજનો છે. આનો અર્થ એ થયો કે વિશ્વ કક્ષાના વહીવટને અપનાવવા સિવાય આપણે માટે કોઈ વિકલ્પ જ નથી. **આપણા જ નાગરિકો મધ્યપૂર્વ, દક્ષિણ પૂર્વ અને સિંગાપુરમાં લાખો રૂપિયા રોકે છે પણ ભારતમાં બહુ ઓછી રકમ રોકાય છે. આનું કારણ જાણવાની કોશિશ કરવી જોઈએ.** ખોટ કરતા સરકારી કારખાના બંધ કરવા જોઈએ. સરકારી ઓફિસમાં કાર્યક્ષમતા લાવવી જોઈએ. નોકરશાહીના નિયંત્રણો હળવા કરવા જોઈએ. પ્રાથમિક શિક્ષણ તરફ વધુ ધ્યાન આપવું જોઈએ. શિક્ષણનો ડિગ્રી સાથેનો સંબંધ તોડવો જોઈએ.

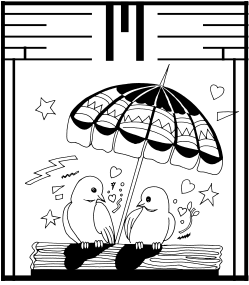
આ બધી સમસ્યા ઉપર દેશમાં વ્યાપક વિચારણા થવી જોઈએ અને વ્યાપક જાગૃતિ લાવવી જોઈએ.

સૌજન્ય પબ્લિકેશન્સ
 ય, સૌરાષ્ટ્ર ક્લાકેન્દ્ર સોસાયટી, રાજકોટ - ૩૬૦ ૦૦૭.
 ફોન : (૦૨૮૧) ૨૫૭૫૩૨૭

This is the best joke I've seen so far... 😂😂😂😂😂😂

**Finally Covid 19 is Gone
 Now How Do We Get Out?**

ગુલશન

“દિલની જઘાન”

પીઠ કવિ-ગઝલકાર : શ્રી હરીશ પંડ્યા : મણકો-૭

ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’

કવિ હરીશ પંડ્યા

ડી-૦૧, ત્રિલોચન સોસાયટી,
ઘોઘા જકાતનાકા પાસે,
રિંગ રોડ, સુભાષનગર,
ભાવનગર-૩૬૪ ૦૦૧.
મો. ૯૪૨૮૪ ૦૧૬૨૭

ભાવનગરની ધરતી કલાનું કેન્દ્ર ગણાય છે. આ ધરતીએ અનેક કલાકારો - અનેક સાહિત્યકારોની સમાજને ભેટ ધરી છે અને આંતરરાષ્ટ્રીય ક્ષેત્રે નામના સંપાદિત કરી છે.

આવું જ એક નામ છે હરીશ પંડ્યા. વત્સસ ગોત્ર ધરાવતા પિતા સવાઈલાલ અને માતા હીરાલક્ષ્મીબહેનના ખોરડે ૧૩મી માર્ચ, ૧૯૪૬માં બરવાળા (ધેલાશાહ) માં કવિનો જન્મ થયો. ત્યારબાદ પંડ્યા પરિવાર ભાવનગરમાં આવીને સ્થિર થયો.

હરીશભાઈને કલા વારસામાં ઉતરી છે. તેમના દાદાજી પણ કાવ્ય રચના કરતા હતા અને તત્કાલીન સમયના રજવાડાઓએ તેમની કાવ્યકલાથી પ્રભાવિત થઈ માન-સન્માન આપ્યા હતા. કવિના પિતાજી સવાઈલાલભાઈ પણ કવિતાઓ રચતા હતા. આમ, કવિ હરીશ પંડ્યાને કલા વારસામાંથી જ મળી છે.

કવિનું કાવ્યકર્મ સને ૧૯૭૮માં શરૂ થયું છે. ૧૬મી ડિસેમ્બર, ૧૯૬૮માં તેઓ SBS (બેંક)માં જોડાયા અને ૩૧મી માર્ચ, ૨૦૦૧માં નિવૃત્ત થયા છે. સતત ૫૩ વર્ષ સુધીના તેમનાં સર્જનમાં સાહિત્યના વિવિધ પ્રકારો જેવા કે કવિતા, હાઈકુ, તાન્કા, મુક્તકો, ગઝલો, ગીતો, હાસ્યકથા, બાળકથા, બાળ કાવ્યો, ચાનકકથા, નવલિકા, લઘુકથા, નાટીકા, વ્યક્તિ - વિષયક પરિચય લેખો વગેરેનો સમાવેશ થયો છે.

ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમીના આર્થિક અનુદાનથી કવિના ત્રણ પુસ્તકો નવલિકા સંગ્રહ, બાળવાર્તા સંગ્રહ તથા બાળ કાવ્ય સંગ્રહ પ્રગટ થયા છે. આ સિવાય ગીજુભાઈ ફાઉન્ડેશન દ્વારા બીજા ચાર પુસ્તકો જેવા કે લઘુકથા સંગ્રહ, નિબંધ સંગ્રહ, હાસ્યલેખ સંગ્રહ અને બાલવાર્તા સંગ્રહ વગેરે પ્રકાશિત થયા છે.

કવિના આજ સુધીના સર્જનનાં કાવ્યો, લઘુ કથાઓ, નવલિકાઓના હિંદીમાં અનુવાદો થયા છે. અમુક રચનાઓ નિમાડી ભાષામાં પણ અનુવાદિત થઈ છે. આપણા જાણીતા સાક્ષરો - કવિઓ જેવા કે ડૉ. હરીશ ઠક્કર, ડૉ. ચીનુ મોદી, રાધેશ્યામ શર્મા વગેરેએ કવિની કૃતિઓના આસ્વાદ્યો કર્યા છે.

સર્જન દ્વારા ખીલેલી તેમની પ્રતિભાએ કવિને અનેક માન-સન્માન, એવોર્ડસથી વિભૂષિત કર્યા છે. કવિએ અનેક મુશાયરાઓ પણ રોશન કર્યા છે.

— તંગી મંડળ

કવિ કહે છે કે જે અંધારા ફાડીને બહાર આવે તેને જ ઝળહળ મળે છે. સૂર્યને પણ પ્રકાશમાન થવા માટે પ્રથમ અંધારાની સામે લડવું પડે છે.

આપણા લઘુપ્રતિષ્ઠિત ઉર્દુ કવિએ પણ આવી જ વાત કરી છે.

ક્લ્વ કરકે તીરગી કા નીકલા હોગા,
યું લગે ના શમ્સ ખૂં સે ઈતના રંગા.

— ઇકબાલ ખવેદ સાહબ

શાયર કહે છે કે જગતને રોશન કરવા આ સૂરજ આખી રાત અંધારા સાથે લડીને બહાર આવ્યો છે. અંધારાની કતલ કરવાથી પોતે પણ ઘવાઈને રાતોયોગ બની ગયો છે. બાકી પ્રગટ થતો સૂરજ કાંઈ આવો રાતોયોગ ન હોય!

કવિનો એક વ્યંગાર્થ શે’ર ઘણું સમજાવી જાય છે.

અંધારાના દેશ અમે તો જઈ પહોંચ્યા પણ;
ભીતર ઝાંકી જોતાં રૂડી ઝળહળ મળશે.

કેટલો દયાળુ છે. મારા છોકરાને મેં કોઈ સંસ્કાર નથી આપ્યા, તોય કેવા ડાહ્યા છે! અરે ભગવાન, મારી મતિ બગડી ગઈ છે કે શું?” સવજીને સવિતા, જગદીશ ને મંજુલા સામે મોઢું દેખાડવા જેવું ન રહ્યું. પણ તેણે ઈશ્વરનો પાડ માન્યો. **“પ્રભુ જે થયું, તે સારું થયું. કળજુગમાં મારા દીકરાએ મારી આંખ ઉઘાડી નાખી.”**

ને સવજી મન લગાવી શાક વેચવા મંડ્યો ને જગદીશ - મંજુલા વધુ ગંભીર થઈ ભણતા. તો વળી ક્યારેક નિર્દોષ ધોંગામસ્તી કરી લેતા.

જગદીશે રાત-દિવસ જોયા વિના મેટ્રિકમાં મહેનત કરી. મહેનત ફળી. પંચ્યાસી ટકા માર્ક્સ મળ્યા. તેણે મનોમન ગાંઠ વાળી - ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ થયું છે.

અગિયારમું ધોરણ સ્થાનિક પરીક્ષા હોવાથી, તેને થયું, મારા સમાજના તેમજ કુબામાં રહેતા અન્ય જ્ઞાતિના બાળકોને સમય કાઢી રાતે ફાનસના અજવાળે ભણાવવાનું કાર્ય ઉપાડ્યું.

સેવા થાય ને ભણવાનુંય પણ. બારમું ધોરણ બોર્ડની પરીક્ષાનું હોવા છતાં જગદીશ થોડો સમય કાઢી બાળકોને ભણાવી લેતો. ફુટપાથ પર રહેતા, હરિજનવાસમાં વસતા દેવીપૂજકોના દીકરા-દીકરીને જોઈ તેને તેમના પ્રત્યે અપાર ક્રુણા જાગતી. જગદીશની સેવા ભક્તિના ફળરૂપે બારમા ધોરણમાં કેન્દ્રમાં પાંચમો નંબર મળ્યો.

પરિણામ લઈ જગદીશ ઘેર આવ્યો. આટલું સારું પરિણામ છતાં તે રાજી થવાને બદલે ઉદાસ થઈ ગયો. દીકરાની રાહ જોતાં સવજી-સવિતા મંજુલાનો હરખ ઓસરી ગયો.

“દીકરા જગદીશ, તું કેમ કાંઈ બોલતો નથી? પાસ તો થઈ ગયો છો ને?”

સવિતા બોલ્યા વિના રહી શકી નહીં.

“મા, ધાર્ગ્ય પરિણામ મળ્યું. આપણા ભાવનગર જિલ્લામાં પાંચમો નંબર મળ્યો છે. પણ હવે અમદાવાદ, મુંબઈ ભણવા જવું પડશે. તેનો ખર્ચ ક્યાંથી લાવશું, તેની ચિંતા થાય છે.” જગદીશે જવાબ આપ્યો.

“મારા દીકરા, હું તારા માટે બાપુ પાસે બોળો પાથરીશ. તું શું કામ ચિંતા કરે છે?”

પછી તો જગદીશ તેની ઈચ્છા પ્રમાણે અમદાવાદ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટનું ભણવા માંડ્યો. શહેરમાંય પોતાના ભણતરમાંથી સમય કાઢી અનાથ, નિરાશ્રિત, કુબામાં રહેતાં બાળકોને ભણાવવા જતો. તેની સાથે પ્રેમથી વાતો કરતો : **“જુઓ બાળકો, ભણતર તો દીવો છે. દીવો પ્રકાશ આપે. દીવો નહીં બનો તો તમે તમારી જાતનેય નહીં ઉજાળી શકો. માટે ભણો. હવે ઉચ્ચ ભણતર સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ**

નથી.”

જોતજોતામાં જગદીશના સી.એ.નો અભ્યાસક્રમ પૂરો થઈ ગયો. તેણે ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ તરીકે પોતાની પ્રેક્ટિસ પણ શરૂ કરી દીધી.

સમય પસાર થતો હતો. હનુમાન જયંતીનું પાવન પર્વ હતું.

કુદરતથી હર્યોભર્યો, માનવપ્રેમથી છલોછલ તલગાજરડા ગામના ચિત્રકુટ ધામમાં હનુમાનજી મહારાજની સંનિધિમાં ભક્તિમય વાતાવરણ સર્જાયું હતું. સવારના આઠ વાગ્યાથી જ ચિત્રકુટ ધામમાં ભક્તોની ભીડ જામી હતી.

સુંદરકાંડના પાઠથી વાતાવરણ ભક્તિમય બની ગયું હતું.

પૂ. મોરારિબાપુનું આગમન. પર્વ ઉજવણીના સૂત્રધાર શ્રી હરિશ્ચંદ્રભાઈ જોષીએ પ્રારંભ કર્યો : **“આજે હનુમાન જયંતીના પવિત્ર અવસરે સંગીતના દિગ્ગજો આદરણીય પંડિત જસરાજજીનું, આદરણીય શિવકુમાર શર્માજીનું, નૃત્યાંગના સોનલ માનસિંહનું, પૂ. મોરારિબાપુ હસ્તે હનુમંત એવોર્ડ અર્પણ કરી અભિવાદન થાય એ પૂર્વે**

જગદીશભાઈ તાંતણિયાને, તેમના પિતા સવજીભાઈ, માતા સવિતાબેનને અહીં પધારવા વિનંતી છે. પૂ. મોરારિબાપુ **ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ થયેલા દેવીપૂજક પરિવારના જગદીશભાઈનું અને તેમના માતા-પિતાનું અભિવાદન કરશે.”**

તાળીઓનો ગડગડાટ. જગદીશ, સવજી-સવિતા સજળ આંખે પૂ. મોરારિબાપુને તાકી રહ્યા. સવિતા બોલી : **“બાપુ, તમે મારા દીકરાનું, અમારું જીવતર ઉજાળી દીધું.”**

‘શ્રી પવનતનય’, પ્લોટ નં. ૬૫ ડી/એ, વિમલ નગર, શેરી નં.-૩, આલાપ સેન્યુરી પાછળ, યુનિવર્સિટી રોડ, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૫. • મો. ૯૯૭૪૦ ૦૯૦૪૨

- ચકો** : અરે બકા, તારું તો કાલે ઓપરેશન છે ને આજે હોસ્પિટલમાંથી પાછો ઘરે આવી આમતેમ આંટા કેમ મારે છે?
- બકો** : હું હોસ્પિટલમાં ગયો હતો પણ નર્સને કારણે પાછો આવી ગયો.
- ચકો** : કેમ નર્સે શું કર્યું?
- બકો** : મને ઓપરેશન થિયેટરમાં લઈ ગયા પછી નર્સ બોલ્યા કરતી હતી કે આ તો નાનું ઓપરેશન છે. એમાં ડર શું રાખવાનો?
- ચકો** : સાચી વાત છે!
- બકો** : અલ્યા અક્કલમાઠા! એ મને નહીં પણ ડોક્ટરને કહેતી હતી.

- દુકાનદાર** : ક્યું કાકા? આ જી.એફ.સી. જ કે?
- રામાકાકા** : હા... હા... હતું તો કાંઈક આવું જ નામ... હોય તો આલ ને મારા ભૈ.
- દુકાનદાર** : લ્યો કાકા... આ ઈનામનું પેકેટ ને આ ખાતર... લાવો ૨૨૦૦ રૂપિયા...
- રામાકાકા** : હા...હા... (એક... બે... તણ... નોટ બે વાર ગણીને...) લે ભાઈ, આ લે બાવીહો રૂપિયા...
(રામાકાકા તો ઈનામી પડીકું અને ખાતર લઈને હાલતા થઈ ગયા...)
- દુકાનદાર** : **લ્યો, આજ તો સોનાનો સૂરજ ઉગ્યોને કાંઈ... આવા ને આવા અભણ ઘરાક આવતા હોય તો તો મોજ પડી જાય ને... ૧૨૦૦ વાળું ખાતર ૨૨૦૦માં દીધું... અને એય ચાલુ કંપનીનું... કેટલાક હશે આવા આપણા દેશમાં...???**
(રામાકાકા બજારમાં ફરી, ચીજવસ્તુ લઈ, તેમનું કામ પતાવી પાછા બસ સ્ટેન્ડે આવે છે...)
- રામાકાકા** : ઓ...હો...હો... આટલી બધી બહુ... વળી હંધેયી હરખી... મારા પૂસવું કોને કે કી બહ મારા ગાઈમ જાય સે...
(રામાકાકા એક મુસાફરને પૂછે છે...)
- રામાકાકા** : એ ભઈલા, આમાં પડધરીની બહ કઈ?
- મુસાફર** : અરે, કાકા... હુંય તમારી જેમ અભણ સુ... એટલે તો તમારી જેમ હુંય આંટા મારું છું ક્યુંનો! હાલો, ઓલા ટિકિસ માસ્તર જાય એને પૂસી લઈ.
- રામાકાકા** : એ... ટિકિસ માસ્તર... પડધરી જાવાની બહ આમાંથી કઈ સે?
- કન્ડક્ટર** : એ... ઓલી રાજકોટની બસની બાજુમાં... જાવ જલદી...
- રામાકાકા** : આંયા કોણ ભણ્યું સે... તેં ખબર પડે કઈ બહ રાજકોટની...
- કન્ડક્ટર** : જુઓ કાકા... એ સાવ છેલ્લી બસ છે ને... એની પેલાની બસ... એ... જો પેલા લાલ રંગની સાડીવાળા બેન ઊભા છે ને... એની પાસેની બસ...
(રામાકાકા બસમાં ચડીને...)
- રામાકાકા** : હાઈશ... (પરસેવો લૂછતા, નિસાસો નાખતા...) હવે નિરાંત થઈ. થોડી ટાઈટક વરતાણી... પણ હળું ભઈણા હોત તો હારું થાત... સાપુ-બાપુંય વાસવાતો થાત!
(ત્રણેક કલાક બાદ રામાકાકા પોતાને ગામ ઘેર પહોંચીને...) (લાંબો શ્વાસ લઈને...) હાઈશ... હવે શાંતિ થઈ...! ઘર ઈ ઘર હોં! (મોટેથી) એના ધનીયા... ક્યાં મરી ગ્યો? આયાં ગુડા... હું તો કેટલાય ને પૂસી પૂસીને થાયકો... માંડ આપણા ગામની બહ ભેગો થ્યો... **આજ તો મારું હાળું એમ થઈ ગ્યું કે હું ભઈણો હોત તો હારું થાત... કોઈની ઓશિયાળી તો નઈ...!** (ઈનામની થેલી અને ખાતર ધનીયાની તરફ ધરતા) લે... આ તે કીધું તું ઈ ઈનાવારું ખાતર...
- ધનજી** : લાવો... પણ કાકા, આ ખાતર તો મેં કીધુંતું એ નથી. આ તો સાવ ચાલું ખાતર છે... અને કેટલાનું આવ્યું?
- રામાકાકા** : બાવીહો રૂપિયાનું...
- ધનજી** : પણ કાકા, થેલી ઉપર બારસોની કિંમત લખેલી છે.... તમે હજાર રૂપિયા વધારે દઈ આવ્યા... અને લાવ્યા તોય ચાલુ ખાતર...
- રામાકાકા** : હેં...એ... ઓલા મૂઆ દુકાનદારે મને તો હારો સેઈતરો... નખ્ખોદ જાય એનું...!
- ધનજી** : **કાકા, એમાં એનું શું નખ્ખોદ જવાનું હતું! એ તો તમે ભઈયા નહીં ને... એનું પરિણામ.** આ રહ્યા અમે. અમને તો કોઈ છેતરી જાય? અને જ નો છેતરી લઈ?? કાકા, હવે જાવા ઘો અને અફસોસ કરવા કરતાં થોડુંક વાંચવા-લખતાં શીખો એ જ સાચું છે.
- રામાકાકા** : (હસીને) એલા... ઈ તો જો મારા હામું... ધોરામાં ધૂળ લખવીશ મારે... હું આવડો મોટો... ક્યાં ભણવા જાવ?
- ધનજી** : **હવે આ જમાનામાં આવડા-તેવડાનું નથી રહ્યું. મોટાઓને પણ અમારા જેવડાં ઘરે-ઘરે જઈને ભણાવે**

એવી સરકારે યોજના ઘડી છે... ને એનું નામ છે 'સાક્ષરતા અભિયાન.' જેમાં અમારા જેવા યુવાનો, મોટેરાઓને નવરાશના સમયે ભણાવશે. જે માટે જોઈતી જરૂરી ચીજવસ્તુઓ પણ સરકાર જ પૂરી પાડશે. અને હવે તો કાયદોય થઈ જવાનો છે કે જ્યાં ક્યાંય જરૂરી કાગળોમાં અંગુઠો નહીં ચાલે. સહી જ કરવી પડશે. એટલે અત્યારથી જ સમજી જાઓને... જાગ્યા ત્યારથી સવાર સમજીને સાક્ષરતા અભિયાનમાં જોડાઈ જાવ... અરે.. બીજા ગામમાં તો લોકોએ કેદુના ભણવાય લાગી ગયા છે... અને ખબર છે ને... તે દિ આપણા ગામમાં રેલી નોતી નીકળી? ને તમારા જેવડાં બધાય નિરક્ષરોના નામ સરકાર પાસે છે. તેને દરેકને ફરજિયાત ભણવું પડશે.

રામાકાકા : હા...આ... એવું હોય તો તો બવ હારું કેવાય... મારો તો ભણવું જ સે... અને ઓલા... વાલા... નાથા... મેપા... રઘાને એ હંધાયને સોરે બેહે ઈ હંધાય ને કઈ દઈશ... ને લેતો આવીશ હાઈરે... હંધાય ભણે... ને આપણું ગામ પાસળ રઈ જાય? ને ઈ યે હું બેઠો હોય ત્યાં લગી??

ધનજી : (ખુશ થઈને) અરે વાહ કાકા, વાહ! તો તો હવે સોનાનો સૂરજ ઊગશે આપણા ગામમાં... અને ખેરડીમાં ડંકો વાગી જાશે ભણતરનો... તો તો સાક્ષરતા અભિયાનનો હેતુયે સિધ્ધ થઈ જવાનો... ખરેખર હોં...
જગત દીપે સૂરજના તેજે,
જીવન દીપે ભણતરના તેજે...

રામાકાકા : એલા... ઈ શું બોયલો?

ધનજી : એ તો કાકા, તમે ભણશોને... તો તમનેય સમજાય જાશે સંધુય...

રામાકાકા : અરે ઘનિયા, તું જો જે ને... હું તો શું ગામ આખુંય ભણે નઈ તો મારું નામ રામો નઈ!!

૪/૨૫, ગાંધીગ્રામ, "શાલીગ્રામ",
એસ.કે. ચોક પાસે, ૧૫૦' હિંગ રોડ, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૭. • મો. ૯૭૩૭૩ ૦૭૦૫૨

ભૂરા આકાશમાં શ્વેત હંસોની હાર

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૨૫ ઉપરથી ચાલુ)

“શ્વેતા, તું આવું શા માટે વિચારે છે? સદાનો તારો આ ગુલામ તારી સેવામાં હંમેશ હાજર છે.”

“મને તારા પર વિશ્વાસ છે. પણ મને એવા ભયંકર સપનાં આવે છે કે મારા શરીરમાંથી કોઈ વિચિત્ર જંતુ લોહી પી રહ્યું છે ને મારું શરીર ક્રમશઃ કરમાઈ રહ્યું છે!”

“સપનાં કદી સાચાં હોતાં નથી. એ તો અર્ધજાગ્રત મનમાં ચાલતો મનોવ્યાપાર છે.”

“સપના અમંગળ અને ભયાનક ન આવે આથી સૂતા પહેલાં પ્રાર્થના કરવી જોઈએ.”

“બસ... રહેવા દે તારું સ્વપ્ન-વિવેચન. પણ તું મને એક પ્રોમિસ આપ કે હું આ ધરા પર કદાચ કાલે ન હોઉં તો તું જીવનભર કુંવારો રહીશ ને?... આકાશ.”

“હા... પ્રિય હૃદયેશ્વરી... મને મંજૂર છે. હું તને પ્રોમિસ આપું છું, બસ!”

“આજે હું ઘણી જ પ્રસન્ન છું.”

થોડાક મહિના પછી શ્વેતાને લ્યુકેમિયા કેન્સર થાય છે અને ત્યારથી આજસુધી શેષ જિંદગી શ્વેતાની યાદમાં એકાકી રહી પસાર

કરું છું. શ્વેતાને પ્રિય એવું ગીત રેડિયો પરથી સંભળાય છે :

“યાદ મેરી ઉનકો ભી આતી તો હોગી
જા રે ઓ તિતલી ખબરિયાં ઉનકી ભી લે આ...”

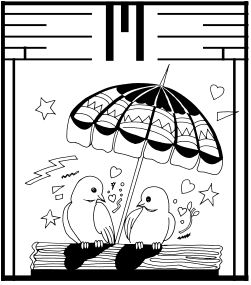
અચાનક જ હાથપગ ભારે થતા જણાયા. એક વખત ગિરનાર ચઢી ઊતર્યા પછી જે હાલત પગની થઈ હતી તેવી દશા આજે થઈ હોય એમ લાગ્યું. માથું સખત દુઃખતું હતું. જાણે હમણાં જ ‘વોમિટ’ થશે એવા ઊબકા આવવા લાગ્યા. ચક્કર આવી ગયા. આંખે અંધારા આવવાથી સોફા પર બેસી ગયો. શરીરે પરસેવો થયો. બેચેની વધતી ચાલી... છાતીમાં સખત દુઃખાવો ઊપડ્યો. શ્વાસોચ્છવાસની ક્રિયામાં તકલીફ પડતી હોય એવું લાગ્યું! ઊભા થઈને પંખાની સ્વિચ ઓન કરવા જેટલી શક્તિ પણ રહી નહોતી. શક્તિનો ભાગાકાર થતો હતો!

પવનમાં આસોપાલવનું એક સૂક્કું પીળું પર્ણ ઊડીને મારા બિછાને આવી પડ્યું!

મેં આંખો બંધ કરી દીધી! જોયું તો ભૂરા આકાશમાં શ્વેત હંસોની હાર ઊડી રહી હતી....!

(આકાશવાણી અમદાવાદ - વડોદરા કેન્દ્ર પરથી પ્રસારિત)

‘પ્રાંજલ’, ૩૦, આનંદ વાટીકા સોસાયટી,
સરદાર પુલ પાસે, અડાજણ રોડ,
સુરત-૩૯૫ ૦૦૯. મો. ૯૮૨૫૧ ૦૦૨૫૫

નારી ગૌરવગાથા - ૩

હંસાબા સરવૈયા : 'નારી શક્તિની મિશાલ'

ડૉ. શીલા વ્યાસ

વર્ષ ૨૦૨૦માં કોવિડ-૧૯ની મહામારીમાં માસ્ક, ઉકાળા વિતરણની પ્રવૃત્તિ બદલ મુખ્યમંત્રીશ્રીના હસ્તે સન્માનિત

શ્રીમતી હંસાબા ગંભીરસિંહ સરવૈયાનો જન્મ ભાવનગર ખાતે તા. ૨ નવેમ્બર, ૧૯૬૨માં. વતનમાં પ્રથમ વર્ષ બી.એ. સુધી અભ્યાસ બાદ ૧૯૮૮માં લગ્ન થતા બોરસદમાં સ્થાયી થયા. ગૃહિણી તરીકેની જિંદગી માણતા એમના જીવનબાગમાં વિરેન્દ્રસિંહ અને બ્રિજરાજસિંહ નામના બે પુત્ર-પુષ્પો ખીલ્યા.

અધૂરા અભ્યાસના અફસોસે એમને મનગમતી પ્રવૃત્તિ તરફ વાળ્યા. ૧૯૯૪માં બોરસદની ભગિની સેવા વિકાસ સમાજમાંથી WCGM તથા TTNCની તાલીમ મેળવી આગેકદમ માંડતા રહ્યા. જ્યાં વર્ષ ૨૦૦૪ સુધી દીકરીઓ તથા મહિલાઓ માટે ટેલરીંગ અને એમ્પ્રોયડરીના વર્ગ ચલાવતા વિવિધ સ્પર્ધા અને પ્રવૃત્તિઓ કરતા રહ્યા. આ જ સંસ્થામાં વર્ષ ૨૦૧૪ સુધી કારોબારી સભ્ય તરીકે સક્રિય ભૂમિકા ભજવતા રહ્યા. બહેનો માટે અવનવું કરવાના ખંતથી વર્ષ ૨૦૧૫માં અખિલ હિંદ મહિલા પરિષદ ગુજરાત શાખાના પ્રતિનિધિ તરીકે કાર્યરત રહ્યા. એમની નિષ્ઠા, નિયમિતતા તથા વિશિષ્ટ પ્રવૃત્તિ બદલ બેસ્ટ ટેલરિંગ ટીચર્સ એવોર્ડ પ્રાપ્ત થયો. જેને તેઓ પરિવારના સાથ-સહયોગનું પ્રતીક ગણાવે છે.

વર્ષ ૨૦૧૨થી બોરસદ ઈનરવિલ ક્લબમાં જોડાયા. સન સિટી તરીકેની નામના પ્રાપ્ત બોરસદમાં સૂર્ય મંદિર ટ્રસ્ટ તથા ભગિની સેવા સમાજના નેજા હેઠળ ગ્રામ્ય પ્રદેશની બહેનોના ઉત્કર્ષ માટે કાર્ય કરવાનું સ્વપ્ન સાકાર કરવા, વર્ષ ૨૦૧૭થી ઈનર વિલ ક્લબના આઈ.એસ.ઓ. તરીકેના પદને સક્રિય ભૂમિકા ભજવી શોભાવી રહ્યા, તે બદલ એકિટવ ISO એવોર્ડ પ્રાપ્ત કર્યો.

તદુપરાંત વડોદરા સ્વરોજગાર વિકાસ સંસ્થા BSVS માં વિઝિટિંગ ફેકલ્ટી તરીકે સાત વર્ષ સેવા આપી. ૨૦૧૮માં ગાંધીનગર દ્વારા બેસ્ટ ટીચર એવોર્ડ પ્રાપ્ત કરી પોતાની સેવા અને શક્તિનો પરિચય કરાવ્યો. આમ, આજદિન સુધી ઈનર વ્હીલ ક્લબના પ્રેસિડેન્ટ તરીકે પ્રવૃત્તિશીલ રહેવા બદલ વિવિધ સંસ્થા દ્વારા કુલ સાત પુરસ્કારો પ્રાપ્ત કરી આ પંથકની બહેનો

હંસાબા સરવૈયા - બોરસદ
મો. ૯૬૬૨૩ ૧૩૨૨૪

માટે હંસાબા પ્રેરણામય વ્યક્તિત્વ બની રહ્યા.

મનમાં મક્કમતા, તનમાં તાકાત અને જીવનમાં સાથીના સંગાથએ, પોતાના નિવાસ સ્થાને "દુર્ગા હસ્તકલા મહિલા કેન્દ્ર"ની સ્થાપના કરી, આજદિન સુધી કુલ સો જેટલી બહેનોને તાલીમ આપીને સ્વનિર્ભર બનાવી ચૂક્યા છે. મહિલા લઘુ ઉદ્યોગ કે સરકારી યોજનાનો લાભ અપાવીને કુલ વીસ બહેનોને પોતાની સિલાઈની દુકાન સ્થાપવા સફળ કામગીરી બજાવી છે. બોરસદ તથા આસપાસની ગ્રામીણ, ગરીબ, નિમ્ન સ્તરની જરૂરિયાતમંદ કુલ પચાસ જેટલી બહેનોને સિલાઈ મશીન અપાવ્યા તથા નીડલ કાફ્ટ અને હસ્તકલા કેન્દ્ર દ્વારા નિયમિત તાલીમ આપીને આત્મનિર્ભર બનાવી છે. આજના અતિ મોંઘવારીના સમયમાં પરિવારને આર્થિક રીતે મદદરૂપ બનતી બહેનો આજે માસિક આઠ-દસ હજારની કમાણી કરવા સક્ષમ બની છે.

તો અભ્યાસ કરતી બહેનો-દીકરીઓને ફાજલ સમયમાં રૂમાલ, માસ્ક, થેલી, પર્સ, કવર સીવતા શિખવાડીને સામૂહિક સ્ત્રી સશક્તિકરણના ઉમદા કાર્યને પાર પાડ્યું છે. નારી પ્રતિભા શોધ સ્પર્ધા, સ્વચ્છતા અભિયાન, વાનગી સ્પર્ધા, બેટી બચાવો - બેટી પઢાવો, બાળ મહિલા જાગૃતિ અભિયાન વગેરે જેવી અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરીને સામાજિક સેવા - વિકાસ સાધતા રહ્યા. વર્ષ ૨૦૨૦માં કોવિડ-૧૯ની મહામારીમાં માસ્ક - ઉકાળા વિતરણની પ્રવૃત્તિ બદલ મુખ્યમંત્રી શ્રી વિજયભાઈ રૂપાણીના હસ્તે સન્માનિત થયા છે. તો, બોરસદ રાજપુત સમાજ દ્વારા પણ તેમનું અભિવાદન કરી સન્માન આપવામાં આવ્યું છે.

એમનો ટૂંકો પ્રતિભાવ : "સમાજના ઉત્કર્ષમાં સેવા પ્રદાન કરીને હું આનંદ અને સંતોષ અનુભવું છું."

એસોસિએટ પ્રોફેસર - ગુજરાતી વિભાગ,
આર્ટ્સ, કોમર્સ, સાયન્સ કોલેજ,
બોરસદ-૩૮૮ ૫૪૦ (જિ. આણંદ). • મો. ૮૨૩૮ ૩૩૨૨૭૧

પેલા છેલબટાઉ કિરણ સાથે છાનીમાની ભાગી ગઈ હતી અને દસ દિવસે પાછી આવી હતી એ વાત તું સાવ ભૂલી જ ગઈ છે કે શું? તારા મનમાં તો બસ એવું જ હશે કે તેં કરેલા આવા 'પરાક્રમ'ની વાત બીજા કોઈ જાણતા જ નહીં હોય! આપણા લગ્ન પહેલા જ તારા પપ્પાએ મને આ હકીકત એકદમ નિખાલસતાથી જણાવી હતી. છતાંય 'માણસ માત્ર ભૂલને પાત્ર!' એવું સમજીને મેં તારી સાથે લગ્ન કર્યા હતા. તે સમયે મેં મનોમન માન્યું હતું કે સમય અને સંજોગોને કારણે કોઈ વ્યક્તિ ક્યારેક ભૂલ કરી બેસે તો એને માફ કરી દેવાય. મેં આખીય વાતને વિસારે પાડી દીધી હતી. આપણા દાંપત્ય જીવનના આઠ-આઠ વર્ષ દરમિયાન મેં ક્યારેય તારી સમક્ષ એક યા બીજી રીતે આ વાતને ક્યારેય ઉજાગર કરી જ નથી. મારી સામે સાવ મનઘંત આક્ષેપો કરતા પહેલાં નિયતિ, તારે તારા ભૂતકાળ પર નજર નાખી લેવાની જરૂર હતી.'

અને પછી તો નિર્માણ ઓફિસે જવા નીકળી ગયો.

નિયતિ, દિવસ આખોય તમે સાવ સુનમુન બનીને બેસી રહ્યા. તમારા પતિ નિર્માણે કહેલી વાત પર તમે ગંભીરતાથી વિચાર્યું તો જે કંઈ બની ગયું એમાં તમને તમારી જ ભૂલ દેખાઈ! સાવ ક્ષુલ્લક બાબતોનો અવળો અર્થ કરી નિર્માણના બેદાગ વ્યક્તિત્વ પર શંકા કરી એના ઉજાગાં ચારિત્ર્યને કલંકિત કરવાની ભૂંડી ચેષ્ટા કરી. નિયતિ, તમને પોતાને પાર વગરનો પસ્તાવો થયો. સાંજે તમારા પતિ નિર્માણ ઘેર આવ્યા ત્યારે આંખમાં ઝળઝળિયાં સાથે ઠંડા પાણીનો ગ્લાસ આપી, તમે તમારા પતિના ખભે માથું મૂકીને ધ્રુસકે ધ્રુસકે રડી પડ્યા. 'નિર્માણ, મને માફ કરો. જે કંઈ બની ગયું એમાં ભૂલ તો મારી જ હતી. સાચી વાત સમજ્યા વગર મેં તમારા ચારિત્ર્ય પર શંકા કરી. પણ આખરે સત્ય સામે આવી ગયું. લગ્ન પહેલાં મેં કરેલી અક્ષમ્ય ભૂલને જાણ્યા પછી પણ તમે મારી સાથે રાજીખુશીથી લગ્ન કર્યા. મને ક્ષોભ ન થાય એટલે આપણા દાંપત્ય જીવનના આઠ-આઠ વર્ષ સુધી એ વાત તમે તમારા હૈયામાં સંઘરી રાખી. નિર્માણ, તમારું મારા પરનું આ ઋણ હું જન્મોજન્મ સુધી નહીં જ ચૂકવી શકું.'

રડતી નિયતિની આંખના આંસુ લૂછતા નિર્માણે કહ્યું, 'નિયતિ, હવે ગઈ ગુજરીને ભૂલી જઇને નવેસરથી જિંદગીમાં આગળ વધવું જોઈએ. આપણા ભવિષ્ય પર ભૂતકાળનો કોઈ જ પડછાયો ક્યારેય પડવો જ ના જોઈએ. મારા મનમાં તારા પ્રત્યે કોઈ જ પૂર્વગ્રહ નહોતો અને ભવિષ્યમાં પણ ક્યારેય રહેશે જ નહીં. એમ કહેવાય છે કે, વિશ્વાસથી વહાણ ચાલે છે. હું એમાં થોડો સુધારો કરીને કહું છું કે વિશ્વાસથી દુનિયા ચાલે છે, વિશ્વાસથી દાંપત્ય જીવન ચાલે છે. પતિ-પત્નીનો એકબીજા પરનો અતૂટ વિશ્વાસ જ દાંપત્ય જીવનને મજબૂત, મધુર અને મીઠાશભર્યું બનાવે છે. દાંપત્ય જીવનની જીવનનોકા

સંસારરૂપી સમુદ્રમાં વિશ્વાસના વહાણથી જ ગમે તેવા ઝંઝાવાતમાંય સડસડાટ હેમખેમ કિનારે પહોંચી જાય છે.

તમારા પતિ નિર્માણની વાત સાંભળીને નિયતિ, તમને ગૌરવ થવું જોઈએ કે તમને ઉમદા વ્યક્તિત્વ, વિશુદ્ધ ચારિત્ર્ય અને પ્રેમાળ પતિના પત્ની છો. જીવનમાં આવા સમજદાર પતિનો સથવારો હોય તો પછી ચાર દીવાલોવાળા એ ઘરને સ્વર્ગ બનાવવા તમારે ઝાઝી મહેનત કરવી જ ના પડે. હા, પણ તમારે એટલું તો યાદ રાખવું જ પડશે કે ક્યારેક આપણે આપણા જ માપ વડે દુનિયા આખીને માપવા નીકળીએ છીએ. પણ આપણું કરતા પહેલા સહેજ અટકીને આપણે વિચારવું જોઈએ કે દુનિયા આખીને માપવા તો નીકળ્યા છીએ, પણ ક્યાંક આપણા પોતાના જ માપમાં તો ભૂલ નથી ને?

બસ નિયતિ, હવે તમારા મનનું સમાધાન થઈ ગયું હશે. તમારા પતિએ તમને માફ કરી જ દીધા છે. એટલે હવે તમે તમારા મનમાં કોઈ જાતનો ક્ષોભ કે સંકોચ રાખશો જ નહીં. તમારા પતિનું સ્વમાન અને ગૌરવ જળવાય એવા વાણી-વ્યવહાર અને વર્તન રાખશો તો પછી તમારું દાંપત્યજીવન તાજ જ ખીલેલા ગુલાબના ફૂલની જેમ મધમધી ઉઠશે. તમારો સંસારભાગ આનંદથી તરબતર બની રહેશે.

નિયતિ, Best of Luck.

૩/૨૮, ઇન્દ્રપ્રસ્થ સોસાયટી, મુ. કલિકુંડ, ડા. ઘોળકા, જિ. અમદાવાદ. • મો. ૯૦૯૯ ૪૧૨૪૦

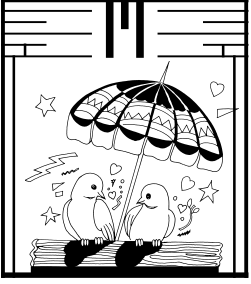
बाणियो अगर नींद में हंसे

तो समझ लेणो, के

सपने में कोई पेमेंट

देवण आयो है

જીવનશૈલી

સુવિધાથી છલકાતો આજનો માનવી સુખી છે?

જરમીન દેસાઈ 'દર્પણ'

આજનો અનેક સુવિધાથી છલકાતો માનવી સુખી છે કે આજથી ૮૦-૧૦૦ વર્ષ પહેલાનો અગવડતામાં રહેતો, સગવડતા વિહીન માનવી સુખી હતો? શું સગવડતાઓ સુખ આપી શકે છે? તેમ છતાં સુખ પ્રાપ્ત કરવા માટે સગવડતાઓ હોવી, એ પણ પૂરતું નથી.

આ એક આજનો સળગતો - સાંપ્રત સવાલ છે. ત્યારે આપણે વિચારીએ કે સુખ એટલે શું? એ વિશે બહુ ટૂંકમાં સમજાવે તો માત્ર એટલું જ કહી શકીએ કે દિવસ આખો વિવિધ કામો કર્યા પછી શાંતિથી ઊંઘ લઈ શકીએ છીએ ખરા? જો પ્રત્યુત્તર 'હા' જ હોય તો સાચું સુખ... શું આજનો માનવી આર્થિક, કૌટુંબિક, વ્યવસાયિક, વ્યવહારીક, શારીરિક વગેરે ક્ષેત્રે સુખ પ્રાપ્ત કરી શકે છે?

આજના માનવીને સવારથી રાત્રિ સુધી અને સૂવા વિશેની સગવડતાઓ હોવા છતાં સુખી કેમ નથી?

આજના માનવીનું સુખ પોકળ છે. આનું સૌથી મહત્વનું કારણ એ છે કે આજે માનવી અનેક સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ થઈ જતાં તેનો ગુલામ બની ગયો છે. આથી જરાક પણ અને થોડા સમય માટે જો આ સુવિધાઓમાં વિક્ષેપ પડે ત્યાં તો માનવી 'ઘાંઘો' થઈ જાય છે, દુઃખી દુઃખી થઈ જાય છે. સુવિધાઓનો આમ ગુલામ બની ગયો છે. જ્યારે પહેલાના જમાનામાં માનવી પાસે સુવિધાઓનો અભાવ હતો, તો એ પોતાની પાસે જે હતું તેનાથી ચલાવી લેતો. એ પંખા વિના, એ.સી. વિના રહી શકતો. હરવા ફરવા તેને ગાડું જ પ્યારું લાગતું. ફાનસના અજવાળા તેને પ્રકૃતિલિત કરતા. રેફ્રિજરેટર વિના રસોડાની અનેક ચીજવસ્તુઓ બગડતી નહીં. આમ, કેટલાય દાખલા ગણાવીએ. ટેલિફોન હોવા દુષ્કર હતું. આ સામે આપણે શું કરી બેઠા! સુવિધાઓમાં જરાક તકલીફ થાય કે દુઃખી થઈ જવાય છે.

બીજી બાજુ, વળી એ જમાનાના લોકોની જરૂરિયાતો સીમિત હતી. વધુ પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્નો કરવા પડતા નહીં. પરંતુ આજે માનવીની જરૂરિયાતો અતિ વિશાળ અને વૈવિધ્યસભર થઈ ગઈ છે. પરિણામે ટકી રહેવા, વધુને વધુ સુવિધાઓ પ્રાપ્ત કરવા 'હવાતિયા' માર્યા જ કરે છે. હકીકતમાં આવી જરૂરિયાતો સુખ પ્રદાન કરવાને બદલે દુઃખ જ આપે છે. સુવિધાઓ પ્રાપ્ત કરવાની ભૂખ કદી સંતોષાતી નથી.

પહેલાના જમાનાના માનવીને દેખાદેખી ન હતી. 'એમને એ છે, તો મને કેમ નહીં?' બસ, બીજાને છે એ પ્રાપ્ત કરવા ગમે તેવા સારા અને માઠા રસ્તાઓ દ્વારા એ પ્રયત્નો કરે છે. અને તેથી એને ક્યાંય નિરાંત નથી. ઉગ્રતા અને વ્યગ્રતા રહ્યા જ કરે છે. જે સુખ નહીં, પરંતુ દુઃખ ઉપજાવે છે.

વળી આજે એષણાઓ ઉપર માનવીને ખુદનો અંકુશ નથી. આથી એક એષણા પૂરી થાય ત્યાં નવી આવીને ઊભી હોય. વળી, એને પૂરી કરવા ફરી ફાંફા મારવા પડે ત્યારે સુખી ક્યાંથી થાય? અરે, આજે આપણે શાંતિથી સૂવાની વાત તો ક્યાં, શાંતિથી ભોજન પણ લઈ શકતા નથી.

આજે જીવનના અનેક ક્ષેત્રોમાં ગળાકાપ હરીફાઈ રહેલી છે. તેથી તેમાં સમતોલન મેળવતા રહેવા માનવીને ખૂબ જ શ્રમ કરવો પડે છે, જે કદી સુખ આપી ના શકે. આથી, ઉપલબ્ધ સુવિધાઓનો સાચી દિશામાં ઉપયોગ કરી શકાતો નથી. ખોટે માર્ગે ચડી જવાય છે. તેમાંથી અનેક નુકસાનો વધી પડે છે. જાણે હાડકું લઈ કૂતરું ભાગ્યું. આમ કૂતરું હાડકું ચૂસતું જાય તેમાં કંઈ મળે કે ન મળે પણ મૂકે નહીં. એમ આજનો માનવી ઉઠતાવેંત આવી અનેક વ્યર્થ બાબતો પાછળ પડી જાય છે.

સાચું સુખ પ્રાપ્ત કરવા આપણે વિવિધ સુવિધાઓના ગુલામ બિલકુલ બનવાનું નથી. આ સુવિધાઓ આપણી જરૂરિયાતો સંતોષવા અર્થે આખરે સાધન જ છે. એ સાધ્ય નથી.

વળી, આપણી જરૂરિયાતોને સીમિત રાખવાની જરૂર છે. જો એ વિશે ગંભીર નહીં બનીએ તો એ આપણને સંતોષ અને સુખ આપે એ કક્ષાએ કદી પૂરી થવાની નથી.

આપણી એષણાઓને આપણી મર્યાદાઓને જાણીને એ મુજબ સીમિત રાખવી જરૂરી છે. આથી કહેવાય છે, 'પહેડી પ્રમાણે સોડ તાણવી.' અદેખાઈ, દેખાદેખી 'મને કેમ નથી? પડોશીને કેમ છે?' એવી આપણી ઘાતકવૃત્તિ આપણને દુઃખી જ કરવાની.

ઈશ્વર ભક્તિ, સ્વચ્છ - માયાળુ - કલ્યાણી - ધાર્મિક જીવનશૈલીથી સાચું સુખ પ્રાપ્ત થશે. સત્સંગ, સાચા ગુરૂનો સંગ. સારા પુસ્તકોનું વાંચન - તેના આદર્શોને જીવનમાં સ્થાન આપવાથી જ સાચું સુખ પ્રાપ્ત થશે.

જે કંઈ પણ આપણી પાસે ઉપલબ્ધ છે, એ સ્વીકારીને તેમાંથી સુખ પ્રાપ્ત કરવાના માર્ગો અને પ્રયત્નો જ આપણને સાચું સુખ આપશે. એ ગુરૂમંત્ર જાણીને અપનાવવો પડશે. પરિસ્થિતિઓનો સ્વીકાર અને પ્રતિકૂળતામાંથી બહાર આવવા અર્થે સાચા - સારા માર્ગે પ્રયત્નો જ આપણને સુખ આપી શકશે.

'નીલયમ', સહકારનગર મેઘન રોડ,
મહિલા કોલેજ પાછળ, રૈયા રોડ, રાજકોટ.

મો. ૯૪૨૮૩ ૪૯૮૧૨

સમયગાળામાં ચોક્કસ સ્થળે જ બને છે.

પૃથ્વી ૨૪ કલાકમાં પોતાની ધરી પર એક ચક્ર પૂરું કરે છે. સૂર્ય સ્થિર છે. એટલે પૃથ્વી પર દિવસ રાત થાય છે અને ૧૨ કલાક સૂર્ય દેખાતો નથી. પૃથ્વી સૂર્યની પ્રદક્ષિણા પણ કરે છે. આ ગતિવિધિનો સમયગાળો ચોક્કસ નથી. શિયાળામાં દિવસ ટૂંકો અને રાત લાંબી હોય છે અને ઉનાળામાં તેનાથી ઉલટું હોય છે તે જાણીતી વાત છે.

પૃથ્વીની ધરી ૨૩.૫ અંશના ખૂણે નમેલી છે. આ ત્રાંસી ધરીને કારણે ધ્રુવો ઉપર છ મહિનાનો દિવસ અને છ મહિનાની રાત સર્જાય છે. ૨૧મી જૂને દક્ષિણ ઉત્તર અક્ષાંસથી ૯૦ અંશ ઉત્તર અક્ષાંસ વિસ્તારમાં ૨૪ કલાક સૂર્ય દેખાય છે. કેલેન્ડર પ્રમાણે દિવસ, રાત અને સમય વિતે છે. **ઉત્તર ધ્રુવ નજીક અલાસ્કા, ગ્રીનલેન્ડ, નોર્વે, સ્વિડન, ફિનલેન્ડ વગેરે દેશોમાં આ ઘટના બને છે. દક્ષિણ ધ્રુવ વિસ્તારમાં વસતિ જ નથી.**

નોર્વેના હેમટફેસ્ટ શહેરમાં મધ્યરાત્રિનો સૂર્ય જોવા પ્રવાસીઓ આવે છે. તેને મિડનાઇટ સન સિટી પણ કહે છે.

મોબાઇલ કે કમ્પ્યુટર / લેપટોપ દ્વારા વીડિયો મીટિંગ સમયે ધ્યાન રાખવાની બાબતો...

આપણા સૌની ન્યુ નોર્મલ લાઇફમાં સ્કૂલના ક્લાસ, ટ્યુશન અને બિઝનેસ મીટિંગથી લઈને પારિવારિક દરેક પ્રકારના પ્રસંગો તથા સ્વજનના દુઃખદ મૃત્યુ પછીની પ્રાર્થનાસભા સુધીનું બધું હવે વીડિયો મીટિંગના માધ્યમથી થવા લાગ્યું છે. ડિજિટલ સાધનોના ઉપયોગમાં બધી રીતે આપણાં કરતાં વધુ સ્માર્ટ બાળકો વીડિયો મીટિંગ સાથે સહજતાથી એડજસ્ટ થઈ જાય છે, પરંતુ મોટા લોકોને આ માધ્યમ સાથે ગોઠવાતા હજી વાર લાગી રહી છે.

આ સ્થિતિમાં વીડિયો કોલિંગ વિશે કેટલીક વાતો બરાબર સમજી લેવા જેવી છે. આ બધી બાબતો ઝૂમ, ગૂગલ મીટ, માઇક્રોસોફ્ટ ટિમ્સ, વોટ્સએપ વગેરે લગભગ બધી વીડિયો કોલિંગ એપ્સને લાગુ પડે છે.

વીડિયો મીટિંગ દરમિયાન વારાફરતી માત્ર એક વ્યક્તિ બોલે અને બાકીના સાંભળે તો જ વાતચીત સરળ બને છે. મીટિંગમાં સામેલ સૌ કોઈ પોતપોતાના માઇક્રોફોન ઓન રાખે તો એ બોલતા ન હોય તો પણ રૂમમાં થતા અવાજથી સમગ્ર મીટિંગમાં ઘોંઘાટ થઈ શકે છે. આથી મીટિંગ દરમિયાન બોલી રહેલી વ્યક્તિ સિવાય **અન્ય લોકો પોતાના માઇક્રોફોન મ્યુટ રાખે તો સૌને સરળતા રહે છે.**

મીટિંગ હોસ્ટ કરનાર વ્યક્તિ મીટિંગની શરૂઆતથી પોતાના

સિવાય અન્ય તમામ સભ્યોના માઇક્રોફોન મ્યુટ રાખી શકે છે. એ સિવાય ચાલુ મીટિંગે પણ તે અન્યના માઇક્રોફોન મ્યુટ કરી શકે છે. ખાસ કરીને પારિવારિક મીટિંગ વખતે કોઈ સભ્યને પોતાનો માઇક્રોફોન મ્યુટ કરતા ફાવતું ન હોય ત્યારે તેમના વતી હોસ્ટ આ કામ કરી શકે છે.

મીટિંગ શરૂ થાય તે પહેલાં તમે જે મોબાઇલ કે લેપટોપથી મીટિંગમાં જોડાવાના હો તેનો કેમેરો ઓન કરીને તમારો એન્ગલ, રૂમમાં લાઇટિંગ તથા તમારું બેકગ્રાઉન્ડ બરાબર તપાસી લો. **પ્રકાશ તમારી પાછળથી નહીં પરંતુ સામેથી આવતો હશે તો મીટિંગમાં સામેલ અન્ય લોકો તમને વધુ સારી રીતે જોઈ શકશે.**

તમારા રૂમની ગોઠવણ એ પ્રકારની હોય કે તમારી મીટિંગ ચાલુ હોય ત્યારે પરિવારની અન્ય વ્યક્તિઓ તમારી પાછળના ભાગમાં આવન-જાવન કરતી હોય તો તમે વર્ચ્યુઅલ બેકગ્રાઉન્ડ પસંદ કરી શકો છો. આ રીતે મીટિંગમાં સામેલ અન્ય લોકોને માત્ર તમે જ દેખાશો. **બિઝનેસ મીટિંગ્સ માટે સોલીડ કલર બેકગ્રાઉન્ડ વધુ યોગ્ય રહેશે.**

જે રીતે વાસ્તવિક મીટિંગ સમયે આપણું ધ્યાન મીટિંગ સિવાયની બાબતોમાં પરોવાયેલું રહે એ યોગ્ય નથી લાગતું, એ જ રીતે વીડિયો મીટિંગ દરમિયાન પણ તમારું સંપૂર્ણ ધ્યાન મીટિંગ તરફ રાખવું ઇચ્છનીય છે. અલબત્ત મોબાઇલ પર વીડિયો મીટિંગ ચાલુ હોય ત્યારે તમે લેપટોપ પર તેના મુદ્દાઓ નોંધતા જાઓ એમાં કશું ખોટું નથી.

ચાલુ મીટિંગે તમે મીટિંગની નોંધ કમ્પ્યુટરમાં ટપકાવી લેવા માંગતા હો તો તમારું માઇક્રોફોન અચૂક મ્યુટ કરશો. તમારા કી-બોર્ડનો અવાજ અન્ય લોકો માટે ખાસ્સો લાઉડ બની શકે છે!

ગુજરાતી સાહિત્ય નોલેજ બેંક - (૧)ના જવાબ....

- ૧. જ્ઞાન જાતરકાંટા ઠહ્વારે જુક (૦૬) 'ત્રાપ્તપુત્ર
- ૨. જાતરજ્ઞાતમ જુક (૨૯) 'જુહુ જાલોત 'જુ (૨૯) 'જ્ઞાન જાતરજ્ઞાત
- ૩. 'જુ (૦૬) 'જુહુ જાતર (૩૯) 'જુહુ જાતર જુહુ જુહુ જુહુ
- ૪. 'જુ (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ (૨૯) 'જુહુ જાતર જુહુ (૬૯)
- ૫. 'જુહુ જાતર (૬૯) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૬. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ (૩૬) 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૭. 'જુહુ જાતર (૨૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ જુહુ (૬૬) 'જુહુ જાતર
- ૮. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૯. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૧૦. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૧૧. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૧૨. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૧૩. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૧૪. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૧૫. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૧૬. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૧૭. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૧૮. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૧૯. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર
- ૨૦. 'જુહુ જાતર (૦૬) 'જુહુ જાતરજુહુ જુહુ (૦૬) 'જુહુ જાતર

પ્રેમ, શાંતિ અને ખુશીનો શ્વાસ અંદર - નફરત, ગુસ્સો અને ઇર્ષ્યાનો શ્વાસ બહાર...
સાદી અને સરળ આ છે યોગની વ્યાખ્યા • આ છે યોગના આસનો....

અર્ધ ચંદ્રાસન	મૌનાસન	પશ્ચિમોત્તાસન	મકરાસન
શ્વેતગુરુતાસન	ભૂધરાસન	મંદુકાસન	હસ્ત ઉતાનાસન
વજ્રપાદાસન	ત્રિકોણાસન	સિંહાસન	અષ્ટાંગ નમસ્કાર
પાદહસ્તાસન	ઉત્કટાસન	સલભાસન	પૂર્ણ ભુજંગાસન
પદ્માસન	મયુરાસન	અર્ધ હલાસન	નાડી શોધન પ્રાણાયામ
વજ્રાસન	તુલાસન	દ્વિચક્રીકાસન	ભ્રામરી પ્રાણાયામ
નિમગ્નાસન	સર્વાંગાસન	વ્રજાસન	શીતકારી પ્રાણાયામ
પરિવર્તનાસન	કુંફકુંટાસન	એકપાદ વિપરીત દંડાસન	શીતલી પ્રાણાયામ
હીરકાસન	હાસ્થાસન	ધ્યાનાસન	સીસકારી પ્રાણાયામ
મનુકમાસન	અંગ્યાશ્ચાસન	પર્વતાસન	ભસ્ત્રિકા પ્રાણાયામ
પ્રપદાસન	વેસ્તનાસન	સ્ટીક યોગા	કપાલભાતી પ્રાણાયામ
બંધકાસન	શકુલાસન	ગરૂડાસન	બાહ્ય પ્રાણાયામ
સિંહાસન	મંગલાસન	નૌકાસન	ઉજ્જયી પ્રાણાયામ
અશ્વસંચાલાસન	ઉત્કટાસન	સુમ્ન વજ્રાસન	કર્ણ રોગાંતક પ્રાણાયામ
પર્વનાસન	અશ્વારોહાસન	બકાસન	ઉદ્ગીથ પ્રાણાયામ
યોગનિદ્રા	વીરાસન	બધ્ધ પદ્માસન	અનુલોમ-વિલોમ પ્રાણાયામ
ત્રાટકાસન	વિષયાસન	સુમ્ન વજ્રાસન	સિધ્ધાસન
ઓમકારાસન	પદ્મપાશ્ર્વાસન	અર્ધ ધનુરાસન	શિર્ષાસન
તાડાસન	ખેડિકાસન	શરણાસન	ચેર યોગા
સર્વાંગાસન	યુઠાસન	હનુગ્રહાસન	ઘડીલ યોગા
ચક્રાસન	ભુજંગાસન	વિગાહકાસન	ચલીત પવનમુક્તાસન
ગોમુખાસન	પૂર્ણ તિતલીસન	સવાસન	મસ્ત્રાયાન
વક્રાસન	પાદહસ્તાસન	પવન મુક્તાસન	ગભાસન
મર્કટાસન	સૂર્ય નમસ્કાર	અર્ધ તિતલીસન	મનુશિરાસન
પાદવૃત્તાસન	શવાસન	શશાંકાસન	
એકપાદ ચક્રાસન	પ્રણવ પ્રાણાયામ	નૌકાસન	
વીરભદ્રાસન	હલાસન	મત્સ્યાસન	

ખાસ ધ્યાન આપશો

કોરોના વાયરસ સંક્રમણ તથા મ્યુકરમાઈકોસિસ રોગથી સાવધાન

કોરોના વાયરસ સંક્રમણ તથા મ્યુકરમાઈકોસિસ રોગ નાબૂદ થયેલ નથી અને હજુ અસ્તિત્વ ધરાવે છે.
તે માટે સાવધાન રહેશો.

❧ કોરોના સંક્રમણથી બચવા સાવચેતી રાખીએ...

- ★ માસ્ક પહેરો. ★ હાથ વારંવાર સાબુ કે સેનેટાઈઝરથી સાફ કરો તથા બે મીટરનું સોશિયલ ડિસ્ટન્સ રાખો.
- ★ સતર્ક રહો. ★ સુરક્ષિત રહો. ★ કોરોના - વેક્સિન અભિયાનને સફળ બનાવો.

❧ મ્યુકરમાઈકોસિસ રોગનો પ્રતિકાર કરવા તથા તેના સંદર્ભમાં થતી બ્લેક એન્ડ ડાઈટ ફંગસને ટાળવા સતર્ક રહીને યોગ્ય તબીબી કાર્યવાહી કરશો.

ચિત્રકાર એવા કાંતિસેનભાઈના કાંતિસેન શ્રોફ આર્ટ ફાઉન્ડેશનનો સિંહફાળો રહ્યો હતો.

વયોવૃદ્ધ એવા કચ્છના હામી એવા કાંતિસેનભાઈએ લાંબા સમયથી ભોજન, ફળ, દૂધ વગેરેનો ત્યાગ કર્યો હતો અને માત્ર પાણી પર રહેતા હોવા છતાં જીવનના અંત સુધી એમની ઓજસ્વિતા અકબંધ રહી હતી. સતત જાગૃત અને પ્રવૃત્ત એવા આ મહામાનવના નામે અનેક પ્રવૃત્તિઓ લખાયેલી છે. એમના નિધનથી સમગ્ર ગુજરાતને ન પૂરી શકાય એવી ખોટ પડી છે.

- નરેશ ચંતાણી, જર્નાલિસ્ટ

અન્ય સામયિકો અને વર્તમાનપત્રોમાં મુખ્યત્વે મહેસુલ ક્ષેત્રના પ્રશ્નો સંબંધિત પ્રસંગોપાત લેખ લખતા હતા.

એમના દિવ્ય આત્માને પ્રભુ શાશ્વત સુખ આપે એવી પ્રાર્થના.

હંસાબેન હંસરાજભાઈ કંસારા

કચ્છના સામાજિક, આર્થિક તથા સાંસ્કૃતિક વિકાસના હેતુલક્ષી - શ્રી કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલ - અમદાવાદના સક્રિય સભ્ય તથા શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના મુખપત્રના પ્રથમ પૂર્વ મુખ્યતંત્રી તેમજ માનદ્ સલાહકાર શ્રી હંસરાજભાઈ ઠાકરશી કંસારાના ધર્મપત્ની **હંસાબેન હંસરાજભાઈ**

કંસારા (ઉં.વ. ૮૩)નું સોમવાર, તા. ૩-૫-૨૦૨૧ના રોજ દિલ્હી મુકામે દુઃખદ નિધન થયું છે. આજના અનોખા સામાજિક પરિવર્તનની વચ્ચે પણ સદ્ગત સંયુક્ત પરિવારની ભાવના ધરાવતા હતા. હંસાબેનના આ વ્યક્તિત્વની આમન્યા આજ પર્યંત તેમના પરિવારે જાળવી રાખી છે. એમના પિતાશ્રી અંજારના જાણીતા ઝવેરી હતા અને સમાજના અગ્રણી તરીકે કચ્છમાં તેમની સારી નામના હતી. જ્યારે હંસરાજભાઈ ૧૯૬૪માં દિલ્હી મધ્યે સ્થિર થયા ત્યારે તેઓએ નોકરી ઉપરાંત પાર્ટ ટાઈમ કામકાજ સાથે પોતાનો અભ્યાસ ચાલુ રાખ્યો હતો. તે સમયે સદ્ગત પોતાના પતિના અભ્યાસ સંબંધી બધી જ સગવડ અને વ્યવસ્થા ખૂબ જ સંભાળપૂર્વક કરતા હતા. એટલું જ નહીં પરંતુ હંસરાજભાઈની સાહિત્યિક અને સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં પણ રસપૂર્વક સાથ-સહકાર આપતા હતા. સદ્ગત વાત્સલ્યની વીરડી, પ્રેરણાની પરબ, પ્રેમની પ્રતિમા અને વસુંધરાના વૈભવ સમાન પોતાનું જીવન જીવ્યા.

ઈશ્વર એમના દિવ્ય આત્માને ચિર શાંતિ અર્પે એ જ પ્રાર્થના.

શબ્દાંજલિ

શ્રી શશિકાન્ત મોહનલાલ ઠક્કર

શ્રી કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલ - અમદાવાદના ઉપાધ્યક્ષ, શ્રી અખિલ કચ્છ લોહાણા મહાજન તથા શ્રી માધાપર-કચ્છ લોહાણા સમાજના પ્રથમ પૂર્વ પ્રમુખ તેમજ અનેક સામાજિક સંસ્થાઓમાં વિવિધ હોદ્દા પર રહીને સામાજિક સેવાઓને સમર્પિત રહેલા શ્રી શશિકાન્તભાઈ મોહનલાલ ઠક્કરનું તા. ૨૮-૪-૨૦૨૧ના રોજ માધાપર - કચ્છ ખાતે દુઃખદ નિધન થતાં સંબંધિત સંસ્થાઓના પરિવારજનોમાં ઉંડા શોકની લાગણી પ્રસરી જવા પામી હતી. કચ્છના સામાજિક, આર્થિક તથા સાંસ્કૃતિક વિકાસના હેતુવાળી કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલ - અમદાવાદની અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં સદ્ગતશ્રી લાંબા સમયથી સક્રિય રહ્યા હતા. સરકારી ઉચ્ચ હોદ્દા પરથી સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ લઈ એક એડવોકેટ તરીકે છેલ્લા સમય સુધી કાર્યરત હતા. સાહિત્ય ક્ષેત્રે રસ ધરાવનારા સદ્ગતશ્રી 'મંગલ મંદિર' ઉપરાંત

આંજો ડાગર

સિવિલ હોસ્પિટલ - અસારવાનો જાત અનુભવ

થોડા સમય અગાઉ અમારા ઘરમાં કુલ ૪ જણને કોરોના પોઝિટિવ થયો હતો. તે કારણે અમે બધા ઘરમાં જ ક્વોરન્ટાઈન થયા હતા. ત્રણ દિવસ બાદ મને શારીરિક રીતે વધારે તકલીફ થતાં ૧૦૮ નંબરવાળા વાહનથી અસારવા ખાતેની સિવિલ હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ત્યાં તરત જ તબીબી સારવાર આપવામાં આવી હતી. વિવિધ પ્રકારના જરૂરી ટેસ્ટિંગ કરવામાં આવ્યા હતા અને ઓક્સિજનની સગવડ પણ કરવામાં આવી હતી. હોસ્પિટલમાં હું પાંચ દિવસ હતી. તે દરમિયાન ત્યાંના મેડિકલ, પેરા મેડિકલ સ્ટાફે વોરિયર્સ તરીકે સવારથી રાત્રિ સુધી સારી સેવા આપી હતી. જરૂરી દવા અને ઈન્જેક્શન પણ સમયસર આપ્યા હતા. વોર્ડમાં સફાઈ કામ પણ સરસ રીતે થતું હતું. એટલું જ નહીં પરંતુ આયુર્વેદિક ડોક્ટર દ્વારા દવા પણ આપવામાં આવતી હતી અને સમયસર નાસ્તો, ભોજન, ફૂટ વગેરે અપાતા હતા. હોસ્પિટલ દરમિયાન આ હતો મારો જાત અનુભવ.

જ્યોત્સના બિપેન્દ્ર ગોગરી - અમદાવાદ

NanoNine® શબ્દ રમત-૧૭૧ સંકલન : રજનીકાંત પારેખ

૧	૨		૩		૪		૫	૬		૭	૮
૯			૧૦	૧૧				૧૨	૧૩	૧૪	
			૧૫				૧૬	૧૭			
	૧૮	૧૯					૨૦				૨૧
૨૨				૨૩					૨૪		
	૨૫		૨૬			૨૭			૨૮		૨૯
૩૦			૩૧		૩૨			૩૩		૩૪	
૩૫	૩૬		૩૭		૩૮		૩૯			૪૦	
૪૧					૪૨					૪૩	૪૪
	૪૫	૪૬		૪૭					૪૮		
૪૯					૫૦		૫૧	૫૨	૫૩		
૫૪				૫૫				૫૬			

શબ્દ રમત ભરનારનું નામ : _____
 સરનામું : _____
 _____ કોન/મો. _____
 આપશ્રીના જવાબો તા. ૩૦-૦૬-૨૦૨૧ સુધીમાં શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડીના સરનામે મોકલાવવા વિનંતી.

આડી ચાવીઓ			
૧. ઘર બેઠાં કરી શકાય તેવો ઉદ્યોગ	(૪)	૨૪. દરકાર, ગરજ	(૩)
૫. ગાય, ગૌ માતા	(૨)	૨૫. કમ તાકાત, દુર્બળ	(૪)
૭. દવાઈ, ઓસડ, ઔષધ	(૨)	૩૧. રાતે ક્યાંક મુકામ કરવો તે	(૪)
૮. મક્કા - મદીનાની યાત્રા	(૨)	૩૩. વધારે પડતી ચંચળતા,	
૧૦. તબલાં વગાડનાર	(૪)	ઘડી સરખું ન રહેવું તે	(૪)
૧૨. મનનું કચવાવું તે, અસંતોષ	(૪)	૩૫. પક્ષીઓનો મધુર અવાજ	(૪)
૧૪. રસ્તો, પ્રતીક્ષા, રાહ	(૨)	૩૮. ઈસ્લામી ન્યાયાધીશ, કાઝી	(૨)
૧૫. જેમાં પગ મૂકતાં કળી જવાય		૪૧. અવાજ, ધ્વનિ, નાદ	(૨)
એવી જમીન	(૩)	૪૨. જૈનોનો એક મંત્ર	(૪)
૧૬. સંસ્થાન, કોલોની, બીજે કરાતો વાસ	(૪)	૪૩. અંતઃકરણ, દિલ, ઈચ્છા, મરજી	(૨)
૧૮. વૃદ્ધ, પાકી ઉંમરનું	(૩)	૪૫. તળાવ (ઈં)	(૨)
૨૦. નહેર, વીજ માર્ગ,		૪૭. સવારનું મજેદાર પીણું	(૧)
ટી.વી. જોવા વપરાતું ઉપકરણ	(૩)	૪૮. ઉત્તમ નટ, શ્રીકૃષ્ણ	(૪)
૨૨. છોકરીઓને પહેરવાનું એક વસ્ત્ર	(૩)	૫૧. વારસામાં ઊતરેલું	(૫)
૨૩. જન્મારો, સંસાર	(૨)	૫૪. કાપડ ફાટવાનો આવતો અવાજ	(૩)
		૫૫. પગ, કવિતાની કડી	(૩)
		૫૬. માણસ, જણ, જનતા	(૨)

ઊભી ચાવીઓ

- સંસારી માણસ ઘરમાં રહેનાર (૩)
- પાણીનો કુંડ (૨)
- નવાઈનો બનાવ, ટોળ, મશ્કરી (૪)
- ચલણી નાણું, કરન્સી (૩)
- ધંધામાં ખોટ જવી તે (૪)
- ખડિયો (૩)
- રસ્તો, પ્રતીક્ષા (૨)
૧૧. તાકાત, શક્તિ, જોર (૨)
૧૩. અવરજવર, દોડધામનો અવાજ (૬)
૧૪. વાર્તા, કથા, હકીકત (૨)
૧૫. હાથનું એક ઘરેણું (૨)
૧૬. વચલું, વચમાંનું (૩)
૧૭. ઈશારો, સંકેત, અક્કલ (૨)
૧૮. ગ્રાહક, કસ્ટમર (૩)
૧૯. ગણિતના દાખલાની સંખ્યા (૩)
૨૧. વનમાં પોતાની મેળે સળગતો અગ્નિ,
દવ (૪)
૨૩. કેકેયીનો પુત્ર (૩)
૨૬. જોરવાળું, બળવાન (૪)
૨૭. દિવાળીનો ગુજરાતી મહિનો (૨)
૨૮. નિર્ણય, જમીન ખેડવાનું ઓજાર (૨)
૨૯. _____ સે જલ. ભારત સરકારની
પાણી માટે યોજના (૨)
૩૦. વિદુષક, મશ્કરો (૩)
૩૨. ભગવાન વિષ્ણુનો પાંચમો અવતાર (૩)
૩૩. પ્રધાન, શતરંજનું એક મહોરું (૩)
૩૪. શંકા, સંદેહ, ભ્રમ (૩)
૩૫. હાથ, વેરો (૨)
૩૬. પ્રેમપત્ર (ઈં) (૫)
૩૭. વરદાન, પતિ (૨)
૩૮. દિલ, અંતઃકરણ (૨)
૩૯. સફેદ શરીર, પીળી કલગીવાળું પક્ષી (૪)
૪૦. સોનું (૨)
૪૪. હરકત, વિદન (૪)
૪૬. પરબીડિયું (૩)
૪૮. ખેડૂત (૩)
૫૦. ગધેડો, કઠોર (૨)
૫૨. અણુ, ધૂળનો રજકણ, જરાક (૨)
૫૩. ઈશારો, સંકેત (૨)

**સમયની સાથે બદલાઈ જવ
અથવા તો
સમયને બદલતા શીખો.**

NanoNine® Sudoku

માર્ચ-૨૦૨૧ ના અંકમાં છપાયેલ
સુડોકુ-૧૧૨૭ના બધા સાચા ઉકેલ મોકલનારના નામ

૧. ફાલ્ગુની હીરેન શાહ - અમદાવાદ
૨. પ્રભા શેઠિયા - વલસાડ
૩. ફેમી ગડા - અમદાવાદ
૪. સરોજ શાહ - અમદાવાદ
૫. ઈન્દુબેન પટેલ - અમદાવાદ
૬. ચંદ્રા શાહ - અમદાવાદ
૭. સ્મિતા શાહ - અમદાવાદ
૮. અવંતી દંડ - અમદાવાદ
૯. ભાવના ગોગરી - અમદાવાદ
૧૦. જય ગોગરી - અમદાવાદ

એપ્રિલ-૨૦૨૧ ના અંકમાં છપાયેલ
સુડોકુ-૧૧૨૮ના બધા સાચા ઉકેલ મોકલનારના નામ

૧. ફાલ્ગુની હીરેન શાહ - અમદાવાદ
૨. જૈનમ શાહ - અમદાવાદ
૩. કૃષ્ણલ શાહ - અમદાવાદ
૪. સરોજ શાહ - અમદાવાદ
૫. અવંતી દંડ - અમદાવાદ
૬. ઈન્દુબેન પટેલ - અમદાવાદ
૭. કહાન પારેખ - મુંબઈ

ઉત્તર મોકલાવનારમાંથી સુડોકુ-૧૧૨૭ અને
સુડોકુ-૧૧૨૮ ના સંયુક્ત લક્કી ડ્રો અનુસાર
વિજેતાના નામ નીચે મુજબ છે.

કહાન પારેખ - મુંબઈ

બધર-અંતર પૂછવાનો જમાનો ગયો,
માણસ ઓનલાઈન દેખાય
એટલે સમજી લેવું કે બધું બરોબર છે.

NanoNine® Sudoku

રજનીકાંત પારેખ (૯૯૯૦ ૫૩૫૨૧)

સુડોકુ ક્રમાંક-૧૧૨૮અંતરે રજૂ કરવામાં આવેલ છે. તેના ચારે ભાગ ભરીને 'મંગલ મંદિર'
કાર્યાલય પર તા. ૩૦-૦૬-૨૦૨૧ સુધીમાં મોકલી આપવા વિનંતી.

સુડોકુ ભરનારનું નામ : _____
સરનામું : _____
ફોન/મોબાઈલ : _____

A ક્રમાંક - ૧૧૨૮ B

1		3	2					7
				5			6	1
6	5		4					
	1	8		9		2		
	9			4			7	
		7		1		9	8	
					9		4	2
9	6		1					
2					4	3		9

4	3	8	1						
			2	5			4	3	
		5	4				8	6	
6		2	9					3	
				7					
	7				5	9		6	
	5	7			9	4			
	1			4	2				
2						1	6	9	5

C D

4			9	2		7		
		7				2		
	2		1			9		6
				6	3	7	1	
	3						9	
	7	5	8	1				
6		4			1		3	
		2				1		
	9		7	8				5

4		2				6		
6			4		2		7	
		7		1	6		4	
	3		1	6				7
	7	5				3	6	
8				5	3		9	
	4		8	7		9		
	9		3		5			6
		1				7		8

ઉકેલ : ક્રમાંક - ૧૧૨૮

A	2	4	6	1	5	9	7	8	3
	1	8	3	7	6	4	2	5	9
	7	5	9	3	8	2	4	6	1
	4	5	1	6	2	3	9	7	8
	9	2	8	4	7	5	3	1	6
	3	6	7	8	9	1	5	4	2
	6	7	9	5	3	8	1	2	4
	8	3	4	2	1	7	6	9	5
	5	1	2	9	4	6	8	3	7

B	8	2	4	6	7	3	5	1	9
	9	5	6	4	1	8	2	7	3
	1	3	7	5	9	2	4	8	6
	6	8	9	7	4	1	3	5	2
	3	7	5	8	2	6	1	9	4
	2	4	1	9	3	5	8	6	7
	4	9	2	1	5	7	6	3	8
	5	6	3	2	8	9	7	4	1
	7	1	8	3	6	4	9	2	5

C	9	4	3	6	5	1	2	8	7
	7	2	6	3	9	8	4	1	5
	8	1	5	4	7	2	9	3	6
	6	8	7	9	1	3	5	2	4
	4	3	9	5	2	6	8	7	1
	2	5	1	7	8	4	6	9	3
	5	7	4	8	3	9	1	6	2
	1	6	8	2	4	7	3	5	9
	3	9	2	1	6	5	7	4	8

D	9	3	4	5	7	6	8	1	2
	6	7	2	1	8	9	5	4	3
	5	8	1	3	2	4	9	7	6
	2	1	8	6	4	7	3	5	9
	4	9	3	2	1	5	6	8	7
	7	6	5	9	3	8	1	2	4
	8	5	6	4	9	2	7	3	1
	3	2	9	7	5	1	4	6	8
	1	4	7	8	6	3	2	9	5

Nano 9
kitchenware

in new avatar

NanoNine®
INNOVATIVE KITCHENWARE
Bana De Life Aasaan!

Mfg By: Shree Balaji Metal Industries, Vasai.

☎ (+91) 88792 99950 | E: care@nanonine.in | W: www.nanonine.in

AHMEDABAD: Authorised Distributors: Devam Enterprises : M. 96385 21024, 97245 00513

MUMBAI: Authorised Distributors: Vasant Marketing: (+91) 98206 72501 / KK Associates: (+91) 93234 04736

સમાજ દર્પણ

સરનામા ફેરફાર

- **જીતેન કલ્યાણજી ગડા**
૮, નવનીત ભવન,
આણંદજી કલ્યાણજી જૈન નગર,
બહેરામપુરા પોલીસ ચોકી સામે,
અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૨૨.
મો. ૯૮૨૫૦ ૦૫૭૩૬
 - **રાજેશ હરિલાલ મોરબિયા**
એફ-૨૦૩, સત્વ એપાર્ટમેન્ટ,
પીપીસીસી ગ્રાઉન્ડ, શાંતિવન, પાલડી,
અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૭.
મો. ૯૬૩૮૪ ૧૮૩૫૦
- ### અવસાન નોંધ - પુષ્પાંજલિ
- **બુધવાર, તા. ૧૪-૦૪-૨૦૨૧**
શિલાબેન નીતિનભાઈ મોમાયા (ઉં.વ. ૭૨)
(તેરા - સુરત)
 - **શનિવાર, તા. ૨૪-૦૪-૨૦૨૧**
વીરુબેન જીવરાજ ગોપાલજી મહેતા (ઉં.વ. ૯૪)
(વાંઢિયા - અમદાવાદ)
(શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના ઉપપ્રમુખ
શ્રી મનુભાઈ ગોવિંદલાલ શાહના સાસુજી)
 - **શનિવાર, તા. ૨૪-૦૪-૨૦૨૧**
રાકેશ વિનોદચંદ્ર શાહ (ઉં.વ. ૪૪) (મંજલ - અમદાવાદ)
 - **સોમવાર, તા. ૨૬-૦૪-૨૦૨૧**
સપના પલકભાઈ પૂંજ (ઉં.વ. ૩૦)
(ભીમાસર - અમદાવાદ)
 - **બુધવાર, તા. ૨૮-૦૪-૨૦૨૧**
કનકલાલ હેમચંદ શેઠ (ઉં.વ. ૮૦)
(કાંડાગરા - અમદાવાદ)
 - **ગુરુવાર, તા. ૨૯-૦૪-૨૦૨૧**
કિશોરચંદ્ર કાંતિલાલ મહેતા (ઉં.વ. ૭૦)
(નખત્રાણા - અમદાવાદ)
 - **શુક્રવાર, તા. ૩૦-૦૪-૨૦૨૧**
સંજય ધીરજલાલ ખીમજી સંગોઈ (ઉં.વ. ૩૯)
(નાગલપુર - મુંદ્રા, - અમદાવાદ)

- **મંગળવાર, તા. ૪-૦૫-૨૦૨૧**
હંસાબેન રમેશભાઈ સાવલા (ઉં.વ. ૮૦)
(વાંકી - અમદાવાદ)
- **બુધવાર, તા. ૫-૫-૨૦૨૧**
કસ્તુરીબેન સોમચંદ છેડા (ઉં.વ. ૮૨)
(જસાપર - અમદાવાદ)
- **ગુરુવાર, તા. ૬-૫-૨૦૨૧**
કમલાબેન પ્રવીણચંદ્ર પાસુભાઈ શાહનંદ (ઉં.વ. ૭૨)
(ડુમરા - અમદાવાદ)
- **મંગળવાર, તા. ૧૧-૦૫-૨૦૨૧**
અરવિંદભાઈ હેમચંદ સંઘવી (ઉં.વ. ૭૬)
(ભુજ - અમદાવાદ)
- **સોમવાર, તા. ૧૭-૦૫-૨૦૨૧**
અલકાબેન અરવિંદભાઈ હેમચંદ સંઘવી (ઉં.વ. ૭૩)
(ભુજ - અમદાવાદ)
- **મંગળવાર, તા. ૧૮-૫-૨૦૨૧**
અમૃતબેન ખીમજી નાનજી ગાલા (ઉં.વ. ૭૨)
(દેવપુર - અમદાવાદ)
- **બુધવાર, તા. ૧૯-૫-૨૦૨૧**
કિરણકુમાર અમૃતલાલ જેવત શાહ (ઉં.વ. ૭૦)
(ભુજ - અમદાવાદ)
- **બુધવાર, તા. ૨૬-૦૫-૨૦૨૧**
શ્રીમતી રતનબેન મનુભાઈ શેઠ (ઉં.વ. ૮૬)
(કાંડાગરા - અમદાવાદ)

સદ્ગતશ્રીઓના આત્માના શ્રેયાર્થે પ્રાર્થના.

સાભાર સ્વીકાર

હીરેન રમેશભાઈ છેડા (નલિયા - અમદાવાદ) તરફથી

૧ નંગ વૉકર ભેટ મળેલ છે.

જેનો સાભાર સ્વીકાર કરવામાં આવેલ છે.

માસિક મુખપત્ર “મંગલ મંદિર” : લવાજમની વિગત

- ૧ વર્ષના : રૂ. ૧૫૦/-
- ૩ વર્ષના : રૂ. ૪૦૦/-
- ૫ વર્ષના : રૂ. ૬૦૦/-
- આજીવન (૧૫ વર્ષના) : રૂ. ૧,૫૦૦/-

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ
સામાજિક સુરક્ષા અને મેડિકલ સહાય સમિતિના ઉપક્રમે

આર્થિક સહાય

આથી સમાજના સભ્યોને જણાવવાનું કે સમાજના સભ્ય પરિવારોમાં કોઈ સભ્ય કોરોના વાયરસથી સંક્રમિત થયેલ હોય અને હોસ્પિટલમાં કે ઘેર રહીને સારવાર લીધી હોય તેવા આર્થિક રીતે જરૂરિયાતમંદ સભ્યોને મેડિકલ સહાય આપવાનું નક્કી કરેલ છે. આ પ્રકારના જરૂરિયાતમંદ સભ્યોએ પોતાની અરજી, નક્કી કરેલા ફોર્મમાં સંપૂર્ણ વિગત સાથે (૧) સામાજિક સુરક્ષા સમિતિ, (૨) મેડિકલ સહાય સમિતિને મોકલી આપવી.

નક્કી કરેલ ફોર્મ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડીના કાર્યાલયમાંથી મળશે.

સમાજ દ્વારા આ અરજીઓનો અભ્યાસ કરીને નિયમ મુજબ યોગ્ય સહાય આપવામાં આવશે.

પ્રમુખશ્રી / મંત્રીશ્રી
શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

તત્પર રહેજો

તમારા પાસા અવળા પડે ત્યારે મનમાં કડવાશ ઘોળશો નહીં,
 જે કાર્યો સફળતાપૂર્વક પાર પડ્યા છે તેને માટે
 ઈશ્વરનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનજો.

જેમણે તમને દુઃખ પહોંચાડ્યું છે તેવા લોકોને સત્વરે ભૂલી જજો,
 જેમણે તમને મદદ કરી છે તેવા લોકોને જ યાદ રાખજો.

તમને દસે દિશાઓમાંથી જે કંઈ સારું આવી મળ્યું છે,
 તેને અનેકગણું કરીને પરત કરવા માટે તત્પર રહેજો.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદને
ઓક્સિજન કોનસન્ટ્રેટર મશીન -
તેનાં ઉપયોગ માટે મળ્યા

કપડવંજ કેળવણી મંડળ (પ્રથમ ફાઉન્ડેશન - યુ.એસ.એ. અને વિનમાર ઈન્ટરનેશનલ) તરફથી શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદને વર્તમાન પ્રવર્તતી કોરોના મહામારીના સમય સુધી અગર કોઈ દર્દીને જરૂર હોય તો ઓક્સિજન કોનસન્ટ્રેટર મશીન નંગ-૪, તેનાં યોગ્ય ઉપયોગ કરવા માટે મળ્યા છે.

અત્રે ઉલ્લેખનીય છે કે, ઉપરોક્ત મશીન-૪ કોરોના મહામારીના સમય સુધી શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી ખાતેના મેડિકલ સેન્ટરના મેડિકલ ઓફિસર ડૉ. દક્ષાબેન રામાવતના પ્રયત્નોથી પ્રાપ્ત થયેલ છે.

શ્રી કપડવંજ કેળવણી મંડળ (પ્રથમ ફાઉન્ડેશન - યુ.એસ.એ. અને વિનમાર ઈન્ટરનેશનલ) સંસ્થાનો ખૂબ ખૂબ આભાર.

બહેરામપુરા - અમદાવાદ ખાતે
નવનીત ભવનના ફ્લેટ ધારકોની સમિતિનાં
સભ્યશ્રીઓની યાદી

બહેરામપુરા - અમદાવાદ ખાતે આવેલ નવનીત ભવનના ફ્લેટ ધારકોની સમિતિમાં તાજેતરમાં નીચે જણાવેલ સભ્યશ્રીઓ કાર્યરત છે : સર્વશ્રી દિનેશભાઈ શાહ, મોનીષભાઈ વોરા, મનિષભાઈ દેઢિયા, અલ્કેશભાઈ શાહ, રમેશભાઈ મૈશેરી, અભયભાઈ સતરા તથા દીપભાઈ દંડ.

સમિતિના ઉપરોક્ત સભ્યશ્રીઓ, તમામ ફ્લેટ ધારકના સાથ-સહકારથી પોતાના ભવન સંબંધી દરેક કામગીરી ખૂબ સરસ રીતે નિભાવી રહ્યા છે, તેવું સમિતિની એક નોંધમાં જણાવાયું છે.

તબીબી સાધનો વપરાશ માટે આપવાની યોજના

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી પર નીચે મુજબના તબીબી સાધનો દૈનિક ભાડાના ધોરણે મળી શકશે. જેઓને આ સાધનોની જરૂરિયાત હોય તેઓ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી પર ફોન : ૨૬૫૭૮૮૯૨ / ૨૬૫૮૧૫૦૧ પર સંપર્ક સાધી શકશે.

૧. એર બેડ	રૂ. ૧૦/-	૫. વોંકર	રૂ. ૨/-	૯. બેડ પાન	રૂ. ૨/-
૨. બ્લીલ ચેર	રૂ. ૩/-	૬. વોર્કિંગ સ્ટીક	રૂ. ૧/-	૧૦. ફાઉલર બેડ	રૂ. ૧૦/-
૩. ઓક્સિજન સિલિન્ડર (નાનો)	રૂ. ૫/-	૭. કમોડ ચેર	રૂ. ૩/-	૧૧. ટેબલ ટોપ (ફાઉલર બેડ માટે)	રૂ. ૨/-
૪. નેબ્યુલાઈઝર	રૂ. ૫/-	૮. સેલાઈન સ્ટેન્ડ	રૂ. ૨/-	૧૨. ઈલેક્ટ્રિક ઓક્સિજન મશીન	રૂ. ૫૦/-

નોંધ : (૧) સ્ટોકમાં હશે ત્યાં સુધી આ સાધનો ડીપોઝિટ આપીને ભાડેથી મેળવી શકાશે. (૨) સાધનો પાલડી ભવન પરથી લઈને ત્યાં જ પરત કરવાના રહેશે.

પ્રદીપ સૂરજલાલ મહેતા - માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

રોજબરોજના વપરાશની વસ્તુઓ માટે માહિતી

ગયા મહિને આપણે કેમિકલ ફી અને જંતુનાશક દવાઓના ઉપયોગ વગરના અનાજ, કઠોળ અને શાકભાજી વગેરે માટે વિગતવાર માહિતી આપી હતી. હવે આ અંકમાં આપણે રોજબરોજના વપરાશમાં આવતી મુળભૂત વસ્તુઓ જેવી કે ગોળ, ખાંડ, ઘી, તેલ, મીઠું, દાળ, કઠોળ, હિંગ, મરચું વગેરે માટે માહિતી આપવાનો પ્રયાસ કરીશું.

■ **દરિયાઈ મીઠું** : મોટેભાગે આપણે ફેક્ટરીમાં પ્રોસેસ કરેલું સમુદ્રી કે દરિયાઈ મીઠું ઉપયોગમાં લેતા હોઈએ છીએ. આમાં ખાસ ધ્યાન રાખવા જેવી બાબત એ છે કે મીઠું કુદરતી રીતે અગરિયા દ્વારા તૈયાર કરેલું હોય તો તેમાં કેલ્શિયમ, મેગ્નેશિયમ અને ખાસ કરીને સોડિયમ જેવા પોષકતત્ત્વો હોય છે, જે આપણા શરીરને જરૂરી પ્રમાણમાં પોષણ પૂરું પાડે છે. પરંતુ જ્યારે દરિયાઈ મીઠું પ્રોસેસ કરવામાં આવે ત્યારે તે ફરીથી ગાંગડા સ્વરૂપે ના થઈ જાય તે માટે તેમાં કેમિકલ (કુકિંગ એજન્ટ) વપરાય છે.

■ **સિંધવ મીઠું** : સિંધવ નમક કે હિમાલયન પિન્ક સોલ્ટ, પણ કુદરતી રીતે સિંધ પ્રદેશના પથ્થરોમાંથી કુદરતી રીતે મળી આવતું મીઠું છે. તેમાં પણ કોઈ કેમિકલની પ્રોસેસ કર્યા વગરનું જ્યારે ઉપલબ્ધ થતું હોય તો તેને પ્રાધાન્ય આપવું. સિંધવ મીઠુંમાં પોટેશિયમની માત્રા વધુ પ્રમાણમાં હોય છે અને સોડિયમ ઓછી માત્રામાં.

એટલે ફક્ત દરિયાઈ મીઠું કે સિંધવ મીઠું જ ખોરાક તરીકે લેવું નહીં... બંને પ્રકારના સોલ્ટ (મીઠું) રોજિંદા વપરાશમાં લેવા જોઈએ કારણકે દરિયાઈ મીઠુંમાં સોડિયમ વધારે મળે અને સિંધવ મીઠુંમાં પોટેશિયમ.

■ **અફઘાની હિંગ** : હિંગ જ્યારે ગાંગડા સ્વરૂપે હોય ત્યારે તે ખૂબ જ તેજ હોય છે અને તેને રસોઈમાં વાપરવાની પણ એક કળા છે. ઓછી કે વધારે પડતી હિંગથી રસોઈ બગડે છે. માટે તીવ્ર પ્રકારની હિંગના ગાંગડાનો ભૂકો કરીને પાવડર બનાવાય છે અને તેમાં બજારમાં મળતી હિંગમાં મોટેભાગે ઘઉંનો કે ચોખાનો લોટ ઉમેરાય છે. આપણે જે હિંગ આપીએ છીએ તેમાં કોઈપણ પ્રકારનો લોટ ઉમેર્યા વગર આપીએ છીએ.

■ **ખાંડ, ગોળ, ખડી સાકર** : ખાંડના અલગ અલગ ૪ પ્રકાર છે. ગ્લુકોઝ (શેરડીમાંથી તૈયાર થયેલ), ફ્રુક્ટોઝ (ફળમાંથી મેળવાય છે), સુક્રોઝ (પ્રોસેસ કર્યા પછીની ખાંડ), લેક્ટોઝ (ડેરી પ્રોડક્ટમાંથી તૈયાર કરાય).

જ્યારે ફેક્ટરીમાં ખાંડમાંથી સુક્રોઝ અને ગ્લુકોઝના ઘટકોને છુટા પડાય છે તે સમયે ઘણા બધા કેમિકલનો ઉપયોગ થાય છે અને તેવી ખાંડ આપણા સ્વાસ્થ્ય માટે સારી નથી. જેનાથી ડાયાબિટીસ, મેદસ્વીપણું, હૃદયના રોગો વગેરે વધવાની શક્યતાને નકારી શકાય નહીં.

જ્યારે શેરડીના રસમાંથી ગોળ અને ખાંડ અલગ અલગ પ્રોસેસ કરીને છૂટી પડાય છે ત્યારે તેનો રંગ મેલો (બ્રાઉન) હોય છે. તેવા પ્રકારનો દેશી ગોળ કે ખાંડ આપણા શરીરમાં ગ્લુકોઝને ધીમે ધીમે ફેલાવે છે અને શરીરને તાકાત મળે છે. તેમાં ગ્લુકોઝની સાથે મેગ્નેશિયમ અને આયર્ન જેવા બીજા ખનીજ તત્ત્વો પણ શરીરને મળે છે. પરંતુ ખાંડ કે ગોળને સફેદ કરવા માટે જ્યારે કેમિકલ વપરાય છે ત્યારે તેમાંથી પોષકતત્ત્વો પણ જતા રહે છે અને એકલું ગ્લુકોઝ કેમિકલની સાથે આપણા શરીરમાં પ્રવેશે છે.

ખડી સાકર, એ પણ શેરડીમાંથી જ તૈયાર કરાવાય છે અને આયુર્વેદ પ્રમાણે એવું કહેવાય છે કે જ્યારે ખડી સાકર (ખાંડના મોટા ગાંગડા)ને શરદ પૂર્ણિમાની ચાંદની આપવામાં આવે તો તેની ગુણવત્તામાં ચાર ચાંદ લાગી જાય છે અને તે શરીરને નુકસાન કરતી નથી.

આપણે જે ખાંડ, ખડી સાકર, દેશી ગોળ, ગોળ પાવડર વગેરે આપીએ છીએ, તે કોઈપણ પ્રકારના કેમિકલના ઉપયોગ વગર તૈયાર કરાય છે તેની નોંધ લેશો.

■ **તેલ** : શાસ્ત્રોમાં એવું કહેવાય છે કે “તૈલસ્ય તિલં” એટલે કે “તેલ તો તલનું જ!” હકીકતમાં સીંગ (મગફળી) એ એક યુરોપિયન તેલીબિયાનો પ્રકાર છે. સીંગ જમીનની નીચે છોડના મૂળમાં તૈયાર થાય છે. તે પૃથ્વી તત્ત્વનું પ્રતીક છે. પૃથ્વી તત્ત્વ એટલે જડતા. જ્યારે તલના છોડમાં તલ હંમેશાં સૂર્યની સામે તપતા હોય છે અને તેવી જ રીતે સૂર્યમુખીના ફૂલ પણ હંમેશાં સૂર્યની સામે જ તૈયાર થાય છે. માટે કોલેસ્ટેરોલ અને ફેટ વગેરે રહિત તેલ એટલે સૂર્યમુખી અને તલનું તેલ. એનો અર્થ એવો નથી કે સીંગતેલ ના ખવાય. પરંતુ સીંગતેલને જ્યારે રીફાઈન્ડ અને પ્રોસેસ કરાય છે ત્યારે તેમાં ઘણા બધા કેમિકલ નખાય છે અને તે આપણા સ્વાસ્થ્યને નુકસાન કરે છે. માટે સીંગતેલ હંમેશાં ઘાણીમાં તૈયાર કરેલું અને

ફિલ્ટર (ગાળેલું) ઉપયોગમાં લઈ શકાય.

આપણે ઘાણીમાં તૈયાર કરેલું સીંગતેલ, તલનું તેલ, સૂર્યમુખીનું તેલ, સરસવનું તેલ વગેરે ઉપલબ્ધ કરાવીએ છીએ.

■ **પૌઆ અને ગુલકંદ :** કેમિકલ વગરના ચોખામાંથી તૈયાર કરેલ પૌઆ અને દેશી ગુલાબ તેમજ ખડી સાકરની ચાસણીમાં તૈયાર કરાવેલું ગુલકંદ આપણા લિસ્ટમાં છે.

■ **હળદર :** હળદરમાં રહેલા મેગ્નેશિયમ, કેલ્શિયમ વગેરે તો શરીરને મળે છે પરંતુ કુદરતી રીતે હળદરમાં રહેલું “કરક્યુમિન” એ એક એવું તત્ત્વ છે, કે તે એન્ટિઓક્સિડન્ટ, એન્ટિ ફંગલ, એન્ટિ બેક્ટેરિયલ તરીકે મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે. આયુર્વેદમાં હળદરના ઉપયોગ ઘણા બધા છે. લોહીનું શુદ્ધિકરણ, શરીરની કોષિકાને બેક્ટેરિયાથી રક્ષણ આપવાનું કામ અને વૃદ્ધત્વને પાછું ઠેલવાનું કામ તેમજ પાચન શક્તિમાં વધારો કરવાનું કામ, કફનાશક તેમજ બીજા અગણિત ફાયદાઓના મૂળમાં આ કરક્યુમિન મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે.

આપણે કેમિકલ વગરની હળદરનો પાવડર આપીએ છીએ તેમજ ૭.૪૬%વાળી ઓર્ગેનિક સર્ટિફાઈડ (નાગાલેન્ડથી મંગાવેલી) પ્રીમિયમ ક્વોલિટીની હળદર પણ આપીએ છીએ.

■ **સુંઠ અને ગંઠોડા (પીપરામોલ) પાવડર :** જેવી રીતે હળદરના ફાયદાઓ છે તેવી જ રીતે સુંઠ પણ એટલી જ ઉપયોગી છે. સુંઠ હંમેશાં કફનાશક અને શરીરને ઉર્જા પ્રદાન કરનારી છે અને ગંઠોડા (પીપરામોલ) પાવડર પણ રોજ ઉપયોગમાં લેવાથી હાઈ બ્લડ પ્રેશરની બીમારીવાળાને રાહત મળે છે. હાથ પગના દુઃખાવામાં પણ ગંઠોડા રાહત અપાવે છે.

■ **દેશી વલોણાનું ઘી :** આપણે મોટેભાગે દૂધની મલાઈ ભેગી કરીને તેમાંથી ઘી બનાવતા હોઈએ છીએ અથવા બજારમાંથી કીમ લાવીને તેમાંથી ઘી બનાવીએ. આને વલોણાનું ઘી ના કહી શકાય. હકીકતમાં તો દૂધમાંથી મલાઈ કાઢ્યા વગર, દૂધને દહીં સાથે મેરવી દઈ પછી વલોણું કરી માખણ કઢાય અને ત્યારબાદ તેમાંથી જે ઘી તૈયાર થાય તે કદી પણ આપણા શરીરમાં કોલેસ્ટેરોલ વધારતું નથી. બજારમાં એવા કેમિકલ મળે છે કે ફક્ત એક કેમિકલનું ટીપું નાખવાથી વલોણાના દેશી ઘી જેવી સુગંધ આવવા લાગે છે. માટે ફક્ત વલોણાનું, ગૌશાળામાંથી ચકાસણી કર્યા બાદ અથવા તો ઓર્ગેનિક રીતે સર્ટિફાઈડ હોય તેવા પ્રકારના ઘી ને ઉપયોગમાં લેવાનો આગ્રહ રાખવો.

■ **કઠોળ અને દાળ :** દરેક પ્રકારની દાળ અને કઠોળ હંમેશાં ઉપયોગમાં લેવી જોઈએ. દાળમાં પ્રોટીન અને ફાઈબર વધુ માત્રામાં હોવાને લીધે પચવામાં સરળ અને શરીરનું વજન ઘટાડવામાં ખૂબ જ ઉપયોગી છે. મગની મોગર કે ફોતરાંવાળી દાળમાં મેગ્નેશિયમ, પોટેશિયમ અને ફાઈબર વધુ હોવાથી હૃદયના રોગવાળા લોકો માટે આશીર્વાદ સમાન છે. ડાયાબિટીસને કંટ્રોલમાં રાખે છે, શરીરનું વજન ઘટાડે છે. મોટાભાગની બધા કઠોળ અને દાળમાં વિટામિન-બી કોમ્પ્લેક્સ, પ્રોટીન અને એન્ટિ ઓક્સિડન્ટના ગુણધર્મો હોવાને લીધે રોજિંદા ખોરાકમાં દાળનો ઉપયોગ વધારવો જોઈએ.

■ **ઓર્ગેનિક પાસ્તા :** આપણે ઘઉંના પાસ્તા, રવા-રાગી તેમજ લાલ મસુરની દાળના પાસ્તા પણ આપીએ છીએ. બજારમાં મળતા પાસ્તામાં મેંદાનો ઉપયોગ થાય છે તે આપ સૌને ખબર જ હશે. જો ઓર્ગેનિક ઘઉં અને પૌષ્ટિક દાળના પાસ્તા મળતા હોય તો તેનાથી ઉત્તમ બીજું શું હોઈ શકે?

ઉપર પ્રમાણેની બધી જ વસ્તુઓનો ઓર્ડર આપવા માટે નીચે આપેલી ગૂગલ લિંકનો ઉપયોગ કરવો : <http://tinyurl.com/Kutchhi-Bhavab>

Kutchhi-Bhavab

ઓર્ડર પ્રમાણેની વસ્તુઓ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી પરથી મેળવી લેવાની રહેશે. આપણા ભવન પર હરેશભાઈનો સંપર્ક કરીને પણ ઓર્ડર લખાવી શકાશે. જે સભ્યોને હોમ ડિલીવરી જોઈતી હોય તો તેઓ ગૂગલ ફોર્મમાં હોમ ડિલીવરીનું ઓપ્શન સિલેક્ટ કરી શકે છે. હરેશભાઈનો મો. નંબર : ૮૨૬૪૭ ૦૬૬૩૯.

હાલમાં જે કોરોના અને બ્લેક ફંગસ અને વ્હાઈટ ફંગસ જેવી જીવલેણ બીમારીઓ - ખાસ કરીને ડાયાબિટીસવાળા દર્દીઓ તેમજ જેમની રોગ પ્રતિકારક શક્તિ ઓછી છે તેવા લોકોને સંક્રમિત કરે છે. માટે આવા સંજોગોમાં આપણી રોગપ્રતિકારક શક્તિ જળવાઈ રહે તે માટે આપણું ભોજન પણ સાત્ત્વિક અને પૌષ્ટિક હોવું અનિવાર્ય છે. માટે જ આપણે સૌના સહકારથી આપણી આ વિતરણ વ્યવસ્થાને વેગ પણ મળ્યો છે. આપ સૌનો ખૂબ ખૂબ આભાર.

પ્રદીપ મહેતા - માનદ્ મંત્રી
શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

વર્ષ વલપટથી આખા ભારતમાં લોજિસ્ટિક સોલ્યુશન આપતી કંપની

The image features a map of India with various states and cities labeled. A white V-TRANS truck is shown in the foreground, driving on a road. The truck has the V-TRANS logo and 'Driving Excellence' written on its side. Below the truck, there are three circular callouts with the following text:

- 800+ MODERN VEHICLES
- 22 STATES+ 4 UTs
- 650+ BRANCHES

અમારી વિશેષતાઓ - સિંગલ લિન્કો પ્લેટફોર્મ

- VT/VX ની ૬૫૦+ શાખાઓ
- ISO 9001:2015 પ્રમાણિત કંપની
- Robust Systems & Processes પર કાર્યરત
- Trace & Track Facility સાથે સંપૂર્ણ કોમ્પ્યુટરાઈઝ નેટવર્ક
- બુકીંગ થી ડિલિવરી સુધી સામાનને Complete Insurance Cover
- ૧૦ કિલોથી ફુલ ટ્રક લોડ સુધીના પાર્સલ સ્વીકારીએ છીએ
- ૧૦૦૦૦૦+ સંતુષ્ટ ગ્રાહકો
- Hard Freight Surface Transportation માં ૬ દાયકાનો અનુભવ
- રોડ, એર અને રેઈલ દ્વારા Door to Door Express Cargo
- વિસ્તૃત ધર્મ શક્તી Supply Chain & Inventory Management

Our other Divisions

Unit 6, Corporate Park, VN Purav Marg, Chembur, Mumbai, Maharashtra - 400071
Toll Free: 1800 220 180 / Website: vtransgroup.com / Email: info@vtransgroup.com
Download: V-Trans APP from Google/IOS

આ પુસ્તકોનાં
પ્રાપ્તિસ્થાન

ગૂર્જર

ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય

ગૂર્જર
સાહિત્યભવન

રતનપોળનાકા સામે, ગાંધી માર્ગ,
અમદાવાદ - 380 001
ફોન : 079-22144663.
e-mail : goorjar@yahoo.com

ગૂર્જર
સાહિત્ય પ્રકાશન

102, લેન્ડમાર્ક બિલ્ડિંગ,
ટાઈટેનિયમ સિટીસેન્ટર પાસે,
સીમા હોલની સામે, અમદાવાદ-15
ફોન : 26934340, મો. 9825268759
ઈમેલ : gurjarprakashan@gmail.com

બાળકોને મોજ પડે એવું બાળ-સાહિત્ય

રમણલાલ સોની

ગલબા શિયાળની 32 વાતો (1થી 4)	240
મુલ્લા નસરુદ્દીન	100
ઈસપ બાલ કથાવલિ (પુ. 5)	250
શિશુમંગલ ગ્રંથાવલિ (પુ. 5)	350

કુમારપાળ દેસાઈ

બાળસાહસકથા શ્રેણી (ભા. 1થી 4)	120
કેડે કટારી, ખભે ઢાલ	100
ડાહ્યોડમરો	100
બિરાદરી	45
મોતીની માળા	75

યશવંત મહેતા

પંડિત સસ્સારામનાં પરાક્રમો 1-5	300
મોટા ઝાડનાં મીઠાં ફળ 1-5	300
બાલરંજન વાર્તામાળા : પુ. 5	200
વાર્તાકિલ્લોલ ભા. 1થી 4	250
જાપાનની શ્રેષ્ઠ બાળવાર્તાઓ	120
ચીનની શ્રેષ્ઠ બાળવાર્તાઓ	150
પંચતંત્રની વાતો	100

ગિરા પિનાકીન ભટ્ટ

આફ્રિકાના સહપ્રવાસે	90
મજાની સાંબેલડી	60
ડ્રાઉ...ડ્રાઉ... દાબેલી-પાઉં	80
હાફ ઈ... ધાફ ઈ ને મજા	90
ભાગ માગતી ચાંદપરી	125
શ્રદ્ધા ત્રિવેદી	
ખુશખુશાલ પરી	80
પહેલું ઈનામ	50
છમ્મક છલ્લો	50

બાળવાર્તાઓ

દોસ્તારીની વાતો	હરિકૃષ્ણ પાઠક	60
સોટી અને પોઠી	ધનંજય પી. શાહ	140
પશુપંખીકથાઓ	મહેન્દ્ર ત્રિવેદી	160
દાદાજીની વાતો	ઝવેરચંદ મેઘાણી	120
ચંદરવો પુ. 5	રતિલાલ સા. નાયક	350
મહાભારતના પ્રસંગો (બહુરંગી)	રતિલાલ બોરીસાગર	250
દાદાજીની વાતો	ઝવેરચંદ મેઘાણી	80
શહેનશાહ ગાંધી અને બીજી વાતો	જયંતી ડી. શાહ	80
દેશ-દેશના બીરબલ	રવીન્દ્ર અંધારિયા	225
બહાદુર બાળકોની સાહસકથાઓ (પુરસ્કૃત)	નટવર હેડાઉ	150
સોનપરી આવી ખરી ! (પુરસ્કૃત)	નટવર હેડાઉ	180
બિટ્ટુ વાર્તા કહે છે	લતા હિરાણી	75
પતંગિયાની ઉડાન (પુરસ્કૃત)	ગિરિમા ધારેખાન	70
દે તાલી !	નયના મહેતા	80
અંડેરીગંડેરી ભા. 1થી 5	રતિલાલ સાં. નાયક	350
સોટી અને પોઠી (પુ. 5)	ધનંજય શાહ	250

બાળકાવ્યો

બાળજોડકણાં ગ્રંથાવલિ પુ.5	રમણલાલ સોની	325
હસ હસ હસકણાં (બાળકાવ્યો)	ડૉ. નલિની ગણાત્રા	120
ચણચણ ચકલી ચણાની દાળ	હરિકૃષ્ણ પાઠક	100
મોજમજાનાં ગીતો	યશવંત મહેતા	125
ચોકલેટ ગીતો	યશવંત મહેતા	125
ઝગમગ ઝગમગ 1	મહેન્દ્ર ત્રિવેદી	40
ઝગમગ ઝગમગ 2	મહેન્દ્ર ત્રિવેદી	40
ધ્રુવગીત	ધ્રુવ ભટ્ટ	160

જ્ઞાન-ગમ્મત પ્રવૃત્તિઓ

ચતુરનો ચોતરો	ડૉ. શિલીન શુક્લ	140
આંકડાઓની અજાયબી	ભરત લા. શાહ	80
ગમતું ગણિત	કાન્તિલાલ જે. પટેલ	120
ગણિતવિહાર	બંસીધર શુક્લ	120
મહેદાર ગણિત - ભાગ 1થી 5	ડૉ. વી. એમ. શાહ	520
ગણિતના જાદુપ્રયોગો	ઈન્દ્રજિત ડોંકટર	100
દીવાસળીની રમતો	વસંતભાઈ દોશી	60
કોસવર્ડ પઝલ	ગાર્ગી મશરૂવાળા મહેતા	60
અલબેલી કોસવર્ડ પઝલ	ગાર્ગી મશરૂવાળા મહેતા	60
અનોખી કોસવર્ડ પઝલ	ગાર્ગી મશરૂવાળા મહેતા	60

If undelivered please return to : **To,**

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન,

૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી,
નવચેતન હાઈસ્કૂલની સામે, પાલડી - એલિસબ્રિજ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭ ૮૮૯૨, ૨૬૫૮ ૧૫૦૧